

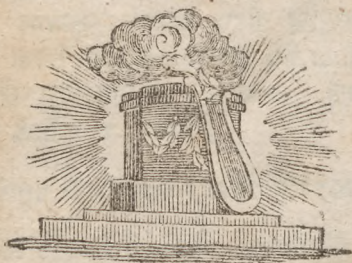
273.

159.

uus

273.

Katekismusse Kamat.

Tallinnas,

trükitud Lindworsse kirjade : ning temma kalle : ja
warraga. 1797. Aastal.

678

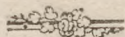
Urmas Ma=rahwas!

Siin antakse teile ta alwa hinna parrast üks uus ramat, mis teile selgemaks õppetuseks weel nähti tarwis ollewad. See on üks Katekismusse = ramat, kuhho sisse ma ollen kokko pannud:

1) Onsa Lutterusse wiis Peatükki;

1) Üht Katekismusse õppetusse selletust, kus Jesusse meie Onnisteggia armo = õpetus lühhidelt ja selgeste küsimiste ja kostmistega sannadega on üllespandud ja Piibli ramato salmidega kinnitud. Wahhette wah, hel leitakse seal ka Laulude salmid, et õpetused peawad süddame peäle hakkama ja parreminne meles seisma.

3) Tulles üks õpetus kätte, kuida diige ust innimeste seas on hakkanud ja kaswanud.

4) On weel sisse pandud 50 lühikest õppetust, mis wannemad omma lastele maast maddalast tihti peawad mele tulletama, et lapse põlwest sadik õppiksid head teggema ja kurja eest ennast hoidma.

5) On weel kõrwa pandud üks weike palwe ramat, mis sees laste hommiko-õhto- ja sõma-aia palwed ja nore rahwale, kes õppimast on lahti sanud ka üks isse palwe on leida.

Andko Jummal armu, et nored ja wannad ka sest ramatust woiksid kasso sada. Mitko temma isse meid, et jääksime kindlamaks uskus ja rõõmsamaks lotusfes; agga ka ussinamaks Jummal sanna järrele ellama: Mis hea, rahholinne ello olleks siis ma peäl, uis maggus meie lotus surmas ja mis suur olleks siis ükskord meie õnnitust taewas! Jummal sanna näitab meile teed; õnnis on se innnimenne, kes sedda teed käib. Ambla Kiriko jures Neäri kuul 12mal päwal 1797 aastal.

Anton Hinrik Lükke

Ambla koggoduuse õppetaja.

Meie

Meie Kristi-Spilletusse wiis Peatükki.

Es simenne Peatük Jummalal künnest Rääsust.

Es simenne Rääst.

Sul ei pea mitte teisi Jummalaid olle-
ma minno kõrwas.

Mis se on?

Meie peame Jummalat ülle teige asiade kart-
ma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Rääst.

Sinna ei pea mitte Jummalal omma
Issanda nimme ilma-asjata suhho wot-
ma; sest Issand ei jätta tedda nuhtle-
mat.

matta, kes tenima nimme kurtaste
prugib.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie tenima nimme jures mitte ei nea ei wannu ei lausu ei walteta egga petta, waid et meie sedda keige hädä sees appi hüame, pallume, fidame ja tänname.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühhapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja tenima sanna ei põlga; waid et meie sedda pühhaks peame, heal meel kulumme ja õppime.

Neljas Käst.

Sinna pead omma isä ja omma emma auustama, et sinno kässi hästi käib ning sinna kawa ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie ommad wannemid ja isäandid ei põlga egga wihhastä; waid et meie neid auustame, tenime, nende sanna kuleme, ja neid armaste ja kalliste peame.

Wies Käst.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aitame, ja temmale head teme keige ihho hädäda sees.

Rues Räst.

Sinna ei pea mitte abbiello ärraristuma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kassinaste ja puhtaste ellame kōnnette ja teggude sees, ja et iggaüks peab omma abbieläsa armastama ja auustama.

Seitsmes Räst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wōtta, egga karmwala kauba, egga pettise tōga ennesta pole ei kistu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Rahhetas Räst.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte karmwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt

ei peßsa : egga furje fönnesid temma peäle ei tõs-
ta; waid et meie temma eest kostame, keik head
temmast fönneleme, ja keik asjad heaks kåname.

Ühheksas Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama om-
ma liggimesse fõdda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma et meie omma liggimesse pärrandust ehk fõd-
da kawwalussega ei püa, egga õigusse nimmel
enneste peale ei kisu: waid et meie tedda aitame,
et temma sedda ennesele woiks piddada.

Kümnes Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama om-
ma liggimesse naest, sullast, ümmarda-
jat; weiksid, egga muud, mis temma
pärralt on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, et meie omma liggimesse naest, perret ehk
weiksid ärra ei awwatelle, egga wäggise ei wot-
ta; waid et meie neid maenitseme, et nemmad
paigale jäwad, ja tewad, mis nende fõhhus on.

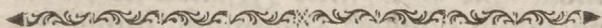
Mis ütleb nõud Jummal keikist neist,
sinnastist kaskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Is-
sand, sinno Jummal, ollen üks wägga
wihhane Jummal, kes wannematte pat-
to

to nuhtleb laste kätte, kolmandamast ning neljandamast põlvest sadik, kes mind wihkawad. Agga neile, kes mind armastawad, ja minno käsud peawad, teen minna head rühhandust põlwest sadik.

Mis se on?

Summal ahwardab nuhhelda feik, kes need sünatsed käsud ülleastwad; sepärrast peame meie temma wiha kartma, ja mitte nendest naste käsude wasto teggema: agga temma tootab armo ja feik head feikile: kes need käsud peawad; sepärrast peame meie tedda ka armastama, temma peale lootma, ja hea melega temma käske möda teggema.

Teine Peatük.

Pühast Risti-Usust.

Es simenne Sppetus:

Lomissest.

Minna ussun Jummal se Issa, keigewäggewama taewa ning Ma Loja sisse.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ja feik loomad on lonud, ihho ja hinge, filmad, kõrwad, ja feik liikmed, moistust ja feik meled on annud,

ja weel hoiab; ja peälegi ridid, pingad, sõmis-
se ja jomisse, kooda ja maia, naese ja lapse,
põllo, weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello
tarwidust ja toidust rohkesti ja iggapääw ka an-
nab, ja keige hädä ja kurja eest hoiab ja kaitseb;
ja se keik teeb temma issalikust Jummalikust ar-
must ja heidussest, ja ei mitte sepärrast, et min-
na sedda wäärt ehk teninud ollen; se eest on min-
no kohhus tedda kita, tännada, temida ja tem-
ma saama kuulda: se on tõeste tõssi.

Teine Sypetus:

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jesusse Kristusse, Jum-
mala aino Poia, meie Issanda sisse, kes
on sadud pühhas Waimust, ilmaie to-
dud neitsist Mariast, kannatanud Pont-
siusse Pilatusse al, risti peäle podud,
surnud ning mahhamaetud, alla läinud
põrgohauda, kolmandamal päwal jälle
üllestõusnud surnust, üleslâinud taewa,
istub Jummal, omma keigewäggewa,
ma Issa, parremal kâel, seält temma
tulleb kohhut moistma ellawatte ja sur-
nutte peäle.

Mis se on?

Minna ussun et Jesus Kristus tõssine Jum-
mal kes ommast Issast iggawest sündinud, ning
ka tõssine innimenne, kes neitsist Mariast ilmaie
todud, minno Issand on, kes mind ärrakaddu-
nud

nud ja hukkamoistetud inimest on peastnud, ja lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrati wäest, ei mitte kulla ehk hõbedaga, waid omma pühha kalliwerrega, ning omma ilmasüta kanna-
tamisse ja surmaga, sepärrast et minna temma omma piddin ollema, ja temma rikis temma al-
ellama, ning tedda tenima iggawesse õigusse, waggadusse ja õnnistusse sees, nenda kui tem-
ma on ülestõusnud surmusest, ellab ning wallit-
seb iggaweste, se on tõeste tõssi.

Kolmas Dppetus:

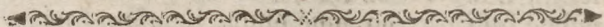
Pühhitsemisest.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht pühha risti-
kõggodust, pühhade õsfasa-
mist, pattude andeks- andmist, lihha ü-
lestõusmist ja iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja wäest mitte ei woi Jeesusse Kristusse omma Jä-
sanda sisse uskuda, egga temma jure sada; waid pühha Waim on mind Ewangeliiumi läbbi
kutsunud, omma annettega walgustanud, ja õi-
ge usso sees pühhitse nud ja hoidnud, nenda kui temma keige pühha risti kõggodusse Ma peäl
kutsus, kõggub, walgustab, pühhitseb, ning Jeesusse Kristusse jures õige ja aino usso sees
hoiab, sesamma risti- kõggodusse sees temma minnule ja keikile usklikeledele iggapäaw keik pat-
tud rohkesti andeks annab, ja wiimisel päwal mind ja keik surnud ülesärratab, ja minnule
kei-

Teige usklikludega Kristusse sees iggawest ello annab, se on tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühast Issa meie Palwest.

Issa meie, kes sa olled taewas, pühhitsetud sago sinno nimmi, tulgo meile sinno riik, sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peal, meie iggapäwast leiba anna meile tännapäaw, ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele, ning ärra sada meid mitte kiwsatusse sisse, waid peasta meid ärra sest kurjast; sest sinno parralt on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Summal tahhab meid se lābbi armolikkult kutsuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Issa ja meid temma õiged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotusfega tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa issa palluwad.

Esimesenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis

Mis se on?

Zummal nimmi on kül isse enneses pühha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Zummalala sanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka pühhaste kui Zummalala lapsed sedda mõda ellame, sedda aita meid, armas taewane Jäsa. Agga kes teistwiisi õppetab, ja ellab, kui Zummalala sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Zummalala nimme; se eest hoia meid, armas taewane Jäsa.

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Zummalala riik tulles küll ilma meie palweta isse ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jure tulles.

Kuida sünnib se?

Kui se taewane Jäsa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma sanna temma pühha armo läbbi ussume, ja Zummalala mele pärast ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Mis

Mis se on?

Summala hea armolinne tahtminne sünnib kül ilma meie palweta; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünnib.

Kuida sünnib se?

Kui Summal keige kurja non ja tahtmisse riks kub ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta Summala nimme pühhitseda, egga temma riki meie jure tulla, kui on kurrati, ma ilma ja meie liha tahtminne; waid finnitab ja hoiab meid kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tännapäiw.

Mis se on?

Summal annab iggapäwase leiba kül ilma meie palweta keikile kurja innimestele; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et temma meile annaksedda moista, ja tännoga wastowõtta meie iggapäwase leiba.

Mis on iggapäwane leib?

Keik, mis meie ihho toidusseks ja üllespiddamisseks tarwis lähhab, söminne, jominne, rided kingad, kodda, meia, põld, weiksed, rahha warra, wagga aboikasa, waggad lapsed, wagga verre, waggad ja tru, id üllemad, hea wallitus, hea

hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head, sõdrad, tru-id naabred, ja muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui
meie andeks anname omma wõlglastele.

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et se
taewane Jõsa mitte ei tahhaks wadata meie
pattude peäle, egga nende parrast meie sedda
feelda, mis meie pallume; ja ep olle sedda ka
mitte wäärt mis meie pallume, ja ep olle sed-
da ka mitte teninud; waid temma tahhaks
meie sedda keik armust anda; sest et meie ig-
gapääw paljo patto teme, ja selget nuhtlust
tenime. Siis tahhame meie ka süddamemest
andeks anda, ja heal meel head tehha neilt,
kes meie wästo eksiwad.

Rues Palwe.

Ning ärra sada meid mitte kiusatusse
sisse.

Mis se on?

Jummal ei kiusa kül keddagi, agga meie
pallume sesinnatse palwe sees, et Jummal
meid tahhaks hoida ja üllespiddada, et kure-
rat, ma-ilm ja meie = lihha meid ei pet-
ta

ta, egga sada ebba-ussõ, kassipiddi mõtle-
misse, ja monne mu sure patto ja hābbi sis-
se; ka kui meid sega peaks kiusatama, et
meie kummatagi wiimselt ärravoidame, ja
woimust same.

Seitsmes Palwe.

Waid peāsta meid ārra sest kurrjast.

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees kui iih-
hel hobil, et se taewane Issa meid tahhaks
peāsta keigesuggusest iihõ- ja hinge, warran-
dusse ja aukahjust, ja wimaks, kui meie sur-
ma tunnike tulles, õnna otsa meile anda, ja
armoga sesinnatsest hādda orrust ennese jure
taewa wotta, Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se
taewane Issa meie palwed heldeste on wasto-
wotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid
kāsknud nenda palluda, ja tootanud, et temma
meid tahhab kuulda, Amen, Amen, se on: jah,
se peab tõeste nenda sündima.

Neljas Peatük.

Pühast Ristmisest.

Mis on Ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid üks
ni

nisuggune wessi, mis Jummalala käsks on seä-
tud, ja Jummalala sannaga ühtepandud.

Mis Jummalala sanna se on?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Mat-
teusse ramato wiimseks peatükkis: (28, 19.)
Minge ja õppetage teie rahwast ja ristige
neid Jummalala se Issa, ja se Poia, ja se
pühha waimo nimmel.

Mis annab ehk sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeks-andmist, peäs-
tab ärra surmast ja kurratist, ja annab iggawes-
se õnnistusse teikile, kes sedda ussuwad, mis
Jummalala sanna ja tootused kalutawad.

Misuggused on need Jummalala sannad ja tootused?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Mar-
tuse ramato wiimseks peatükkis: (16, 16.)
Kes usub, ja tedda ristitakse, se peab õn-
saks jama, agga kes ei ussu, tedda peab
hukka moisterama.

Kuida woib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jumma-
la sanna, mis weega ja wee jures on, ja uss,
mis seddasamma Jummalala sanna wee sees us-
sub: sest ilma Jummalala sanna on wessi paljas
wessi, ja ei mitte ristminne; agga Jummalala
sannaga on se üks ristminne, se on üks ello wessi
täis armo, ja uestundimisse pesseminne pühha
Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Tituse
ramato kolmandamas peatükkis: Jummal on
meid õnsaks reinud uestundimisse pessemis-
se, ja pühha Waimo uendamisse läbbi,
tedda temma on wäljawallanud meie peäle

B

rohs

rohkestes Jeesusse Kristusse meie Onnisteg-
gia läbbi, et meie temma armo läbbi õigeks
tehtud iggawesse ello päriaks piddime sa-
ma loetusse järrel; se on üks tõssine sanna.

Mis tähhendab, nisuggune wee ristminne?

Se tähhendab, et wanna Adam (se on meie
pattune südda,) peab iggapäwase kahhetsemisse
ja pattustpõõrmisse läbbi meie sees ärra-
tund sama, ja surrema keige patto ja kurja him-
mudega, ja iggapäw jälle ettetullema ja ülles-
tõusma se uus innimenne, kes õigusse ja puhs-
hastusse sees Jummal ees peab iggaweste ellama.

Kus se on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma-
rahwale kirjotud, kuendamas peatükis: Meie
olleme Kristussega mahhamaetud ristmisse
läbbi surma sisse, et orsego Kristus on ülles-
ärratud surnust Jēsa au läbbi, meie ka nend-
da peame udes ellus kätima.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Sakramentist.

Mis on Altari Sakrament?

Se on meie Issanda Jeesusse Kristusse tõssine
ihho ja werri, leiwa ja wina al meile ristirah-
wale süa ja jua, Kristussest ennesest seatud.

Kus se on kirjotud?

Nenda kirjotawad need pühhad Ewangelistid:
Matteus, Markus, Lukas ja se pühha Paulus:

Meie

Meie Issand Jesus Kristus sel õsel, mil tedda ärra-anti, wottis leiba, tannas, murdis ja andis omma Jüngrittele, ja ütles: wotke, söge, se on minno ihho, mis teie eest antakse, sedda tehke minno mällestusseks.

Sellimmal kombel wottis temma ka karrika pärrast õhto-sõma = aega, tannas ja andis omma Jüngrittele ja ütles: joge feik seält seest, sestinnane karrikas on se uus seadus minno werre sees, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; sedda tehke ni mittoford, kui teie sest jote, minno mällestusseks.

Mis kasso on meil seitsuggusest sõmisest ning jomisest?

Sedda näitwad meile needsinna sedd sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; se on, et meile sakramenti sees pattude andeks-andmist, ello ja õnnistust nende sannade läbbi antakse; sest kus pattude andeks-andminne on, seäl on ka ello ja õnnistus.

Kuida woib ihholik sõminne ning jominne nisuggused fured asjad tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; need sannad on ihholikko sõmisse ja jomis-

misse jures, kui ülem asfi sakramenti sees, ja kes needsammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeks- andminne.

Kes wottab ausaste sefinnatse sakramenti wasto?

Vaastma ja ihho polest ennast walmistama, on üks kaunis wäljaspidine kombe; agga se on diete ja hästi walmistud, kellel usk on nendefinnaste sanna peäle: Mis teie eest ärra- antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmis- seks; agga kes neidsinnatsid sanno ei usso, ehk laskipiddi mötleb, se ep olle mitte wäart, egga hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, tah- hab selged usklikkud süddamed.

Katekismusse õppetusse Selletus.

I. Jummalast ja temma Sannast.

1. Sa ellad ma- ilmas; olled sinna ka wahhest need asjad, mis ma- ilmas on, tahhele pannud?

Kül; Minna ollen neid mittoford immeks pannud.

2. Mis sa olled siis immeks pannud?

Et neid ni üpris wägga paljo on, et iggaüh- hele on omma wiis, omma fird, omma toht, kus ta seisab, ehk ligub ja omma kasso satab.

3. Edegi käl, mis sa rägid. Mis sa sest mõtled?

Kas se woib isseennimesest olla?

Kuida se woib isseenimeest olla mis ni tar-
gaste näikse tehtud ja seatud ollewad. Seal on
isse nou olnud, mis labbi se on tehtud ja tar-
gaste kofko pandud.

4. Olled sa päikest, kuud ja need tähked ka wah-
hest tähhele pannud?

Jah ollen. Meid näikse sures kõraes liikumas
ollemä ja ikka omma seatud korda viddama.

5. Mis need peaksid ommetegi ollemä?

Wanna rahwas arwawad, et need peawad
muistnisuggused ilma-maad ollemä kui se, mis
peäl meie ellame; muist peawad ka päiked ollemä
kellel isse mailmad on, mis meie omma filmades
ga ei selleta, et wägga kangel on.

6. Wist ellawad nende peäl ka isse lomad?

Jah wist; egga need muido ei woi olla.

7. Imme! Ma, ilm on io siis märkamarta suur?

Jah; ei sedda sa ükski ärra arwada. Ja
ommetegi seisab temma ühhes ja ei lahku ühhest
ärra, ei putu ka kuhhugi, ehk kül keik liikwel on.

8. Küllab meie ma, ilm on siis agga üks pisso-
kenne lappikenne sest surest ma, ilmast?

Kuida siis? Agga isse on ta suur kül ja mär-
kamatta sured ja pissokessed lomad ellawad,
kaaswawad ja siggiwad io meie Ma peäl, et
imme on nähha.

9. Eks se olnud wägga aulik, suur ja wäggew tark ja ar-
molinne, kes sedda keit on lonud ja seadund?

Jah wist.

10. Kas peab siis ikka üks ollemä, kes sedda on teinud?

Kuida se woib muido olla? Ükski assi, mis
wisi

wisi parrast on tehtud, ei ükski riist, ei hone, egga külla ei ehbita isseennast.

11. Agga pallid kaswawad jo metsas, kust riisto ja ello-maiad woib tehha?

Kaswawad kül; agga moistlikko innimesse nou peab neid wälja saatma, walmistama ja targaste kofko pannema egga neist muido ei sa ühtegi. Üks peab ka ollema, kes neid metsa on lonud ja kaswatanud.

12. Lõssi kül. Sa arwab siis, et üks peab olla, kes keik asjad on lonud?

Jah wist. Ei se woi teist wisi olla. Egga isse ennesest se ei woi olla, et keik ni targaste on tehtud ja iggas kohhas nisuggune suur nou näha on.

13. Kes se peaks siis ollema?

Üks üllem se peab ollema, kes enne keik lomad on olnud ja ikka weel festab.

14. Ja kuida nimmetame meie tedda?

Meie nimmetame tedda Jummalaks.

15. Kas meie omma südda ka tunnistab et üks Jummal peab ollema?

Jah tunnistab! sest et meie hirmo tuñneme kui kurga teme ja rõmo head tehhes.

*15. Kas same temmast jo paljo tunda, kui meie temma sured teud diete tähhele panneme ja järrele mõtleme?

Kül. Siiski same tedda hõlpsaminne ja parreminne tunda temma ommast sannast.

16. Woi temma sannast? Mis sanna se on? Kust sedda leitakse?

Piibli-ramatust.

17. Mis ramat se on Piibli-ramat?

Se on se ramat, mis Jummal isse on lastnud ülespanna inimeste õppetuseks.

18. Eks need olund inimesed, kes sedda kirjotasid?

Jah ollid k'ul. Alga Jummal isse õppetas ja käsits, mis nemmad piddid ülespannema. Sest keik pühha kirri on Jummalast sisse antud.

2 Tim. 3, 16. Ja need pühhad Jummal mehed on rāfinud, aetud pühhas waimust. 2 Petr. 1, 21.

19. Siis peab jo wist ka uskma ja teggema, mis nemmad õppetawad?

Kuida siis? Sest se tulleb jo Jummalast.

20. Mites pārrast peame sedda uskma, et se Jummalast tulleb?

Sepārrast, et nende õppetus wägga illusaste ühte sunnib ja suurt head teeb neile, kes selle järrele wotwad ellada. Sest ütleb Jēsus: kui kei tahhab Jummal tahtmist tehha, se tunneb, kas se õppetus Jummalast on. Joan. 7, 17.

21. Miska finnitās Jummal, et nende õppetus temma ommašt kāsēst tulli?

1) Imme tāhte ja immeteggudega, mis ükski inimenne ei sa ommašt wāēst tehha, ja mitmesugguste wāggewatte teggudega Ebr. 2, 4.

2) Prohweti k'ulutamistega, et ütlesid tullewad asjad üles, k'aua aega enne, kui sündsid ja k'āste tullid. Ei nemmad sedda isse ennesest ei teādunud. Sest inimesse tahtmisē lābbi ei olle ial ühtegi prohweti k'ulutamist k'ātte sadud. 2 Petr. 1, 21.

22. Mitto Jāgo on Piibli ramatus?

Kaks Jāgo: Wanna Testament, ehk wana

na seädusse sanna ja uus Testament, ehk ue seädusse sanna.

23. Kelle kirjad on wanna testamenti ramatus?

Mosesse ja mu prohwetide ja õppetajatte kirjad, mailma algmissesst Jeesusse sündimissesst sadik.

24. Kas risti-rahwale on sellega ka teggemist?

Jah on. Sest meile on seäl paljo häid õpetussid illes pandud. Temma tunnistab ka Jeesusist weel enne kui ta tulli. Sest Jeesussest tunnistawad keik prohwerid Apost. Teg. 10, 43. Sest tähtendasiid Jeesus ja temma Apostlid ka ikka temma peäle.

25. Kelle kirjad on ue testamenti sees kokko pandud?

Jeesuse Jüügreite ehk Apostlide kirjad, mis nemmad temma ellamissesst ja õppetussesst on kirjotanud ja sellega on risti-rahwale keige ennamiste teggemist.

26. Kas Piibli-ramatus õppetakse keik, mis innimeste õppetussesst tarwis on?

Jah; täieste ja selgeste.

So sanna, Jummal, selgeste

Mind õppetab so õigust.

Ta satab rahho minuule

Ta on mo hinge toidus

Ta õppetab, et rahhoga

So ees ma woin kül ellada,

Kui pean sinno kasko.

27. Woi! Piibli-ramat on jo õige kallis ramat?

Kuida siis? Sepärrast same sest suurt kasso kui meie sedda loema ja selle järrele teme. Sest meie läheme siis targaks, waggaks, õigeks ja õnjaliks.

28. Mis Piibli - ramat õppetab Jummalast ja temma ollemisest?

Ta õppetab, et Jummal on se keige üllem Waim kes keik asjad on lonud ja weelgi üllespeab.

29. Agga waimul ep olle jo luliikmid ja siiski ütles Jummal sanna, et temmal filmad, kõrwad, käed ja jallad on?

Ee on agga innimeste kombel rõgitud. Sest meil on neid tarwis. Üks waim ei tarwita neid mitte.

30. Kes on siis Jummalat lonud?

Ei ükski. Temma on isseennest ja ei tarwita keddagit. Temma üksi on Jummal, keikside üllem. Ei taewas egga ma peäl polle temma sarnast. Suur on Jehowa ja tedda tulles wägga kita ja temma surust ei woi ärramoista. Paul. 145. 3.

Suur temma on ja temma nou

Käib ille ilma - ma

Ja taewas ilmub temma au,

Mis ilma otsata.

31. Kui kaua on Jummal jo ellanud?

Jo iggawesest aiaist ja temma jääb ka iggaweste ellama. Sest temma on iggawenne.

32. Eks ta sure siis ial?

Ei ial. Temma on meile ello assemeks põlweni Paul 90, 1. Ja sest peab meile käl suur rõõm ollema.

33. Kas ta jääb ka ikka muutmatta?

Jah jääb; keige omma ollemisse! nouu ja tahtmisse polest ei wahheta temma ial. Temma on ikka sesamma ja temma aastad ei lõppemitte ärra Paul 102, 28.

Sa olled iggawenne
 Ja iggaweste muutmatta,
 Mo Jummal! sedda enne
 Ep olnud üksti. Lõpmatta
 Jääb sinna wallitsema,
 Kui ma-ilm hukka läab.
 Sind peab hääbenema
 So loom, kui temma näab
 Et wägga lühhi Kenne
 On meie igga teäl,
 Et põrm on innimenne
 Jah tuhk siin ilma peäl.

Ma tunnen, helde Jummal,
 Suurt rõnu sest, et sinna jääb.
 Sest kust ma waene rummal
 Kõl saaksin abbi? Sinna näab
 Müüd ärra keik mo hädda,
 Näab keik mo willetsust;
 Sul kaeban ikka sedda
 Ja leian rõmustust.
 Mo Jummal jääb mul aitjaks,
 Kui innimesed ka
 Mind mahhajädwad; toitjaks
 On temma lõpmatta.

34. Mis woib ja saab Jummal teha?
 Keik, mis temma agga ial tahhab. Ei ta nä
 Ka ühhegi asja kallal waewa. Sest temma on
 se teigewäggewam. Jummal jures ep olle üh-
 tegi asja woimata Luth. I, 37.

35. Wist se on meile ka hea, et Jummalale nifug-
 gune suur woimus ja jõud on?

Kuida siis? Ta woib jo sega meid ka aidas-
 ta, kui meile abbi tarwis lähhab?

36. Misjuggused peame ollema, kui teina meid peab aitma?
 Head peame ollema, egga Jummal meid mui-
 do ei woi aidata. Sest temma isse ütleb: Min-
 na ollen se keigewäggewam Jummal: Kõi min-
 no palle ees ja olle täieste wagga siis minna
 tahhan sind õnnistada. I Mos. 17, 1. 2.

Mo Jummal on mo abbimees,
 Ja wäggi otsata.
 Ma ollen rõmus temma sees;
 Ei ja ma abbita.

37. Kas Jummal peaks ka keif tundma ja teadma?
 Kuida siis? Ükski loom ep olle temma ees
 näggematta waid keif on paljas ja awwalik
 temma ees. Ebr. 14, 13.

38. Kallab ta siis ka näab ja teab keif, mis meie
 ettewottame ja teme?

Ja wist; temma filmad on iggaühhe tede peal
 ja ta näab keif temma sammud. Ei olle sedda
 pimmedust egga surma warjo, kuhho woiksid
 warjule miina need, kes nurjatuma tõ terwad.
 Job. 34, 21. 24.

39. Kuida peab sedda moistma, et Jummal keif
 näab ja ärrateab?

Sest, et temma iggas kohhas on. Eks minna
 täida taewad ja maad? ütleb Jehowa Jerem 23, 24.

40. Oi, oi! Siis peab Jummalat jo iggas pai-
 kus habbenema?

Jah wist; kui kurja teme: agga head tehhes
 woime ka temmast ennast rõmustada, sest et
 temma meie poolt seisab ja meid kinnitab.

Ei sa küll ükski ennast peita

Ja wägga selge filma eest.

Sest kuhho tahhad ennast heita?

So Jummal näab sind iggawest

Ruhho ja lähhad likuma,
Seäl on so Jummal ikka ka.

Dh! karda tedda; sinno hääbi,
So pattud nääb ja tunneb ta,
Dh mõtle sedda, selle läbbi,
Sa õppid meles piddama
Ja käske; õppid kartma ka
Ja jättad pattud hirmoga.

So riisi al ja willetsuses
Nääb Jummal sind ja kannab hoolt.
Ja seisab sinno ahvastuses
Ka armust ikka sinno poolt.
Ei temma jätta omma last,
Kes seisab patto teggemast.

41. Kas Jummal seab ja teeb keik wägga targa
nounga?

Jah; sest temma on se keigetargem kes keik
wägga targaste seab, mis temma omma hea
tahtmise järele peab sundima. Temma iures
on tarkus ja wäggi, temmal on nou ja mois-
tus. Job. 12, 13.

42. Woi! siis woib jo keik liad rasked murred
temma holeks jätta?

Jah woib. Sest ta teab, mis neil hea on
ja tahhab ja woib sedda ka targal wiisil ja om-
mal aial tätte anda.

Sest olle südda, rahhul!
Mis ial juhtub sinnul
Siis ärra murretse:
Sest sinna Jesa taewas
Teab nou tül keiges waewas
Suur nou on tõest temmale.

43. Wist woime siis ka kindlaste Jummal peäle lota?
 Jah! sest temma on tru ja ustaro, on omma
 abbi tootand ja teeb wist omma tootust tõeks.
 Sest Jehowa sanna on õige ja keik temma tõ
 tõsidusses. Laul 33, 3.

44. Millal woime kindlaste Jummal peäle lota?

Kui head olleme ja õigust teme.

Sest Jummal tidan sind

Ja lodan sinno peäle.

Ma ussun rõõmsast sind

Ja tõstan omma heäle

So pole järgeste.

Truustaw olled sa;

Ei sinno sanna ja küäl ial täitmatta.

45. Miks pärrast peame head ollema ja õigust
 teggema?

Sest et Jummal head armastab ja kurja wiha
 Tab et temma wägga pühha on, nenda kui Ta-
 wet ütleb: Sinna ep olle Jummal, kel hea meel
 on õalussed; kes pahha sel ei woi so jures asfet
 olla. Laul 5, 5.

46. Dns temma ka üks õige kättetassuja?

Jah; temma maksab igga ühhele temma teg-
 gude järrele neile iggawest ello, kes head tehhes
 kannatussega au ja kitust ja hukkaminematta
 rõõmo otsiwad: Agga kange hirmo ja wiha
 neile, kes riakad on ja tõe sanna ei kule; agga
 wotwad üllekohto sanna kuulda. Willetsus ja
 ahvastus tulleb igga ühhe hinge peäle, kes kur-
 ja teeb. Rom. 2, 6-9.

47. Woi! Sus peab jo Jummal õigust küäl kartma?

Ja wist kui kurja teme. Sest se ei ja ial
 muhtlematta.

48. Kas siis diglased woiwad Jummal digussest
ennast rõmustada.

Jah täie lotussega. Sest temma ei jätta hea
ad tassumatta.

Pühha, pühha olled Jummal;

Dige olled iggawest.

Anna, et ma waene rummal

Oppiksin ka teigest wäest

Pühha dige ollema

Ja so kasko teggema.

Ei sa falli kowwerusfi.

Däl ei seisa sinno ees.

Ruhtlust näab ja willetsusfi

Patto parrast iggamees.

Dige ellab tüllita,

Ellab falli rahhoga.

49. Eks Jummal süski pole ka hea ja armolinne?

Jah temma on se armastus isse 1 Joan 4, 16.
Ja armastab keik ommad lomad. Hea on Jee-
howa keikide wasto ja temma hallastus kaib
keik ülle temma teggude. Paul 145, 9.

50. Kuida ta näitab innimestele omma armastust?

Ta annab neile ihho ja hinge polest. Keik
rohkeste, mis nemmad tarwitawad. 1 Tim. 6,
17. Keigeenamiste neile, kes tedda kartwad.

51. Dns temma ka kurdadelle armolinne?

Jah; sest temma on armolinne ja üks hal-
lastaja, pitka melega ja rikkas heldussest. Paul
145, 8.

52. Kannatab temma siis ka nendega?

Jah. Kannatab ja annab neile weel aega,
et woiksid omma meelt weel parrandada. Sest
tema

temmal ep olle head meelt selle surmast (hukkatusfest) kes däl waid fests, kui se kes däl on, pörab omma tee peält ja ellab. Esek. 33, 11.

53. Mis head teeb Jummal neile, kes waesed armotumad?

Ea aitab neid heamelega. Sest sedda waest ei unustata mitte lõpmatta ärra. Kas willetseta lotus peaks iggaweste hukka minnema? Paul 9, 19.

Hea helde wagga, armolinne
Ja kannatlik on temma meel!
Ja aitab ikka täieminne
Neid, kes ta peäle lootwad teäl,
Kui hädda waewas ellawad
Ja tedda appi hüawad.

54. Agga ülle annetumad kiitlewad ka; Jummal on armolinne; egga temma ei nuhtle, ehk meie kül parrandamatta jääme?

Se on tühhi jut; sest Jummal on kül armolinne; agga ka pühha ja õige ja temma õigusse ja tarkusstega peab temma arm ühte sündima. Ei temma näita ka omma suurt wäggi muido, kui sure tarkusstega. Arm, õigus, wägge, tarkus on Jummal sees ikka ühhes nouus ja näitwad ennast ikka ühtlase ülles.

55. Kui Jummal nisuggune on keige omma wiisi de ja kombede sees; siis ta ellab wiisi ka keige surema õnne sees?

Jah ellab; temma on se keige õnsam. Temma kões on keik, mis ial õnneks ja rõmuks tarwis lähhäb. Sest temma on se õnnis ja ainus Jummal, se kunningatte kunningas ja Issandatte Issand. 1 Tim. 6, 13.

56. Dns siis ennam, kui üks Jummal?

Ei olle; Jehowa meie Jummal on üks 5 Mos. 6, 4, Ei olle ühtegi teist Jummalat. Ei olle ühtegi (ennam) kui üks. 1 Kor. 8, 4.

57. Kuida se woib olla? Jummal sanna nimmetab jo kolm? Issa poeg ja pühha waim, eks need olla kolm?

Tõssi kü!; agga mitte kolm Jummalat waid üks ainus Jummal ja kolm temma ollemisse sees, kes issearmoga meile on ennast üles näitnud ja teada annud.

58. Woi need kolm on ikka üks; ei ma sedda ei sa ärra arwada?

Ei sedda moistagi ükski. Sest sedda sarnast ep olle ühtegit siin ma peäl.

59. Mis woib siis tehha?

Sedda peab allandussega uskma, et Jummal sanna sedda selgeste tiinitab. Egga inni menne siin ma peäl ei sa keik ärraarwada. Temmale on siin weel palju arwamatta ja ärramoistmatta.

Sa olled näggematta

Ja hopis arwamatta,

Dh Jummal meile kü!

Ja siiski tunnistawad

So sanna, maja taewad

Mis sinna olled. Tanno sul!

So sanna näitab selgest,

Mis sinna isse heldest

Meid olled õppetand,

Et suur ja immeliinne

Dn sinno olleminne,

Kes sa mind armust walmistand.

Sest

Sest tunnen sind mo Jummal
 Eh' ollen muido rummal
 Et olled Issaks mul!
 So poeg on mulle peastjaks;
 So wain mul armo saatjaks.
 Sest annan kitust, tanno sul!

So ette heidan mahha,
 Kolmainus, ei ma tahha
 Sult ial lahenda.
 Saan minna sinno ette,
 Siis saan keik tarkust kätte
 Ja naan sind taewa walgega.

II. Jummalat teggudest ja armust in- nimeste wasto.

A. Ma ilma lomisest ja Illespiddamisest.

1. Mis olli Jummalat eesimenne to meie heaks?
 Et temma keik asjad on lonud ja ette lonud.
2. Kust on Jummalat keik lonud ja ettetonud?
 Ei ühhestki asjast.
3. Ei ühhestki asjast? Imme! kuida se sündis?
 Imme wiisil kül. Agga Jummal kutsus need
 asjad, mis ep olle, otsesõõ olleksiid nemmad.
 Rom. 4, 17.

4. Mis lābbi temma teggi keik?

Keik puhhas omma sanna ja tahmisse lābbi.
 Issand sa olled keik asjad lonud ja sinno tah-
 misse lābbi on nemmad ja on lodud. Jlm. 4, 11.

5. Ei ta olle siis ka waewa nāinud omma sure to
 kallal?

Ei ühtegi. Ei temmal olle ka ial sedda tar-
 wis

wis. Temma sanna peäle seisab keik walmis,
mis ta tahhab tehha.

7. Oi, oi! kusi sa sedda tead?

Jummal! sanna tunnistab sedda ja mo om-
mad silmad näwad jo, mis temma on teinud.
Keik kulutab temma suurt au, wägge ja tarkust.
Taewad juttustawad Jummal! au ja taewa
lautus (Päike, ku tähhed kes sures kõrges liiku-
mas on) kulutab temma kätte tö. Paul. 19, 1,

8. Mis sa õppid tundma, kui sa sedda keit õiete
tähhele pannud?

1. Jummal! suurt wägge. Sest suur ja im-
melik on keik mis temma lonud ja sure wäega
peab temma keik kous, et paigal jääb ja ei sa
kühhogi liikuda, egga nurja minna. 2. Temma
suurt tarkust, et keik korra pärast ja sundsae
wiinl on tehtud ja kofko pandud. 3. Temma
suurt heldust, misga temma keik üllespeab ja tois-
dab. Sest Jummal! se on, kes isse keikile ello
ja õhko ja keik annab. Ap. Teg. 17, 25.

Ea keige kõrgem Jummal!

Keik kidad sinno au
Ma ollen waene rummal
Ja süiski nään so nou.
Keik, mis sa ial teinud,
On hästi korda läinud;
Suur wäggen on so tö.

Ea olled targast lonud
Keik, mis silm ial nään,
Kuud päwa ette tonud,
Keik ikka paigal jääb,
Kühho sa sedda pannud;
Ea olled murret kannud;
Eo seadus ikka jääb.

Oh! helde Jummal, aita,
 Et ma sind leiaksin;
 So teggudes end näita
 Et minna õppiksin
 Sind tundma armastama,
 So mele pärrast sama;
 Siis ellan targaste.

9. Kas Jummal murretseb ka praego weel omma
 ma- ilma eest?

Kuida siis? Ta peab jo keif üles ja wallitseb
 ülle keif sure tarkusse ja armoga.

10. Kust sa sedda tead?

Ma nään sedda isse omma silmadega, et keif
 asjad nenda jäwad, kuida Jummal neid on
 seadnud. Pääw touseb ja lähhab loja wanna
 wiisi järrele, ku peab ikka ommad korrad, tähhed
 nendasammoti; kewwade, sui, süggise ja talwe
 jäud tullewad ikka korra pärrast kätte.

11. Mis ette murretseb Jummal isse hõlega?

Ellawatte lomade ette. Eest temma annab
 neile nende roga ommal aial ja täidab keif, mis
 ellab hea melega ja ilma Jummalala tahtmatta ei
 lange ka warblane ma peäle. Matt. 10, 29.

12. Kelle eest kannab temma surema murrega hoolt?

Inimeste eest, kes temma melest keige ennas
 miste armsad on. Eest temma sees ellame ja
 ligume ja olleme meie. Ap. Teg. 17, 28. Ja
 keif meie pea juuksed ja karwad on ärraloetud.
 Matt. 10, 30.

13. Kas siis keif inimeste tõ ja ettemotminne sei-
 sab ka Jummalala wallitsusse al?

Kuida siis? Jummalala fanna ütleb: Jehowa
 ma tean, et inimesses ka ep olle temma te, ei
 E 2 olle

olle mitte mehhe kâ, kes kõnnib, et temma woib omma sammol finnitada. Jer. 10, 13.

14. Ons Jummalal siis sest sü, kui meie kurja teme?

Ei olle mitte; Sest temma juhhatab ikka hea pole, kâsib ja aitab head tehha. Ta kelab ka kurja; agga temma ei sunni inimest wâggisel hea tõle. Wottab temma kurja tehha siis kâânab Jummal sedda süiski heaks ja tõimetab sedda keik hästi.

15. Mis inimesenne teeb siis selle jures?

Inimesse südda mõtleb kü omma tee peäle; (peab kü nou mis ta tahhab tehha) Agga Jehowa finnitab temma sammud (satab tedda temma tõga eddast ja juhhatab tedda) Op. San. 16, 9.

16. Mis siis inimesenne peab teggema?

Ta peab agga ikka omma sammol, meelt ja moistust targaste pruukima, kü Jummal siis ommad murred peab truiste.

17. Ons Jummal keik liad murret kelanud?

Ta on. Wereta Jehowa peäle ommad teed (omma ettevotimist) ja loda temma peäle, kü temma tõimatab keik hästi. Paul 37, 5.

18. Kas se tullab meile heaks mis Jummalal taht misse järrele meie kârte juhub?

Jah wiist. Kui meie olleme teinud, mis meie kôhhus on siis teame et keik heaks tulleb neile, kes Jummalat armastawad. Rôm. 8, 28.

19. Kuida woib isse willetsus meile heaks tulla?

Et willetsus pattud ja eksitust mele tulletab ja meile finnitab, et meie hopis Jummalal kâe al olleme ja et peame temma sanna kuulma.

So peäle minna lodan
 Kui hädä waew on käes
 Ma sinnast abbi otan,
 Mo Jummal abbimees.
 So holeks annan ma,
 Ma annan keif so kätte,
 Mis minna wöttan ette
 Mo ihho hingega.

B. Inglidest ja Innimestest.

20. Kes on need üllemad neist lomadest, mis meie
 teame ollewad?

Need Inglid, kellest Jummal sanna rägib ja
 need innimesed, kelle arrust isse olleme.

21. Mis sugused on need Ingled?

Need on waimud Jummalast lodud, kes woi-
 musse ja tarkusse polest paljo üllemad on, kui
 innimesed.

22. Kuhho tarwis loi Jummal neid?

Ennese aukes ja tenistusseks ja innimeste
 heaks. Laul. 103, 20. Laul. 91, 11.

23. Kas need Inglid jäid keif nenda heaks, kuida
 Jummal neid olli lonud?

Ei jänud. Muist laskid omma ennese sü läb-
 bi pahhaks ja kurjaks. Neid hütakse sepärrast
 kurjaks waimuks, ja kurratiks ja Jummal pan-
 ni neid kowale wangiks omma kohto alla. 2
 Petr. 2, 4.

24. Agga arwatakse jo, et need peawad innimest
 petma ja ärra awwatellema?

Se on tühhi kartus. Gest Jummal on jo
 neid wangisse pannud ja Jeesus on keif kurrati
 töed ärrarikkunud. 1 Joan. 3, 8.

25. Mis kiinitab Jummala sanna nende parrasi agga?
Et meie pahha, kurja mele ja tõga ei pea nend
de sarnatseks sama. Sest, kes patto teeb, se on
kurratist. (Sellel on temma meel ja temma wi-
sid) 1 Joan. 3, 8.

26. Mis se on siis, mis meid pettab ja ärraaw-
telleb?

Se on meie omma kurri pattune südda, ja
selle himmo ja liiho. Sest iggaüks kiusatakse
kui ta omma ennese himmust wätab ja ärraaw-
watelletakse. Jak. 1, 14.

27. Mis tewad siis need Inglise, kes heaks on jäänud?

Nemmad auustawad Jummalat ja tewad al-
lati temma tahtmist ja ellawad sest sures õnnis-
tuskes. Nemmad armastawad ka innimest ja
sowiwad temmale head, tedda hoides ja kaets-
tes. Ebr. 1, 14.

28. Mis mele head peame meie neile teggema?

Meie peame nende sarnatseks ollema, head
tehhes ja kurja mahha jättes, et saaksime üks-
lord nende seltsis.

Oh sage Inglise sarnatseks,
Mi kombest, kui ka meilest
Siin ilmas armo rigi sees,
Kui ellate siin alles.
Neist Inglisist sedda tehakse,
Mis Jummal tahhab üksine
Mi taewas kui siin ma peäl.

29. Kuida on Jummal innimest loonud?

Jummal andis temmale wägga illusat ihho ja
vanni selle sisse ühhe moistlikko hinge.

30. Woi! hinget panni temma ihho sisse? Mis
on se hing?

Se on se waim, mis meie ihhule ello annab,
temma sees mõtleb, nou peab ja head, ehk kur-
ja wallitseb.

31. Kas hing on siis isse loom?

Jah wist. Sest temma ep olle surrelik, waid
lahkubagga ihhust, kui se surreb.

32. Imme se on foggone, misä rägib. Rust sa
sedda tead?

Se on filmadega nähha. Sest kui ihho mag-
sab, on hing liikwel, et ta näab unnenäggusid; Ja
kui ihho surreb, siis ta on ligutamatta maas, et
hing ärra on, mis temmale ello, moistust ja
meelt andis. Ja Jummal sanna ütleb: et hing
ei woi tappetud sada. Matt. 10, 28.

So parralt helde Jummal, ollen.

So õht on minno hingife.

Sest rõmustan ja lauldes tullen,

Sul tanno anda järgeste

Sa olled targast lonud mind,

Et saaksin selgest tunda sind.

33. Ruhho tarwis anti hing ihho sisse?

Et temma need ihho himmud ja ihhaldamis-
sed piddi moistusse ja tarkusfega tallitama.

34. Mis panni Jummal sepärrast hinge sisse?

Meelt ja moistust, arro ja tarkust, head ar-
mastada, ja wallitseda. Kurja wihtlada ja
põlgada, head tehhes rõmo ja kurja tehhes wal-
lo tunda.

Sa pannid minno hinge sisse

Meelt, mõtled, moistust tarkustka:

Ja pannid tedda ihho sisse,
Et arro pididi ollema,
Kui himmud kihutawad mind,
Kui kurja noudes wihtkan sind.

35. Kuida nimmetab pühha kirri sebda omma wiisi järrele?

Ta ütleb: Et Jummal on inimene enne se farnatseks, ehk omma não järrele, lonud.
I Mos. 1, 27.

36. Kuida pididi inimesse omma moislilko hinge prulima?

Ta pididi sega ikka woimust wotma omma tühja himmude ihhaldamiste peale, ikka moislilust ja targaste head teggema ja kurja wihtkama.

37. Eks ta siis sebda ei teinud?

Ei teinud. Zubba need esimesesed inimesesed Adam ja Ewa, elsisid ja andsid ennast omma himmudest petta, et nemmad sõid sest pahhast ärra teeldud puist.

38. Kas se teggi neile suurt kahjo?

Jah wist. Sest pahhad himmud wotsid moistusse peale woimust ja rikkusid nende ihho ja hinget ärra ja sest sattusid keige surema õnnetusse sisse.

39. On se samma õnneto luggu ka meie, nende laste, kätte tulnud?

Jah on. Sest mis libhast (pattusest inimesest) on sündinud, se on libha. (on ka patune) Joan. 3, 6. ja inimeseste süddame mõtlemisesed on (sest sammast aiaast sadil) kurjad lapse põlwest. I Mos. 8, 21.

40. Waene luggu kül. Das ta keikide jures ühhe:
suggune?

Jah, ühhesuggune. Ei olle sedda, kes head
teeb, ei ühteainustke. Laul 14, 3.

Dh mis waene pimne rummal
On se inimenne nüüd!

Digeks teggid sa meid Jummal;

Sa nüüd polle ühtegit

Sinno auust ennam leida

Mele sees. Dh! armo heida,

Et ma ollen rammoto

Hea sees, ja kõlwata.

41. Mis läbbi lähhäb se pattune himmo, misga inni-
menne jo ilmale tulles tagga järrele weel kangemaks
ja kurjemaks?

Et lapsi mittokord moistmatta wiisil pahhaste
kaskwatakse ja pahhad innimesesed, weel peälegi
kurja õppetust ja nou andwad.

42. Kas keik innimesesed tewad isse ka pattud?

Jah; keik on patto teinud ja Jummal auust
lahti. Rom. 3, 20. Meie eksime mele ja mõtte
sanna ja teggudega ja sedda inimimiest ei olle
leida, kes patto ei te. I Kuning 8, 46.

43. Kuida tehakse siis patto?

Kui teme, mis Jummal on kelanud ja meel
ja moistus pahhaks arwab; ehk kui sedda head
teggematta jättame, mis Jummal on kasknud ja
mis meie isse ka heaks kidade. Sest kes mois-
tab head teha ja ei te sedda mitte sellel on se
pattuks. Jaal. 4, 17.

44. Woi eksiwad siis keik melega ja ettewoetud
nouuga?

Ei keik kül mitte; siiski on neid kül, kes meles

ga ja süddame tiggedusse parrast patto tewad, selle peäle nouga wälja lähhawad ja ühhe suggust patto mittoford tewad.

45. Mis sest touseb, kui kegi ühhe patto mitto ford ilma häbbira teeb?

Ea lähhab sest julgeks patto sees ja pat wal-
litseb temma sees, ja se on wägga pahha luggu.
Selle parrast maenitseb pühha kirri: Urgo wal-
litsego, pat mitte kui kunningas teie surrelikko
ihho sees. Rom. 6, 12.

46. Miksparrast on sesamma luggu ni wägga pahha?

Et innimenne selle läbbi öiete öppib patto teg-
gema, ei tunne sest ennam wallo ja ifka julge-
maks ja kowwemaks jääb tiggeduskes, nenda,
et mele parrandaminne temmale ifka raskemaks
jääb.

47. Kuida eksib keige surem innimesste hulk?

Kummalusse, kerge mele ja holetusse parrast.

48. Eks siis sedda sünniks parrata?

Kül sünniks; kui innimesesed agga tahhaßid
öigust öppida ja meles piddada ja omma ram-
mo ka truiste katsuda, siis jääßid kül paljo pat-
tud teggematta.

49. Woi! Eks peaks sündima hopis ilma pattota olla?

Ei se sünni ial ni kaua, kui siin ilmas ellame.
Sest innimesse südda on wägga rikkutud ja siin
ma ilmas kihhutaßse ja tommataßse meid peäle-
gi ifka patto pole. Innimesesed on wägga nõd-
drad ja meie eksime paljo. Jak. 3, 2.

50. Kuida eksiwad siis need keigewaggamad ja keige-
parramad innimesesed weel?

Nõddrusse ja efekilisse mele parrast, kogge-
matta

matta ja teadmatta. Sest ütleb ka Paulus.
Ma olen libalik ja patto alla müdud. Rom. 7,
14. Ma tean, et minno sees ei ella mitte head.
Salm 18.

§1. Mis nisuggused tewad, kui omma eksitust
näwad?

Nemmad tundwad ja kahhetsewad omma pat-
to warsti pallumad sedda andeks ja püüdwad
ennast selle eest hoida.

§2. Kas pat teeb meile ka kahjo?

Jah wist. Sest temma teeb meile tulli ja me-
le haigust. Ei ta lasse meid rahho, egga õnne
sees ellada. Sigus agga tõstab rahwast kõrgeks;
agga pat on temmale tiggedaks asiaks. Op. San.
14, 34.

Waat! kus ial wallitsewad
Kurjad himmud wäega,
Innimesed patto tewad,
Seäl on tulli lõpmatta.
Wihhast taplus touseb seäl;
Kiust tulles waeno heäl.

Wargus, pettus, liigjominne,
Horus, rojus kimalus,
Liig rõõm, walled prassiminne
Kaddewihha, kawwalus
Saatwad tdest laiale,
Rahho ei ja hingele.

Pattustel on hinges hawad;
Otsas neil on õnnistus.
Neil kes patto armastawad
On kül wallo, õnnetus.
Ei neil olle rahho teal,
Tulli teeb se kurri meel.

53. Kas Jummal woib siis patto sallida, kui tem-
ma meid armastab?

Ei woi. Selle parrast on temma neid ka
wägga keland ja omma nuhtlust pattustelle ah-
wardanud. Willetsus ja ahbastus tulleb igga
hinge peäle, kes kurja teeb. Rom. 2, 9.

54. Agga Jummal on jo wägga hea, eks ta sanub
sedda kelata, et pattust nisuggune kahjo ei pid-
dand tullesma?

Kuida ta saab sedda kelata, mis isseennesest
patto palk on. Egga ta wäggisel ei sa kurja he-
aks tehha. Temma on kül armolinne, agga ta
on ka pühha, õige ja tark. Ei temma saagi
pattud nuhtlematta jätta.

55. Mis sest ka saaks, kui Jummal tahhaks pattud
nuhtlematta jätta?

Sest tulles wist õige pahha luggu kätte. In-
nimesed lähhäksid patto sees julgemaiks ja nende
wallo, mis pattust iikka kätte tulleb lähhäks su-
remaiks ja Jummal ma ilmi lähhäks õiete pörgo
hauaks.

56. Kui Jummal ka tahhaks patto nuhtlust kau-
tada, eks innimenne jääks siiski waewa alla?

Jah wist. Temma omma süddame tunnis-
tus tüllitab ja waewab tedda jo muidogi, kui ta
kurja on teinud, mis ta ei sa enam parrota ja
temma ei leia jo kuskilt rahho selle walloga.
1 Mos. 4, 12.

57. Lõpsi kül, mis sa rägid. Wist se olli siis ka
hea, et Jummal karristust pannu patto peäle?

Kuida siis? Temma on jo meie üllem, Ta
peab omma käske sega kinnitama ja omma õi-
gust üllesnaitma.

58. Mis Jummal sepärrast teggi omma õigusse
tunnistuseks ja inimeste abiks?

Sure hallastusse pärrast seadis temma isse
nende lunnastamist pattust ja leppis nendega.

C. Inimeste lunnastamisest.

59. Kuida leppitas Jummal inimest isseenesega?

Temma läkkitas omma ainosündinud poia,
et ükski, kes temma sisse ussub, ei pea hukka
sama., Joan. 3, 16.

60. Kes se olli se ainus sündinud Jummalala poeg?

Se olli Jeesus Kristus, kes inimeseks sai ja
inimeste hukkas hakkas ellama, et ta neid pida
di lunnastama. Sest ustaw on se sanna ja keige
wastowotmisse wäärt, et Jeesus Kristus ma-
 ilma sisse on tulnud, pattusid õnsaks teggema.
1 Tim. 1, 15.

Ta tulli abiks minnule,
Mo Jeesus peastiaks.
Ta tulli keige ilmale
Tõe pole satajaks.

Ta õppetab meid õiete
Keit, mis meil tarwis läab;
On isse tõe ja ello te
Ja saatjaks meile jääb.

Oh kuulgem temma sanna nüüd
Ta kässo järrele,
Siis kautab ta meie süüd
Ja wiib meid taewasse.

61. Olli Jeesus ka isse tõsfinne Jummal?

Jah olli. Sest pühha kirri tunnistab selges-
te: Se sanna (Jeesus Kristus) olli algmisest
Juma

Jummalat jures ja se sanna olli Jummal. Ja se sanna sai libhaks (innimesseks) ja wottis kui ühhes maias meie seas ellada, ja meie näggime temma au, kui isfast aino-sündinud poja au, täis armo ja töt. Joan 1, 1. 2. 14.

62. Mis ta teggi innimeste lunnastamissest?

1) Ta õppetäs neid õiete Jummalat ja temma tahtmist tundma ja peästis neid rummalussest. 2) Ta ellas isse waggaste ja ei teadnud ei ühhekski pattust. 3) Temma surri ilma süta, innimeste käsiks, risti-surma.

63. Mis kasso on meie Jeesuse õppetusest?

Se suur kasso, et meie omma Jummalat ja temma pühha tahtmist parreminne tunda sanud ja õiete teame, kuhho tarwis meid Jummal on lonud ja kuida meie temmaga peame korda sama.

64. Mis head woime sest sada, et meie teame kuida Jeesus ma peäl on ellanud?

Et meie selle tähhe järrele, mis temma meile on jättnud, temma jälgede sees woime kida ja ommad wisid ja kumbed selle järrele seada 1 Petr. 2, 2 = 23. ja et meil sesamma suggune meel woiks olla, mis Jeesusel Kristusel ka olli. Wilip. 2, 5.

65. Mis kasso on meie temma kaunatamisest ja surmast?

Et temma meile sellega pattude andeks andmist Jummalat armo ja iggawest ello on saatnud. Sest temma on meie ülleastmiste pärrast hawatud ja keik meie ülle kotho pärrast ärrarõhutud: Se karristus olli temma peäl, et meie pididi rahho ollema ja temma muhkade läbbi

on

on meile terwis tulnud Jes. 53, 5. Ja temma
werre lābbi on meile pattude andeks andminne.
Ew. 1, 7.

Ta wollar õppetussēga
Meil ello teed ka nāidata
Ta olli mārگیs keifile,
Kes ma peält noudwad taewasse.

Ei Jummal tahha piddada
Nūūd ennam wiħha meiega
Ta poeg on meie peāstia
Ja leppitab meid temmaga.

66. Mis se on, mis Jesus keigeennamiste omma kās-
natamisse ja surmaga meile on saatnud?

Temma on meid Jummalaga leppitanud.
Sest Jummal olli Kristusse sees ja leppitas
ma ilma isstennesega ārra ja ei arwanud neile
mitte nende ūlleastmissesd sūūks. Sest temma
on tedda, kes ūhheistki pattust ei teādnud meie
eest patto ohwriks teinud, et meie piddime Juma-
mala õigusseks sama temma sees. 2 Kor. 5, 19-21.

67. Mis Jummal nāitis sellega ūlles?

Omma kāsēude õigust, et innimesesd piddid
karta ja neid piddama.

Hirm peab sest mul ollema
Mo palle eest, kui mōtlen ma,
Et Jesus hirmsa walloga
Mo sū eest woitlend surmaga.

68. Kas keif innimesesd woiwad Jesusse lunnastā-
missesd kāsso ja ossa sada?

Jah keif. Sest Jesus on ennast annud lun-
nastamisse hinnaks keifide eest. 1 Tim. 2 6.
Temma on se ārra leppitamine keige ma ilma
patto eest. 1 Joān 2, 2.

69. Oi oi! se on jo wägga suur ja kallis arm, mis
Jesús meile on saanud?

Jah wist. Sedda peab agga tännoga was-
to wotma ja targaste pruukima.

Kes nüüd weel rummal moistmatta

Teeb patto kõrwerust,

Se tunneb ilma otsata

Ra omma sõggedust.

Kes pallub omma Jesussest

Keik patto leppitust

Se wotko pattust pöördä tõeist

Ja jätko kõrwerust.

70. Egga meie ommetegi tühja peäle ei loda, kui
meie Jesusst ommaks lunnastajaks peame?

Kuida se woiks olla? Jummal on jo temma
õppetust ja leppitamist isse kinnitanud.

71. Woi isse kinnitanud? Mis läbbi?

Selle läbbi, et temma isse tedda ülles ärra-
tanud surrust.

72. Imme! Millal üks inimenne ial on surrust
ülles tõusnud?

Seeb se on. Se olli tõeste Jummalale tõ ia
sest moistame, et Jummal olli Jesussega olnud
ja et keik temma õppetust ja tõ Jummalale mele
pärast olnud. Ridetud olgo Jummal, kes om-
ma sure hallastusse pärast meid ueste on sün-
nitanud ellawaks lotusseks (keik mele lotust on
kinnitanud) Jesusse Kristusse ülestõusmis-
se läbbi surrust. 1. Petr. 1, 3.

73. Tõssi küal mis sa ütled. Ugga kes on tedda
nõnud ülestõusnud ollenud?

Meid on paljo. Keigeennamiste on Jesusse
Jügrid pärast temma ülestõusmisest weel 40
päwa

päwa tedda näinud ja temmaga ümberkäinud
ja on surmaui sest tunnistust annud. 1 Kor. 15,
3 = 8.

Ma kitus olgo Jesusfel,
Sel surma woitjal
Ja surri, ellab süski weel;
Ei jäänd ta surma al.

Kül surma wangiks annei,
Kui kandis meie süüd;
Ja woitis surma ommeti.
Suur woimus on tal nüüd.

74. Mis nelja kümneal päwal sündis?

Jesus läks omma Jüngritte nähhes omma
taewa jälle taggasi ja temmale anti seal feik me-
lewalda taewas ja ma peäl. Matt. 28, 18.

75. Mis ta käsits enne weel omma Jüngrittele?

Minge feige mailma, õppetage ja ristige feik
rahwast. Matt. 28, 19. Kes usub ja kedda ris-
titakse se peab õnjaks sama. Mark. 16, 16.

76. Mis need Jüngrid warsti felle järrele taewast
said?

Memmad said pühha waimo annid, mis Je-
sus neile enne jo olli tootanud suremaks tarkus-
seks ja usso kinnitussseks ja nendega weel pealegi
need suremad annid immeteggusid tehja ja wõ-
raid tehesid räkida.

Ja läks kül taewa taggasi
Ja leppitab seal meie sü,
Se armas Dünisteggia
Meid aitab ilmaotsata.

Meil jättis omma õppetust
Ja omma waimo walgustust.

Et saakšime ta järrele
Ra ükskord taewa rõmusse.

Seäl on ta meile walmistand
Jo asset ja on kinnitand,
Et seält neil tulles taggasi,
Kes temmal truid surmani.

77. Kui Jummal isse meile Jesust on Dnnisteggi-
aks annud, mis on siis meie kohhus?

Et peame tedda tännoga ommaks lunnasta-
jaks wastowotma, temma õppetust uskma selle
järrele ellama, ja temma jälgi noudma.

78. Siis se on jo wägga tarwis, et peame pattud
wihkama ja mahhajatma?

Kuida siis? Meie olleme jo temmaga pattu-
ta ärrasurnud et õigussele peame ellama ja tem-
ma on meid lunnastanud teigest üllekohhust, et
ta piddi meid puhhastama enneselle isse rah-
waks, mis ussin on hea teole. Tit. 2, 14.

79. Dns Jesus ka omma abbi ja joudo seks tootanud?

Jah on. Ta tahhab omma puhha waimo
neil saatjaks anda, kes isse püüdwad temma
õppetuse järrele ellada. Joan. 15, 20.

D. Innimeste puhhitsemisest.

80. Kes on siis sesamma puhha Waim?

Ei se olle üks lodud Waim, waid se kolmas
Jummalala aino ollemisse sees. Sest tedda hü-
takse Jummalaks.

81. Mis head teeb temma innimestele!

Ta annab neile tarkust, kes püüdwad jum-
malat ja temma sanna diete tunda ja uskuda.
Sest temma tulles meie nõddrustele appi. Rom.
8, 26.

82. Ets temma siis muido ei walgusta meid, kui
Jummala janna läbbi?

Ei walgusta.

83. Ets siis sa muidogi Jummalat ja temma taht-
mist pühast kirjast tunda?

Saab küll. Agga pühha waim teeb, et se
hakkab süddamepeäle ja meid juhatab hea tele.

Pühha Waim, sa ainus abbi,

Meie walgus olled sa,

Ei sa omma armo läbbi

Meid ei jätta katsumatta,

Anna armo minnule:

Sata mind ka teele.

Anna tarkust, nou ja wägge,

Sest ma ollen rummal sõge.

Walgusta mind pimmedusfess,

Parranda mo süddant ka,

Et ma selges waggadusfess

Sinno ees woin ellada.

Juhhata sa isje mind,

Siis ma kidan ikka sind;

Nouan head polgan kirja,

Ja mo õn ei lähha nurja.

84. Mis peäle aiab pühha Waim teige ennamiste?

Selle õigusse kasso peäle, mis Jummal meie
süddamesse on kirjotanud ja süddame tunnis-
tusse peäle; mis head heaks kidad ja sest rõmo
tunneb, agga pahha tööd pahhaks peab ja sest
wallo näab. Rom. 2, 15.

*83. Mis kasso rulleb meile sest, kui pühha Waim
meid nomib?

Meie hakkame siis ommad wiisid ja kombes
tähhele pannema hakkame tundma ia tühhetsema

ommad pattud, meest parrandama ja ommast
 Önnisteggiaft ennast rõmustama. Sest et Jes-
 sus ütleb: Parrandage omma meest ja ussuge
 armu õppetust. Matt. 4, 17.

*84. Mis Jummal selle peäle teeb?

Ta annab meie need pattud andeks, mis
 meie olleme teinud ja leppib melega ja nenda
 moistetaks meid armust õigeks, ilma, selle lunn-
 nastamisse läbbi, mis Jesusse seks on (mis
 temma läbbi on kätte tulnud.) Rom. 3, 24.

85. Mis on siis selle järrele meie kõhus?

Et peame omma meest ja keik ommad pattus-
 sed wiisid ja kõmbed keige surema hõlega par-
 randama. Sest Jummal arm, mis önnistust
 satab juhatab meid, et meie peame ärrasalgas-
 ma (mahha jätma) sedda jummalakarimatta
 ello ja ilmalikkud himmud ja peame moistlikult
 ja jummalakartlikult ellama sessinatses ma-
 las. Tit. 2, 11. 12.

Kui ma, oh Jesus so kääst armu püan,
 Sind ikka ommaks leppitajaks hüan,
 Kuis woiksin ma siis weel ses pattus jada,
 Kust näggid häada?

Ei! head tehhes pean kurja jätma.
 Seks pean ma so surma määgiks wotma.
 Kui ommast hingest kurja ma ei kisju;
 Siis ma ei ussu.

86. Eks siis Jesusse lunnastaminne ei anna meile
 lubba patto tehha?

Kuida ta woib lubba anda? Temma surm
 teeb j hirmo patto eest, et meie sest õppime,
 mis patto peäle tulleb ja et Jummal ei jatta
 neid

neid nuhtlematta. Kes meie pattule olleme
 ärra furnud kuis peame meie weel selle sees el-
 lama. Rom. 6, 2.

87. Hea kül, mis sa rägib; agga seks on jo weel aega
 kül kui wannaks olleme lainud, kui siis agga pat-
 tust pörame. Mis sa sest arwad?

Et se sünni mitte. Ei meie tea jo, kas wan-
 naks same paljo surewad norelt. Surm tulleb
 mitto ford häkkitselt ja kes aegfaste ei põ-
 ra se peab ikka sures kartusses ja hirmo sees
 ellama

88. Eks pattust pöörmienne wannal eal kõlba ka paljo?

Ei kõlba. Sest se on wägga tigge nou, kei-
 ge omma ello aial patto tehha, ja siis agga pöö-
 rda kui rammo otsas ja himmud täidetud on.
 Pattust pöörmienne lähhäb tagga järrele ka ras-
 kemakssest, et ammet ka.

89. Mis on se pärrast meie kōhus?

Aegfaste jo nores põlwes pattud wihtkada ja
 meelt parrandada, et ikka walmis olleme, kui
 Jummal meid ennese ette kutsub; muido jame
 keigest sest ilma, mis armo õppetuse meile sünni
 ma peäl ja pärrast surma ka iggawesses ellus
 weel on tootand.

Et ellad tänna pōra weel

Sest homme teine järg on teäl,

Kes tänna terwe punnane

Kül homme wahhest sureb se.

Kui sureb pattust pöörmatta

Süis lähhäb wallo näggema.

90. Mis head annab selge wagga meel ja tō jo
 sünni ma, ilma?

Head süddame tunnistust Jummal ja innis-

meeste wasto, rahho ja rõmo iggas kōhhas, ka
hādada ja willetsusse aial ja tait lotusi surma sees.

Kui ma ial head noudes,
Jummalat ei wihhasta;
Siis mo ello, kura nähhes,
Mõlle ilma rahhota.
Rõmo tunneb hingese,
Kui on hea minno tõ;
Ütle matta rahho tundsin
Iggakord, kui himinud tundsin.

91. Mis ta julgēste lobab parrast surma?
Iggawest ello ja õnnistust taewa rõmo sees.

E. Wiimsest Innimesse luggust.

92. Voi! tulleb siis parrast surma weel teine
ello kätte?

Jah wist. Tubba innimesse meel ja moistus
arwab, et teine ello weel ees on. Sest meie
hing on nenda lodud, et ta paljo enam woib
õppida, kui ta siin ma peäl woib kätte sada.
Egga ta ilma asjata ep olle sedda wisi lodud.
Meie meles seisab ka iikka teise ello lotus ja him-
mo. Keik Jummalat nouud näikse siin ma peäl
ka polikul jada ja temma õigus ei sa ka siin
weel iggakord ilmsiks. Ei se woi nenda jada.
Teine ello peab ollema.

93. Kas Jummalat saanna kinnitab, et se wiisist
ees on?

Jah kinnitab. Sest keik temma õppetud on
felle peäle ehitud ja tähhendab senna peäle Ja
Je us ja temma Apostlid kinnitawad sedda mit-
to kord selge sannaga.

Siin

Siin kui on otsas ello päwad
 Siis on meil teine ello ká.
 Ja sinno ommad, Jummal, nãwad,
 Mis õnnis luggu waggale.
 Gesti se kes siin on head teind,
 On siis ka taewas õnsaks láind.

Siin, otsin sedda, seál saan nãhha.
 Seál saab se mulle selletud.
 Seál tahhab Jummal õigust tehha;
 Seál sawad õiged rõmuõstud.
 Siis sa, mo hing, keik árranáád
 So risti ja so rõmo teed.

94. Agga meie surreme jo keik?

Tõssi kúl; agga ihho surreb agga, hin gááb
 ellama. Se põrm saab jálle mullasse nenda kui
 ta olnud; agga se waim (hing) lähháab iálle
 Jummalala jure, kes tedda on annud. Rog. ram.
 12, 7.

Ma hing saab lahti ommaõst waewast;
 Mo ihho lähháab maggama.
 Kui Jeesus tulleb ommaõst taewast;
 Siis hakkab jálle kogguma,
 Mis mullas tuhhas, põrmuks láind
 Ja üksi surma hirno náind.

95. Eks meie hing ei surre siis ial?

Ei ial. Gesti Jeesus finnitab, et ükski ei sa
 hinget árratappa. Matt. 10, 24.

96. Mitmesuggune on siis hingede luggu párrast
 surma?

Kahhesuggune: Üks wágga õnnis luggu wag-
 gadel ja wágga õnneto luggu furjadel. Luk. 16,
 19-23.

97. Mis ütleb pühha kirri waagade luggust?

Et nemmad seäl teigest häddast ja waewast
peawad lahti ollema ja iggawesses rõmus ja õn-
nistusles ellama; et sawad Jummalat ja omma
Õnnisteggiat nähha ja parreminne tunda, et
Inglide seltsis ellawad nisuguse hea põlwe sees,
mis siin weel ükski ei sa üles rätida.

98. Kui kaua jääb neile se õnnis luggu?

Se jääb neile iggaweste ja kawat ikka sure-
maks ja õnsamaks.

Seäl kaub meie nut ja hädda.

Seäl kitust, tanno laulame.

Ja rõmoga nüüd näme sedda,

Et rahho põlwes seisame,

Et hästi keik on lõppetud,

Mis Isast olli seatud.

Siis polle enam karta waewa,

Ei wallo, egga willetsust.

Sa Jummal annad omma taewa

Ja sellega suurt õnnistust.

Seäl on meil põlwest-põlwele.

Üks iggawenne rahho kää.

99. Mis luggu tulles kurbade kätte?

Nemmad sawad Jummalast lahutatud, peas-
wad kurrari ja kurja waimude hulgas
ellama, neid waewatakse seäl ommast kur-
jast himmust, mis seäl ei sunni enam taita, ja
tundwad wallo omma kurja tõ peäle mõtteldes,
mis nemmad siin ma peäl on teinud ja nende
waew ja piin on ülesräämatta suur.

100. Ja kui kaua se jääb neile?

Pühha kirri ütleb, et se on üks kustutamatta
tullote, kus nende us (pahha süddame tunnis-
tus)

tus) ei surre ja se tulli (nende hädä ja wallo)
ärä ei kustu. Mark. 9, 44.

107. Di, Di! Se on jo wägga hirmus?

Hirmus on kü. Sepärrast maenitseb Jum-
mala sanna: Moudke ennaste õnnistust tagga
katusseja wärristusfega. Wilip. 2, 12.

102. Kas need hinged jäwad iggaweste ilma ihhota?

Ei jä mitte. Ka ihhud peawad jälle ülles-
tousma ja omma hinge jälle kätte sama.

103. Kes ärratab neid wiimsel päwal ülles?

Meie. Issand Jesus Kristus. Sest tund-
tulleb, millal keik, kes haudade sees on, pea-
wad temma heäle kuulma ja wälja tulles, kes
on head teinud, ello ülestousmisses agga kes
pahha on teinud, hukkamõistmisse ülestous-
misses. Joan. 5, 28. 29.

104. Misuagune se ihho siis peab ollema?

Misuagune, kui ta hingele siis tarwis lähhab.
I Kor. 35, 58.

105. Mis tulleb ihho ülestousmisses järrele?

Se wiimne kōhhus, mis Jesus wottab moisa
ta keikde peäle, kes ial ma peäl on ellanud.
Seäl peame keik arowalikuks sama Kristusse
kōhto järre ette, et iggaüks peab sedda mõda sa-
ma, kui temma ihhus on teinud, olgo hea, ehk
kurri. 2 Kor. 5, 10.

Ta tulleb omma auu sees

Mo Jesus kōhto moistjaks.

Hirm olgo sellel süddames,

Kes tedda ommaks peästjaks

Ei wotnud, jänud pöõrmatta,

Ei tahtnud temmal ellada.

Kül se saab waewa tunda.

Sest walge ette tulleb nüüd,
 Mis pimmedusses tehtud;
 Ja lilleslätakse keik süüd,
 Mis süin ep olle nähtud.
 Ja waeb mõtted, sannad, tō
 Nüüd omma sanna järrele
 Ja malsab kurja kätte.

106. Mis süis sest ma ilmaist saab?
 Tedda mudetakse hopis ärra. 2 Petr. 3, 10.

107. Kuhho süis lahhamē?
 Kurjad lahhamad iggawesse wallusse; agga
 need kes õiged iggawesse ellusse. Matt. 25, 46.

108. Süis peame jo kül murretsēma, et saaksime
 õnsaks?

Kuida süis? Se peab meie keige surem murre
 ollema.

109. Mis süis seks tarwis lahhab?
 Et meie Jummala sanna järrele aegsaste om-
 ma meelt parrandame, Jესusse omma Onnis-
 teggia peäle lodame, head teme ja kurja maha-
 hajattame ja omma pühhitsemist takka nouame,
 sest ilma selleta ei sa ükski Issandat nähha.
 Ebr. 12, 14.

110. Kas Jummala pühha Waim pakkub ka seks
 omma armu ja abbi?

Jah; temma isse tahhab meid pühhitseda, se
 on, heaks ja waggaks tehha, kui meie agga püa-
 me head tehha ja kurja mahha jätta.

Sa targa nouu andia,
 Meid õiget teed süin juhata
 Ja peasta eksitussest.

Oh! pühhitse meid õiete

Et peäseme targaste
 Sest patto rummalussest,
 Uita, täita meie keik mele,
 Sata teele.

Peästa waewast.

Näita meile häädas taewast.

III. Sest mis risti innimeste kohhus on.

1. Kes on siis üks pühitsetud, ehk wagga risti-
 innimenne?

Se kes keige omma joudo järrele ikka ja al-
 lati teeb, mis temma kohhus on.

2. Mis on siis meie kohhus?

Keik se on meie kohhus, mis Jummalal käs-
 sud meie peäle pannewad.

3. Ja kui meie truiste, hea mele ja rõmoga teme, mis
 kohhus, mis meile siis õõldakse ollema?

Siis õõldakse, et meile head wiisid ja kom-
 bed on.

4. Ja kui meie ommad head wiisid ja kombed keigeenna-
 miste Jeesusse kässo järrele ja temma jälge ja tähte
 noudes õppime ja peame.

Siis õõldakse, et meile risti innimesse wiisid
 ja kombed on.

5. Kust peawad Jeesusse õppetusse järrele keik head
 wiisid ja kombed touma ja wägge wotma?

Selgest armastussest Jummalal ja meie On-
 nisteggia wasto.

6. Misuggust õppetusse märki panneb risti, usk
 filmude ette?

Jeesusse waggad ello wiisid. Sest temma isse
 ütleb: Kes minno Jünger tahhab olla, Se
 käigo minno järrel Joan 12, 26. ja temma on
 meie

60 Sest mis ristilinnimesse kōhhus on.

meile tāhte jātnud, et peame temma jālgede sees kōima. 1 Petr. 2, 21.

7. Mis se on. Kui Jēsusse Jūnger, temma jārrele kōima?

Se on sedda sammast meelt wotma, mis Jēsusel Kristusel ka olli Bil. 2, 5. ja kōima (head teggema) nenda kui temma on kōinud (head teinud). 1 Joan 2, 6.

8. Ons meile ka teada antud, mis meie kōhhus on?

Kuida siis? Jummal on 1) meie hinge sisse lonud, et woime arwada, mis hea ja mis pahha on. 2) Ta on meie hinge sedda wiisi lonud, et rõmo tunneme, kui head teme ja walio tunneme kurja tehhes. 3) Ta on ka selgeste omma sanna sees õppetanud, mis ial inuimeste kōhhus on.

9. Mis on siis se keige üllem kōst, mis Jēsus meile andis, kust keif peab tōusma ja wālja tulles, mis ial meie kōhhus on?

Se on se: Sinna pead Jēsandat, omma Jummalat, armastama keigest ommast sūddamest, ja keigest ommast hingest ja keigest ommast wāest. Ja omma liggimest kui isse eunast. Mart. 22, 37.

A. Sest mis kōhhus on Jummalat wāsto.

10. Mis se on Jummalat armastama?

Se on hea mele ja rõmoga tedda mele tulles tama, sest et temma meie loja on, kes wāgga suur ja auulik, ja siiski keif omma wāgge ja tarkust seks prugib, et ta saaks meile head tehha. Armastagem tedda, sest ta on meid essite armastanud. 1 Joan 4, 19.

11. Kui tahhame Jummalat diete armastada; kas pea me tedda siis tedda ka diete õppima tundma.
Kuida siis? Teadmatta asja ei sa innimenne armastada.

12. Kuida same Jummalat diete tunda?
Kui tähhele panneme temwa teud, mis temma on teinud ja mis temma weel praego teeb.
Laul. 204.

Sind pääw ku tähhed kiitwad,
Sind rõõmsast lojaks hüüdwad;
Et olled targaste
Neid taewa alla pannud,
Neist walgust ilmal wannud
Ja pead neid ka paigale.

Keif weiksed, linnud, kallad,
Keif maja taewa wallad
Mul teada andwad sind.
Mo ihho, filmad meled,
Keif innimeste teled

Sind kummardama hüüdwad mind.

13. Kust saab Jummalat weel selgaminne tunda?
Temma ommast sannast temma käsudest ja teigest sest, mis temma meie heaks on seadnud.
Wadage mis suggust armastust Issa meile on annud, et meid Jummalat lasseks peab hutama.
x Joan 3, 1.

So sannast minna tunnen sind,
Et sa mind olled lonud,
Et sinna armastad mind
Ja olled elle tonud
Keif, mis na nään, et olleks mul,
Keif ka, et mele heaks sul
Sest woiksin toito sada.

14. Mis seht toufeb, kui meie Jummalat diete
tuuneme?

Et hakkame Jummalat armsaks ja kalliks pidama. Kes on mulle taewas armsam, kui sinna ütleb taewet, kui ma sinna jures ollen ei himmusta ma uhategi sinu ma peäl. Laul 73, 25.

15. Ja mis seht wälja tulleb?

Siidamelik armastus Jummalale wasto, et hakkame tedda auustama keige temma heategemisse eest. Mo hing kida Jehowat ja keik, mis minna sees, temma pühha nimmi. Mo hing kida Jehowat ja ärra unnasta mitte keik, mis temma sulle head on teinud. Laul 103, 1. 2.

16. Kas wottame siis Jummalat ka ikka meles
pidada?

Jah wist. Temma mällestus jääb meile armsaks.

17. Mis meie pouame tehha, kui Jummal meile
meles seisab?

Meie katsume igga wisi peäle temma mele temma mele pärrast olla, tehha ja ellada jamitleme patto kiusatusse al, kui wagga Josep: kuida peaksin sedda suurt kurja teggema ja Jummalale wasto patto teggema; 1 Mos. 39, 9.

Mind omma armo läbbi aita,
Et keik mo kurjad himmud teäl
Ma woiksin hopis ärrawoita
Ja woimust sada nende peäl.
Kuis peaksin ma ennam mind
Kül armastama weel, kui sind?

18. Kes Jummalat armastab, kas se on ka ikka
fanna kuletik?

Jah wist. Geseht ta kalsub jo ikka Jummalale
mele

mele parrast olla ja peab Jummalat ommaks illemaks, kelle sanna tulleb kuulda.

19. Kust se sanna kuulmine peab tõiema?

Heast waggast ja rõõmsast süddamest ja melest.

20. Kas peab siis keif piddama ja teggema, mis Jummal ial on käsnuud ja seadnuud?

Kuida siis? Ei mitte ükspäinis sedda, mis kergem; waid ka sedda, mis rassem on. Sest keif Jummal käsnuud on head ja kes keif sedda kässo õppetust peab ia ühhe kässta sanna wasto eksib, se on keifikist sü alluseks sanud. Jak. 2, 10.

21. Mis Jummal separrast tahhab ja kässeb?

Et peame temmale truid ja ustawad ollema. Olle ustaw surmani siis ma tahhan sulle elu kroni anda. Jlm. 2, 10.

Sest agga armastus on nähha,

Kui minnul sanna wõtlif meel.

Oh aita siis mind truist tehha,

Mis kässeb sinno sanna heäl.

Seks hirm mind mitte sinnigo,

Waid hea meel mind aiago.

22. Mis on meie kõhhus, sest, et Jummal ni wäga suur ja auulif on?

Et peame tedda ommas süddames wägga auustama, se on õiete tundma, mis suur temma on, ja mis alwad ja waesed meie olleme.

23. Misga peame sedda, teiste ees teada andma?

Meie peame sanna ja tõga tedda auustama, kui meie temma peäle mõtleme, temmast rägime, ja tedda pellume; ehk kui meie kuleme, et telled temmast rägivad ja tedda palluvad.

Et

Et wotta temma auu anda,
 Mi üksmes, kui ka seltsi sees
 Et wotta ikka muret kanda,
 Et karkus sul on tüddames,
 Kui teised tedda palluwad,
 Ehk isse tedda kummardad.

24. Kuida peame keigeennamiste Jummalat
 auustame?

Keige surema allandussega, et meie sedda öie-
 te tunneme, mis saggune suur waks meie ja meie
 Jummalala wahhel on.

25. Kuida peame omma alland ikko mele Jumma-
 la wasto teada andma?

Menda, et meie 1) keik Jummalala sanna õppetust
 allandikult wasto wottame, ussume ja nurri-
 matta selle järrele teme. 2) Et meie keik, mis
 Jummal meile annab, kui selge armo andid,
 wasto wotta me, mis meie ep olle wäart, eg-
 ga teninud ja 3) Et meie ka hadda aial ei nurri-
 se; waid heaks arwame, mis Jummal meie
 peale panneb. Allendage ennast Jummalala kae
 alla, et temma teid woiks üllendada ommal
 aial. 1 Petr. 5, 6.

Keik mis mul on, on sinnust,
 Oh helde Jummal! minnust
 Ep olle ühtegi.
 Mul ello andsid sinna;
 Ei kuhhogi sa minna
 Kui sinno arm jääb taggast.

Sa üksi ikka kestad,
 Sa allandad ja tõstud,
 Mi kut sa arwad teäl.
 Mis minna waene kida

Mo tarkust. Mis ma sudan?
 Ehk hoopliik kül on minno meel.

26. Kas peame Jummalat ka kartma?

Kül, meie peame hirmo tundma middagi
 mõtlema raskima, ehk teggema, mis wasto
 Jumjala meelt on.

27. Kas peame tedda nuhtlusse ja hirmo pärast
 kartma?

Ei mitte, waid lapse melega armastusse pär-
 rast, peame ennast hoidma middagi teggemast,
 mis temma ei tahha. Sest teie ep olle sanud
 sullase põlwe waimo, et teie jälle peaksite kart-
 ma, waid teie ollete lapse põlwe Waimo sa-
 nud; kelle libbi meie kissendame Abba, Issa.
 Rom 8, 15.

28. Kui Jummalat kardame, kas hoiaime siis en-
 nast patto eest?

Jah hoiaime. Sest meie olleme siis ikka walw-
 sad omma mele, juttude ja teggude peale, et
 need woiksid Jumjala mele pärast olla ja kar-
 dame Jummalat ennam, kui innimesi, kui
 nemmad meid keelwad head teggemast, ehk kur-
 ja kaskwad. Ap Teg. 5, 29.

29. Kas siiski peab ka Jumjala wihha ja nuhtlust
 kartma, kui kurja teeme?

Kuida siis? Meie peame jo mele tulletama,
 mis Paulus ütleb. Rom. 2, 9. Wille sus ja
 abhastus tulleb igga hinge peale, kes kurja teeb.

Ei sa falli kõowerussi.

Däl ei seisa sinno ees.

Nuhtlust näab ja willetsus

Patto pärast iggamees

Sest sa wihkad kurja tõbb,

Nuhtled, kes juallused.

E

66 Sest mis misti innimesse kohhus on.

30. Millal peame omma kartust Jummalale eest keige
ennamiste teada andma?

Siis, kui peame wanduma kohto ees.

31. Mis se on: kohto ees wanduma?

Se on üllematte kässo peäle tunnistust and-
ma, et meie töt rägime, ehk sedda wissist tah-
hame piddada, mis meie tootame, mis peäle
meie Jummalat wottame tunnistajaks ja temma
lättemaksmist ennese peäle pallume, kui meie töt
ei rägi; ehk melega ei pea; mis meie olleme
tootand.

32. Oi oi! se on jo wägga suur asi?

Jah wist. Sest kes wallet wannub, se pil-
kab ja teotab Jummalat, kes ei jätta tedda
nuhtlematta, kes temma nimme kurjaste pru-
gib ja isse on ahwardanud: Teie liggl tahhan
ma tulla kohtuks ja olla üks kerme tunnistus
mees nende wasto, kes wallet wanduwad. Mal.
3, 5.

33. Millal tohib siis agga wanduda?

Siis agga, kui kohto wannemad sedda käss-
wad, et saaksid selle järrele kohhut moista:
ehk meie tõssidusse peäle lota. Sest wanne teeb
neile keige wasto ragimesse peäle otsa kinnita-
misfeks. Ebr. 6, 16.

34. Etis mu feltsi sees ei sünni wanduda?

Ei sünni. Sest Jesus ütleb: Teie könne
olgo: Jah, Jah! Ei mitte! Mis ülle sedda on,
se on sest tiggedast. (Se on pat) Matt. 5, 33-37.

35. Mis tulleb sest innimesest armada kes keige tüh-
ja asia jures neab ja wannub?

Et temma üks kerge melelinne on, kes Jum-
malat ei karda. Ei tedda woi ka uskuda.

36. Miks pärrast ei woi tedda uskuda?

Sest et se wist wallelik on, kes ikka wandu-
des rägib. Temma on wist teisi jo mitto lord
petnud omma walle kelega ja arwab nüüd isse,
et nemmad tedda ennain ei ussu. Sellepärrast
ta wannub.

Kes wannub Jummal sinno peäle

Ja süski wallet tunnistas,

Se melega käib kurja tele,

Et temma õigust teotab.

Rui sinno laps ei kolba ta,

Sind omma Issal palluda.

Kuis julgeb kegi kätte wõtta,

Oh Jummal! sinno silma ees,

Et liggimest ta tahhaks petta

Se peäl, mis walle, wandudes.

Wist sinno kohto ette se

Ei astu ial julgeste.

37. Ets ei sünni ülleühtse wallet rätiba?

Ei sünni. Tõssine Jummal tahheb, et ka
meie peame tõssised ollema ja ikka tõt rätima.
Temma huktab neid ärra, kes wallet rägivad.
Laul. 5. 7.

38. Et Jummal wägga wäggew, tark ja helde on,
mis sest meie kōhus?

Et peame teigest süddamest temma peäle loote-
ma, et temma wõib ja tahhab aidata ja õigel
aial ka wiisist aitab. Issand on minna abimees
ja minna ei tahha karta; mis wõib mulle inni-
menne tehha. Ebr. 13, 5.

39. Se on jo wägga hea. Egga meile süs ep olle
tarwis tõdd tehha ja waewa nähha. Küllab Jum-
mal aitab muidogi?

Ei mitte; tõdd peame teggema ja teif omma
ram-

rammo ja joudo, tarkust ja moistust hāsti pru-
kima. Sest Jummal kāsib: Omma palle hig-
gi sees pead sa leiba sōma. Loda Jehowa peā-
le ja te head, ella ommal moal ja toida ennast
truiste. Paul 37, 3.

40. Ugga kui olleme teinud, mis meie kōhhus olli ja
ei sa ommelegi eddast, mis nou on siis?

Et peame ennast Jummalale hōleks andma,
Sest temma toimetab keik hāsti. Paul 37, 5.

Oh jätta murret mahha
Mis süddant wærowad
Ja wotwad wallo tehha
Et wägga kūrwaiks saad.
So kōhhus polle seāda.
Neeb asjad ilma peāl.
Kui Jummalal on teāda,
Mis kāsufiks tulles teāl.

41. Kas peame sellega ka ikka rahhul ollema, mis
Jummal teeb ja mis ta peäle, panneb?

Jah peame. Ka willetsust peame temma kās-
heamelega wasto wotma, tassase melega känd-
ma, kui se peaks ka fibbe ollema. Meie ei pea
ka meelt heitma, egga Jummal wasto nurrise-
ma, kui ta meid kaua aega kāsib.

42. Mikspärast peame kannatlikult Jummalale kae-
alla ennast allandama?

Et Jummal parreminne teab, mis meile ärra
kullub et willetsus meid parrandab ja et kannas-
tus meile tarwis lähhab, et Jummal tahtmist
tehhes woiffsime tootust kätte sada. Ebr. 10, 36.

43. Kes peab meile willetsusse al māraks ollema?

Jesus meie Onnisteggia, kes keige surema
hādada sees weel Jummalat pallus: Minno Jes-
sa

sa, kui se wõib olla siis mingo sesunnane karrikas
minnust möda, ommeti mitte nenda, kui minna
tahhan, waid kui sinna tahhad. Matt. 26, 39.

So Jummal mõtleb sinno peäl

So willetsusse waewas

Et olgo kannatlik so meel!

Ta on sul liggi hädas.

So risti on ta mõtnud;

Ei sa sa liast karristud.

Ta wähhendab so wallo.

Kül tuiske järrel' illusaks

Wäw ruttab ikka minna.

Mi jääb so ello selgemaks.

Et wata agga senna,

Kus rõõm sul on jo walmistud;

Sul, kes sa ristis katsutud

Ja woinust olled sanud.

44. Misga peame omma armastust ja omma lootust Jum-
mala pole üll-snaitina?

Et meie ikka Jummalat kummardame ja ted-
da pallume, sest et temma meie Jummal, meie
üllem, meie keige surem heateggia on, kes ikka
murret peab ja kelle käest meie keik peame sama,
mis meil ial tarwis on.

45. Eks ei sünni muid Jummalaid kummardama kui
sedda ainust, kes meid on lonud?

Ei sünni. Jummal kelab sedda esimesse
kässo sees: Minna ollen Jehowa sinno Jum-
mal. Sul ei pea teisi wõõraid Jummalaid olle-
ma minno kõrwas.

46. Mikspärast peame sedda ainust Jummalat ag-
ga kummardama?

Et temma üksi meie Jummal ja meie abbi-
mees

mees on. Minna Jehowa, se on minna nimmi, ja ma ei anna mitte teisele omma au, egga omma titust niikertnd kuiudele. Jes. 42, 8.

47. Eks se olle ka rummal Pärwa, kuud, tähhed, metsad kuiud kummardama?

Jah wist se on rummal. Sest need on keit lodud asjad ja ei sa mitte meid aidata.

48. Misga peame keigeennamiste Jummalat kummardama?

Süddamelikko palwega, misga Jummalat abbi enselle pallume, ehk tedda ka temma heateggimeste eest kidade ja tänname.

49. Kas se on siis meie kõhus Jummalat palluda?

Jah wist. Sest temma kääst same keit, mis meil tarwis on. Temma on sedda ka wäärt, et meie tedda pallume ja tänname keige temma hea eest. Sest ta tahhab ja woib aidata ja teeb sedda ikka agga armso pärrast.

50. Kuida peame siis Jummalat palluma?

Waimus ja tões Joan 4, 14. Se on nenda, et südda õiete mõtleb Jummalat ja selle asja peäle, mis meie pallume. Sest palwes peab südda rägima omma Jummalaga, nenda kui laps isaga. Sepärr st ütleb Jesus: kui sinna Jummalat pallud, ei pea sa mitte ollema kui sallalik-lud. Sest nemmad palluwad Jummalat heäl meel seistes koggodusse koddade sees, et neist inimestest peab nähtama. Matt. 6, 5.

51. Kas se on siis tarwis, et rohke sannaga peab palluma?

Ei olle. Sest Jesus õppetab: kui teie pallute, siis teie ei pea paljo lobbisema nenda kui pagganad sest nemmad armawad, et neid kuultakse omma paljo

paljo lobbisemisse parrast. Matt. 6, 7. Teie
Jssa teab mis teil tarwis on, enne kui tedda
weel pallute. Salm 8.

52. Missuggust palwet õppetas separrast Jeesus?

Jssa meie palwet, mis sees temma keif lüh-
hidelt on nimmetand, mis meil ihho ja hinge
polest tarwis lähhab.

53. Eks ei sünni mu sannabega, kui Jssa meie pal-
wes on Jummala palluda?

Sünnib küll sedda möda, kui tarwis lähhab
ja meie omma südda meid õppetab. Siiski nä-
me Jssa meie palwest, et peame targaste ja
lühhidelt palluma.

54. Kelle nimmel peame palluma?

Jesusenimmel, Se on temma õppetuse jär-
rele ja temma õigusse peäle, mis temma omma
leppitamisse läbbi meile on saatnud.

55. Eks siis Jummal isse ei tea, mis meile tarwis
on, et peame tedda weel palluma?

Kül temma teab. Ugga temma tahhab, et
meie omma waesust peame tundma ja ikka tem-
ma pole peame hoidma ja meles piddama, et
meie temma armo läest keif peame sama.

56. Woi! siis se on jo diete meie kassuks, et Jum-
mal on kästnud palluda?

Kuida siis? Egga temmale ep olle sest kasso.
Meie lähhame selle läbbi tuttawaks temmaga,
ta lähhab meie meles armsaks ja meie usk ja lo-
tus temma peäle saab palwe läbbi kindlud.
Walwage ja palluge, et teie kiusatusse sisse ei
sa. Matt. 26. 41.

Meil oh mis arm! meil lubbab Jummal
Ta ette palwes astuda.

Se kes keif teab, waene rummal,
 Ka ilma sinno palweta,
 Se tahhab süski sinno kääst.
 Et tedda pallud südamest.

Ons kahjo seft, et hea töle
 Meid ufflik palwe kinnitab?
 Ja et se mötte tulles mele,
 Et Jummal meid ka armastab?
 Mis meid kül ial rõmustaks,
 Kui hingel rõmo seft ei saaks?

57. Ons Jummal ka tootanud meie palwet kuulba?

Ja. Se on se julgus, mis meil on temma
 pole. Kui meie middaggi pallume temma taht-
 misse järrele, siis kuleb temma meid. Ja kui
 meie teame, et temma meid kuleb, mis meie ial
 pallume, siis teame meie, et meie same need
 pallumised, mis meie temmalt olleme pallunud
 1 Joan. 5, 14, 15.

58. Kas Jummal annab siis igga kord just sedda, mis
 meie ommas palwes olleme nimmetand?

Ei anna. Geseft meie pallume mitto kord
 rummalaste sedda mis meile kahjuks tulles.
 Jummal on targem ja armastab meid. Ei tem-
 ma sedda ei anna, mis meile kahjuks tulles,
 ehk misga meie enneselle, ehk teistele, kahjo te-
 me. Teie pallute ja ei sa mitte sepärrast, et teie
 pahhaste pallute, nenda et teie sedda omma
 himmudega woilksite tullutada. Jak. 4, 3.

59. Kas peame tihti Jummalat palluma?

Jah wist; Geseft meile on Jummal abbil
 ka tarwis; meie same ka iggal tunnil Jummal
 kääst head.

Pallu, pallu Jummalat
 Temma on üks rikkas Jummal.
 Keit mis pudub sinna saad
 Pallu agga waene rummal:
 Jummal sinno palwet kuleb
 Ja sul wiisist appi tulleb.

60. Kas peame ka teiste eest Jummalat palluma?

Jah peame. Eest Paulus ütleb: Minna maenitsen, et peab tehtama pallumisse, palwesid, pallumissi teiste eest ja tännamissi keikide innimeste eest, kunningatte ja keikide eest, kellel se keige üllem meelwald on, et meie rahholist ja waitest ello woiksimine ellada keige Jummalas kartusse ja ausa ello sees. 1 Tim. 2, 1. 2.

61. Kas Jummal käsib, et meie ka teistega tedda piddime pulluma?

Jah; temma on sepärrast isse ka seädnud, et foggodussed piddid ollema ja Paulus maenitseb meid: Kristusse sanna ellago rohkeste teie sees keige tarkusse sees; õppetage ja maenitsege issiennast mängi ja kitusse lauludega; laulge launiste Issandale ommas süddames. Kol. 3, 16.

62. Kas nisugused foggodussed, mis kirrikus peetakse, on wägga head?

Kuida siis? Seäl õppetakse jo meid Jummalas sanna. Meid maenitsetakse ja nomitakse, et lähhäksime targaks, waggaks ja õnsaks; kui need ep olleks, siis olleks suur kahjo. Meie jääksime rummalusse ja keik head wiisid ja kombed jääksid mahha.

63. Mis päwad on risti rahwale seks seätud?

Pühhapäaw ja monned muud pühhad, mis
 E 5 pea

peame mele tulletama, mis head Jummal meil ennemuiste neil päivil on teinud, et woiksime selle ette Jummalat tännada.

64. Mis meie kohhus on pähha päwal?

Et peame firrikule tullesma Jummalat sanna õppima, õppetaja maenitsust kuulma ja teige hea eest Jummalat tännama.

65. Ets siis ei sünni koiis jada?

Ei sünni. Kes ial ärra jääb, ehk ta kü terwe on ja omma hädda pärrast kü jouaks tulla ei wiitse agga laiskusse pärrast, se teeb enneselle suurt kahjo ja põlgab Jummalat sanna.

66. Agga mis tehha, kui meie ei sa firrikule tulla?

Süis peame ommetegi ommadega Jummalat sanna koddõ ettewõtma, tedda palluma, kiitma ja tännama.

67. Kuida peab süis firrikus ennast üllespiddama?

Seäl peab Jummalat sanna õppetust õiete tähhele pannema, teistega Jummalat palluma ja tassase wiisiga üllestunnistama, et meie Jummalat ommas süddames auustame.

68. Ets se sünni süis, et firrikus lobbiseme, teistega jutto aiame, maggame ehk tukkume?

Kuida se sünnib Jummalat koiis, kuhho olleme tulnud Jummalat auustama? Se on hää bematta tõ, mis koggoniste ei woi Jummalat mele pärrast olla.

69. Mis peab süis pärrast teggema, kui firrikus, ehk koddõ Jummalat sanna olleme kuulnud?

Süis peame sedda meles piddama, selle järrele omma süddant läbbi katsuma, ennast parrandama ja Jummalat sanna ennast rõmustama.

70. Kas se on õige, kui kegi enne ehk pärast jutust
õrdis ehk tõddo hakkab lahkuma riidema, õhkama
ja muud nurjatumat tõdd teggema?

Kuida se võib pühapäeval õige olla, mis jo
argipäeval wägga on teeldud? Se on üks meie-
to paggana wiis kui sedda kallist päwa, mis
hinge õnneks on seatud, pattuks ja hukka-
miseks prugib ja raistab.

71. Mis teeltakse weel pühapäeval?

Keik tõdd, mis meid kelab Jummala sannast
diete kasso samast. Sest tõöst peab rahho olle-
ma, et wiiksime omma hinge eest murret kanda
ja ihho ka puhkada. Sest se on ka kõhhus püh-
ha päwal.

Se pääw, mis hinge õnneks seatud,

Se olgo kallis, armas mul.

Se sago minnust pühaks petud,

Et anna kitust tanno sul,

Oh Jummal, kes sa armoga

Mind kasknud tedda piddada.

72. Kas sellega on siis jo keik tehtud, kui meie pühha
päwal olleme kirikus käinud?

Ei; meie peame ka muil päiwil Jummala
sanna luggema omma laste ja perrega sedda
mele tulletama ja neudega Jummalat palluma.
Sest Jummalat sanna õppetus ja kinnitus on
meil iggal päwal tarwis.

73. Kas se on siis jo täis wagga inimenne, kes nen-
da omma Jummala sanna kuleb õppib ja tedda pallub?

Ei olle; Sest se on se õige Jummala tenistus
kui iggas kõhhas, hõlega teme, mis kõhhus on
Jummala ja inimeste wasto. Olge sanna-
teggjad ja ei mitte üksipäinis kuuljad, et teie
wallemõtlemisses läbbi ennast ei petta. Jak. i, 22,

74. Misjuggune se näikse ollema, kes armab, ennast
tāleste wagger ollewab, kui tihti firrifus k̄ib, Jumma-
la sanna loeb ja Jummalat pallub, ehk temma k̄l
teggematta jättab, mis Jummal õppetab
ja k̄asib?

Se on üks fallalik, kes Jummalat ja inni-
messi tahhab petta; üks wallelik pühha, kes
lammaste rides k̄ib ja seest piddi on ta kiski-
as hunt.

So armo anna minnule
So sanna mõda tehha
Et sinno film ei ialge
Saaks patto minnuft nāhha.
So sanna lābbi pūhhitse,
Mo Jummal! mind ja tallitse
Mind ikka õige tele.

B. Sest mis kohhus on isseennese wāsto.

75. Kas peame isse ennast k̄a armastama?

Kuida siis? Meie omma sūdda õppetab meid
sedda ja Jesus k̄assib: Sa pead omma liggi-
mest armastama, kui isse ennast.

76. Siis peame jo k̄l murret kandma, et saaksime
ikka hea p̄dwe sees ellada?

Jah peame. Sest ükski ep olle ial omma en-
nese lihha wihlanud; waid temma toidab ja
hoiob sedda. Ew. 5, 29.

Et pean ennast armastama
Mo Jummal isse kinnitab,
Mo õn peab tāiemaks siin sama,
Seks armastus mind k̄ihhutat
Ja õppetab mind hõlega
Mo ello ikka aiada.

77. Kuida peab siis sedda murret piddama?

Menda, et meie, ennese eest hoolt kandes, ühtegi ial ei te mis meie armastusfega Jummal ja liggimesse wasto ühte ei sünni ja et meie ennese heaks ja kassuks ühtegi ette ei wotta, mis Jummal wasto on, ehk meie liggimessele kahju teeb.

79. Woi hinge eest? Kuida peab siis temma eest murretsema?

Sedda wiisi, et meie teie kätte õppime, mis Jummal auuks ja meie ja teiste heaks woiksime pruvida.

80. Mis peame teigeennamiste õppima?

Jummal sanna ja teie, mis selle järrele meie kohhus on. Sest selle läbbi same ka õiget tarkust kätte hāsti ellada ja õnsaks sada.

81. Mis õppib inimenne Jummal sannaft weel?

Ea õppib isse ennast tundma ja omma südame, fihhud mis Jummal targa nouuga hinge sisse on pannud, hea teie tallitama.

82. Woi on siis monni neist ka head?

Kül. Sest, et sa himm stad ellada, rõõm nāhha, teistele head tehha, terve olla ja puad teiste poolt au ja head kitust sada, se teie on üks hea himmo ja fihho.

83. Kuida peab ommad himmud tallitama?

1) Kui wāgga nõodraaks lähāwad, siis peab neid kinnitama. 2) Kui wāgga wāggewaaks lähāwad, siis peab neid waigistama. 3) Kui liiga woimust ja julgust worwad; siis peab neid lāmmatama ja kustutama.

84. Mis sesi kahjo kui himmud wāgga nōddrafs lāh-
hāwad?

Et meie siis ennam ei kolba egga pūa head
tehha.

85. Mis kahjo on sest kui wāgga suurt woimust ja jul-
gust wortwad, ehk hakkawad wallitsema?

Se suur kahjo, et nemmad siis meelt ja mois-
tust peast wortwad ja meid patto sisse saatwad,
kust üks õnneto ello tulleb.

Waat! kus ial wallitsewad

Kurjad himmud wāega.

Innimesed patto tewad,

Seäl on rulli lõymatta.

Ei neil olle rahho teäl.

Rulli teeb se kurri meel.

*85. Mis himmud hakkawad siis süddames toušma?

Lihhalikkud himmud, mis hinge wasto sõddi-
wad 1 Petr. 2, 11. ja lihgateud mis on need-
sinnatsed: Abbiello rikminne horus, rojus, fi-
malus, woōra Jummalala tenistus, noidus,
waen, riud, kadde wihha, wihhastellemissed,
riidlemissed, lahkmissed, seggased õppetussed,
kadededus, tarmissed, liigjominne, prassimin-
ne, ja mis nende sarnatsed on, misga meie Jum-
mala rigi ei woi pärrida. Kal. 5, 19-21.

86. Oi, oi! se on raske kü. Kuida saab selle wasto
panna?

Kül saab, kui isse agga tahhame. Geseft
Jummal on jo meile seks meelt ja moistust an-
nud, et moistame ja teame, mis ial hea ehk
kurri on. Ei ükski sunni meid ka wāggisel.
Meil on omma nou ja tahtmist Jummalast lo-
dud, et woime head wallitseda ja kurja põlgad.

87. Woi! innimesel on siis omma nou ja tahtmist?

Jah on; ja pealegi weel isse kass süddames, mis digust õpetab ja hea pole kihhutam. Sest kui pagganad, kennele ep olle (kirjutud) kasso, isseennesest kasso teud temad, needsinatsed, kennele ep olle (kirjutud kasso on isseennestelle kassuks. Sest nemmad näitwad üles et se kasso teggo on kirjutud nende süddame sisse sest et nende süddame tunnistus sedda ka tunnistab ja nende mõtled isse kassis ennest peale kaewawad, ehk ennest eest kostwad. Rom. 2, 14, 15.

88. Tõssi kül, meil on heast ja kurrast isse tunnistust süddames. Kas peame süddame nomimist agga ikka kassri kähhele pannema?

Jah wist. Peame agga ka murret kandma, et ta selgeste ka ülesütleb, mis hea ja pahha on ja ikka walwamas on ja meletulletab. Peame ka kowwaste teggema, mis ta õppetab et meie süddame tunnistus ikka hea ja laitmatta woiks olla. Ma püan, ütleb Paulus, allati ühhe puhta süddame tunnistust hoida Jummal ja innimeste wasto. Ap. Teg. 24, 16.

Kui ma ikka head noudes

Jummalat ei wihhasta,
Kaewa pole ikka joudes,
Hoian, et ei kominista;
Siis on rõmo süddames
Sest ma ellu digusse.

89 Misga peame sedda digusse kasso, mis süddames on kirjutud, diendama?

Sega, et meie omma mele ja moistusfega ikka järrele mõtleme, mis sünnib tehha, ehk mahha jätta, ja et meie Jeesuse õppetusest, mis

keht

80 Eest mis ristinnimesse kohus on.

Keif õigust selgeste õppetab, sedda kätte õppime.
Eest Kristusse armo õppetus on Jummal
waggi iggaühhele, kes ussub. Rom. 1, 16.

Ta õppetab meid diete
Keif, mis meil tarwis läab;
On isse rõe ja ello te
Ja saatjaks meile jääb.

90. Kas peame ka ihho eest hoolt kandma?

Kuida siis? Temma on jo ka Jummal armo and, ja on hingele hõnaks antud. Kes siis hinge eest hoolt kannab, se murretseb wist ka ihho eest. Eest hingele on ihhust abbi.

91. Kas peab sepärrast ihho ello meile kallis olla?

Jah peab. Eest meie ihho ello on üks wäga suur Jummal armo and ja satab meil ennestel ja teistele ütlematta paljo head.

Mind kästi ihho eest hoolt kanda.
Se lähhab tarwis minnule,
Eest ma ei tohhi temmal anda,
Mis kahjuks lähhab temmale.
Ka sedda käftsid, Jummal sa
Seks tarkust so käft pallun ma.

92. Egga siis Jummal ei tahha, et peame isse ennast tapma?

Ei tahha; Sedda õppetab jo meie omma südda ja Jummal käft ka. Ükski terwe mele ja moistusjega inimenne ei tappa ka ial isse ennast.

93. Woi! Siis peab jo küll arwama, et se kes issteennast tappab, e olle terwe melega inimenne?

Jah wist; Meie ei pea tedda ka hukka moistma.

94. Mis eest peame agga isse ennast hoidma?

Et meie ühtegi ei te, mis läbbi meie terwe meel

meel ja moistus woib hukka miina. Jomisse ja mu koerusse läbbi saab temma keigeennamiste seggaſeks.

95. Eks ei sunni ka teistega moitelda?

Ei sunni. Sest meile, ehk teistele woib sest terwidusse polest kahjo tulla.

96. Kas peame siis terwidusse eest hoolt kandma?

Jah peame Sest terwidus on wägga suur Jummalä armo and, mis hästi peab hoidma.

97. Kuida sama sedda hoitud?

1) Kui ennast hoiamme nifuggue toito eest, mis ihhule waewa ja kahjo teeb, keige ennamiste liasomisse ja jomisse eest. 2) Kui ihhule anname, mis temmale toidusseſeks tulleb anda ja ei kanna ihho eest nenda hoolt et himmud sest touswad.

Röm. I, 14.

Se ellab ni, kui metsalinne,
Kes liast joob, ja liast sööb
Se on üks rummal innimenne
Ja enneselle kahjo teeb.
Se iggal aial rõõmsaks jääb,
Kes kassinaste joob ja sööb.

Keik prassiminne wottad tehha,
Et laisk sa olled teole.
Ka waesust sinna saad sest nähha!
Ei prassia kül oigust te;
Ja riidleb, tapleb, waltetab,
Ja mitto lord ka warrastab.

98. Mis peame teggema, kui haiged olleme?

Siis peame rohto pruukima nende käest, kes sedda targaste moistwad anda.

99. Etš se olle hõlpsam lausujatte, noidade, targade, ja solapuhujatte kääst abbi otsima?

Ei olle. Se on ebbaust, mis Jummal on wägga ärrakelanud, mis ey olle ka keddagit weel aitmud, agga mitmele kül kahjo teinud.

*99. Mis weel terwidusseks tarwis lähbäs?

1) Et meie kül omma joudo möda tööd teme, agga ommal aial ka puhkame. 2) Et meie keige asiade sees targaste hõlitad olleme ja liajulgusse, lia rõmo ja lia kurbdusse eest ennast hoiaime. 3) Et meie ihho polest ikka kassinad ja puhstad olleme ja keige rojastusse ja roppo ello eest ennast hoiaime. Sest kassinatta majas on ikka ennam haigust, kui puhtas perres ja puhtal inimeses parrem terwis, kui roppul. 4) Et meie keige lia himmo wasto panneme, sest jodi ful, prassial, horajal, ahnel ja wihha piddaial on ikka waene terwis.

Hinge dn on kassinus
Koppud himmud häbbistawad
Ihho, hinge puhkastus
Ikka sulle rõmuks sawad
Wallo satab rojastus
Wallo satab kimalus.

Oh süs hoia ennast ka:
Sinno hing ja sinno ihho
Olgo puhhas; muido ja
Olled hukkas. Himmo kihho
Ei sind lasse rahhoga
Siit ma:ilmast lahkuda.

100. Kuida same sedda mis meil ihho toidusseks ja üllespidamisseks tarwis lähbäs?

Kui kõlbame tööle. Sepärrast peab ka õp-
pi-

pima tõõd teggema ja waewa näggema, et woif-
sime omma ennese leiba süa.

Tõle on mind Jummal lonud;
Tõõd ma pean teggema.
Keik mis Jummal ette tonud,
Mis ta pannud liuma,
Peab waewa näggema
Kippub ikka teggema
Keik, mis Jummal peate pannud
Mis, ta neile murreks annud.

101. Kas tohime teiste kääst kerjada, ni kama kui
meil weel rammo on tõõd tehha?

Ei! Gesti Paulus ütleb: Meie kuleme, et
monningad teie seas ilma heawisita ellawad ja
ei te mitte tõõd, waid aiawad, tühjad asjad
tafka. Nisuggusid kääsime ja maenitseme meie
Jesanda Jesusse Kristusse läbbi (temma kääso
peäle) et nemmad waitse wiisil tõõd tewad ja
omma leiba söwad. 2 Tess. 5, 11. 12.

Mind aita trui hõlega
Ni kama omma tõõga
Siin omma leiba süa,
Kui rammo on; et ial ma,
Kui laisk ei lähhä kerjama
Eht wottan laisko lüa.

102. Misga korjame enneselle warrandust mis hõdda
aial ja wannal eal warraks woib olla?

Kui hõlega sedda hojame mis meie nores põl-
wes omma tõ ja waewa läbbi; woime kofko
panna. Gesti warrandus wähheneb tühja tõ
läbbi; agga kes omma kää peäle koggub, se
kääwatab sedda. Op. ram, 13, 11.

103. Raiskus. Liig jominne, prassiminne ja mu wilja ja warrandusse raiskaminne on siis wist suur pat?

Kuida siis? Sega pillutakse jo warrandast, mis hädä aial olleks woinud tarwis olla. Sest ütleb pühha firri: Arra olle nende seas, kes wi-na lakkuwad ja prassiwad. Sest lakkuja ja prassia saab waeseks. Oyp. ram. 23, 20. 21.

Oh anna moistust wagga meelt,
Et hoian kauniste
Mis sinna andsid et ma seält.
Ka ellan targaste.

Sest kui ma liajomiseks
Nüüd raiskan kurjaste,
Mis Jummal annub;
Kõrkuseks ehk pillan pahhaste.

Siis Jummalat ma wihhastan
Ja temma tassub mul;
Kui omma warra pillutan
Se tulleb kätte mul.

104. Agga innimenne lähhab siis jo ahneks?

Ei se olle weel ahnus, kui sa omma warra il-lufaste hoiad ja sedda ei raiska. Ahne on se, kes lia himmoga korjab warrandust, et ta sed-da saaks agga hoida, ehk temma kül ei tahha sedda pruukida ei ennese egga teiste heaks.

105. Ous Jummal nisuggust ahnust kelaud?

Jah on; Sest se teeb ennese süddant kowwaks ja satab tedda mitmesugguse patto ja habbi sisse. Rahha ahnus on keikide kurjada asja-de juur. 1 Tim. 6, 10.

Keik ahnus mingo omma teeb.
Keik pat sest wottab tulla

Ea koormab liast siiddamed,
Ei sa meil peastjaks olla.
Ei warra aita surma sees,
Ei aita wiimse lohto ees
Ei peasta pörgo hauast.

106. Kas peame ka hoolt kandma, et meil ifka hea auus
nimmi ja hea kitus teiste poolt wiiks olla?

Jah peame; Sest siis ustwad teised meid ja
lodawad meist head ja meie kolbame selle läbbi
suremat head ma ilmas tehha. Auus nimmi
on kallim kui suur rikkus. Opp. S. 22, 1. Pal-
jo parrem olleks mulle surra, kui et kegi minno
kiitlemist peaks tühjaks teggema. 1 Kor. 9, 15.

107. Mis läbbi same hea nimme olla?

Kui kolbame tõle, tõsifised; ausad, moislik-
tud, allandiktud ja rahholissed olleme. Mis
tõssine on, mis auus, mis õige, mis kassin,
mis löbbus, mis hea on kuulda, kui üks hea
kombe ja mis kitusse wäärt on, se peäle mõt-
lege. Wilip. 4, 8.

108. Kas peame sellega ka head sõbbrad enneselle
saa ma?

Jah, peame. Sest need on meile sureks war-
randusseks. Sest monni hea sõbber hoiab teist
ennam takka, kui wend. Opp. S. 18, 24.

109. Kas ristinnimenne tohhib wahhette wahhel ka il-
malikko lusti ja rõmo pruvida?

Kül Jummal on ka sedda meie heaks lonud
ja temma sanna ütleb: Maitse ja wadaga, et
Jehoma hea on. Paul 34, 9.

110. Misuggust lusti ja rõmo peab agga pruvida?

Misuggust, mis isse ep olle pattune ja meid
patto jisse ka ei sata.

111. Misfuggune lust ja rōdm on isse enneses jo pat-
tume?

Liigjominne, prassiminne, horus, rojus,
kimalus. Gese need kes nisfuggust tewad ei pea
mitte Jummalä riki pärrima. Kal. 5, 21.

112. Misfuggune lust ja rōdm sadab meid pea patto
siese?

Kui rahha pärrast kartidega māngitakse, ihho
wāgga waewatasse, kurdad himmud kaswataks
sa ja rōmo liaste prugitakse.

113. Misfuggune peab se lust ja rōdm ollema, mis
meie prufime?

Misfuggune mis meid ei kēla tōōd teggemast,
mis meile, ehk teistele, kahjo ei te, mis ga meie
omma rammo egga warrandust ei raiska, mis
pahhad himmud ei kaswata ja mis meid tagga
jārrele ei kurwasta.

114. Ja millal sūnnib sedda aaga prufida?

Tō jārrēle, kui keik olleme teinud, mis kōh-
hus olli ja digusfega woime puhkēda.

115. Mis on se keige parras rōdm?

Kui Jummalä ja tempa teggude peäle mōtles-
me, teistega rōmust jutto eiame, nende hea pōl-
we ja keige hea pärrast ennast rōmustame.

116. Mis eest peame ennast hoidma pulma ehk war-
rud piddamas?

Keige liä kullutamisse eest.

117. Misfuggused peawad meie ried ollema?

Puhtad ja kasinad, ei mitte uhked, mis pal-
jo makswad ja süddant uhkeks tewad.

118. Kas peame ka ennast hoidma, ei meie pahhad
ammetid ei õppi?

Jah wist; Gese ammet, mis üksford on kē,
jääb

jääb ikka küljessse. Sedda peame agga ammetits wotma, mis meie moistus ja Jummalasanna heaks lütab. Sest meile peawad saggeda õppimisse läbbi walmistud meled ollema, et woime ärra arwada, mis hea ja kurri on. Ebr. 5, 14.

119. Kas pahhad ammetid peab mahha jätma?

Ja neid peab wäega ärrawoitma. Sest Jummal, kinnitab: Peske ennast, puhastage ennast saate ommad kurjad teud mo silma eest ärra. Geiske kurja teggenast. Jes. 1, 16.

110. Mis peab ristünnimenne hädda ja kiusatusse aial lülesnäitma?

Usso Julgust, et temma ühtege ei kardda, kui ta teeb, mis kohhus on ja omma nouga ei woi häddast lahtri sada.

121. Mis peäle peab temma lootma?

Jummal peäle, kes neile omma abbi ja kinnitust tootanud, kes õigust tewad ja isse ütleb: Ärra kardda mitte, ärra wata mitte, ennese ümber, sest minna, ollen se Jummal, ma teen sind tuggewaks ma aitan sind ka, ma pean sind ka ülles omma õigusse parrema kääga. Jes. 41, 10.

122. Miks ei sünni hädda ja kiusatusse aial meelt heimu?

Et kartlik meel jättab meid ilma nouuta ja meie hädda agga suremaks teeb, et meie ei sa ei isseennast, egga teisi aidata.

123. Mis aitab siis ikka häddast läbbi?

Kindel lotus Jummal peäle ja hea süddame, tunnistus, et teme mis kohhus on. Sest däl innimenne pöggeneb ja ep olle taggaaiajat. Alg

88 Sest mis ristiinnimesse kohhus on.

ga kes dige, se on julge kui noor loukoer. Öpp.
S. 28, 1.

Seks olgo mulle teäl
Tru, kassin, puhhas meel.
Ei sünni siis mo läbbi
Mis kahjuks on ja habbi,
Mis hingele teeb waewa
Ja mulle kelab taewa.

124. Millal peame teigeennamiste omma usso jul-
gust ülesnäitma?

Surma hädas. Sest kui head ello alles
me aianud ma peäl, siis surin on meile kassuks.
Wil. 1, 21.

Mo ello Kristus isse
Mo kasso surrema;
Sell annan hingikesse,
Siis õnsast lahkun ma.

Suur himmo on mul minna
Siit ilmast rõmoga
So jure Kristus, süna,
So riki pärrima.

125. Misga peab ristiinnimenne surma hädas en-
nast rõmustama?

Kristusse sannadega: Minna vollen üllestous-
minne ja ello; kes minno sisse ussub, se peab
ellama, ehk temma kül surreb. Ja iggaüks, kes
ellab ja ussub minno sisse se ei pea mitte igga-
weste surrema. Joan 1, 25. 26.

126. Kuida surreb siis tõssine ristiinnimenne?

Täies lotusses ja rõmoga lahkeb temma siit
mailmas.

Ra surmas tahhan auustada
Mo Jummalat kes liggi toob,

Mis

Mis temma lubband mulle anda,
 Kui surm mul uet ello loob.
 Mi liggi omma dunele
 Ei lähha nõrgaks hingeke.

C. Sest mis koshus on ic. Liggimesse wasto.

127. Kas peame ka omma liggimest armastama?

Jah peame. Sest Jesus ütles: Sa pead omma liggimest armastama kui isse ennast. Mat. 22, 34.

128. Kuida selletas temma isse sedda kasko ärra?

Temma ütles: Keik, mis teie ial tahhate, et innimesed teile peavad teggema nendafammoti tehke ka teie neile. Sest se on se kask ja need prohvetid. Matt. 7, 12.

129. Mis se on siis: Armasta omma liggimest, kui isseennast?

Se on. Sowi ja te temmale keik sedda head, mis sa heamelega näatsid, et teised sinnule so-wissid ja teeksid. Ärra te egga sowi temmale, mis sa ei tahha, et sinnule peab tehtama.

130. Mis meel peab meile liggimesse wasto ollema?

Just nisuggune hea meel, kui meel on isse en-nese wasto.

131. Kes on meie liggimenne?

Keik innimesed, olgo tutwad, ehk woõbrad, olgo sõbbrad, ehk waenlased, olge meie ussust, ehk woõrast ussust. Iggaüks innimenne kellel meie abbi tarwis lähhab. Tehkem head keikile. Gal. 6, 10.

132. Kas meil peab ühhe suggune armastus ollema keitide wasto?

Jah peab kü, kui meie keik ühtlase woime ai-

data, kellele abbi tarwis lähhäb. Alga kui meie sedda mitte ei jona; siis on sõbber suggulane ja tuttav ikka se esimenne, kedda meie peame aitsma, nenda kui meie südda ka isse õppetab.

133. Kuida peame omma armastust keikide innimesste wasto ülesnäitma?

Nenda, et meie iggal innimesel heamelega ni paljo selgest süddamest head teme, kui jouame.

134. Alga kui meile sest tähti, ehk kahjo on?

Olgo kü! Jeesus on omma ello jätnud wendade eest, et meie ka ello peame jätma wendade eest.

135. Kuida peama omma armastust ülesnäitma?

Mitte üks päinis libbe telega, waid teggudega ja töega. Arge armastagem mitte sannadesga; egga telega, waid teoga ja töega. 1 Joan 3, 18.

136. Miks parrast peame omma liggimest nenda armastama?

1) Et meil on üks Jummal taewas, kelle lapsed keik olleme, kes keik ühhest soust on. Mal. 2, 10. 2) Jummal meid keik armastab ja Jeesus meie keikide eest on ello jätnud. 3) Et ollememe ühhe ihho liikmed kelle hea on ilma teisete abbita, ei woi forra parrast olla. Sest kui ükslike kannatab, siis kannatawad ka keik liikmed; ja kui ühtliket auustakse; siis on keik liikmed ka rõõmsad. 1 Kor. 12, 26.

Ma peäl ühhes ellame
 Puhhas ühhest Jeesust lodud.
 Taewa pole meil üks te
 Ühhes same senna todud.

Keikil on üks kohhus ees,
Seäl saab digust iggamees.

137. Kas se on siis üks ülem kohhus et peame keik
innimesed armastama?

Jah on. Sest Jeesus ütleb: Ut kässofanna
annan minna teile, et teie peate teine teist armast-
tama nenda kui minna teid ollen armastanud,
et teie ka teine teist peate armastama. Sest
sammast tundwad keik, et teie minno Jügrid
ollete, kui teil on armastus isse kesis. Joan
13, 34. 35. I Kor. 13.

138. Kas ristirahwas peawad weel isse armastussega
ennast teine teist armastama?

Jah peawad. Armastage teine teist ellaste,
kui wennad. Rom. 12, 10. Tühkem head keik-
le, agga keigeennamiste neile, kes meiega ühes
uskus on. Gal. 6, 10.

139. Kas woib Jummalat armastada ja liggimesi
wihtada?

Ei se sünni ühte kolko. Kui legi ütleb: Ma
armastan Jummalat, ja wihtab omma wenda
se on üks wallelik; sest, kes ei armasta
omma wenda, kedda ta näab kuida ta woib
Jummalat armastada, kedda temma mitte ei
nä. I Joan. 4, 20.

140. Mis head peame omma liggimesele teggema
hinne polest?

Meie peame tedda õppetama, nomina rõmus-
tama sedda mõda, kui se temmale tarwis on.

141. Ja mis head peame temma ihule teggema?

Meie peame temma terwisse ja hea põlwe eest
hoolt kandma, ja ei ühtegi kahjo ja ülle kohto
temmale teggema.

142. Kas peab liggimessele ikka õigust teggema?

Kuida siis? õigust peab temmale teggema keige asjade sees. Sesi armastus ei te liggimessele kurja Rom. 13, 10. temmal ep olle rõõm üllekohust. 1 Kor 13, 6.

143. Kuida peame õigust liggimessele üllešnaitma?

Õenda et meie temmale jättame, mis õigusega temma pärralt on, ja temmale maksame ja teme, mis ta kohhus on.

144. Kus Jummal kelab keik raskemat üllekohust tõdd?

Õmma kumme käsude sees, wiendamast kummemast sadik.

145. Mis ta kelab wiendama kasso sees?

Et meie ei pea keddagit tapma, ei kahjo, egga liga temma ihhule, ei wallo egga waewa temma hingeleg teggema. Sest keik, mis inimesse ello lühhendab, ehk temma terwisel kahjo teeb, on ka tapminne.

146. Kellele agga on se melewalb Jummalast antad, inimesse tapma?

Kohto wannemille, kes kurjateggiaid peawad hukkamõistma, et muud inimessest woiksid rahho sees ellada. Sest need on Jummalast pandud kurjateggiat tele nuhtlusseks. 1 Petr. 2, 14.

147. Agga kui kegi mõrtsuka wisel meie peäle kippub ja tabhab hinge wotta ja meie ei sa kuskil polest abbi?

Siis woib wasto panna ni hästi kui saab ja meile ep olle süüd, kui meie tedda ka ärratappame, kes sedda wiisi meie peäle kippub.

148. Mis pattud arwatakse weel tapmisse pattuks?

Kui meie õmma liggimessele melehaigust ja kurwastust teme, tedda wiikame, temma ülle kads

Kaddedad olleme ja pahha jutto ja tööga tedda pattule ärritame, ehk pabhandame sest se on hinge tapmiinne.

149. Mis üllekohto kelab Jummal kuendama kääso sees?

Abbiellorikmist, se on et mees ei pea omma naest egga naene omma meest mahhajatma, egga teist meeste ehk naeste rahwast ihhaldama, ehk kurjaste teine teisega ellama.

*149. Kas se on siis suur üllekohhus kui abbiello sed-
dawisi rikkutakse?

Jah wist. Märkamatta melehaigust ja süddame wallo tehakse sellele, kedda mahhajaetakse.

*149. Kas siis hora ello on ka suur üllekohtune tö?

Jah wist. Sest hora ello satab keiksuggust õnnetust, melehaigust, kurbdust neile, kes ennast andwad petta ja se pettis on wägga süallune. Sepärrast ütleb pühha kirri. Kõl Jummal nuhtleb horapiddajad ja abbiellorikjad. Ebr. 13, 3.

Hädda sul kui touseb seäl,
Et sa himmo tõrwes elland
Kui so südda sinno peäl
Tunnistab, et olled mõlland
Kurjas himmus kuhho sa
Lähhad omma häbbega?

150. Mis üllekohto kelab Jummal seitšme kääso sees?

Warjust ja keik pettust.

151. Kas wargus ja pettus on wägga raske pat?

Jah wist; Sest Jummal ei anna sedda andeks, enne kui warras ja pettis wimist koppikat on taggasi annud, mis temma teiste taggano on wotnud, ehk nende kääst on arrapetnud.

152. Oi oi! Se on foggone hirmus?

Jah wist se on hirmus! Agga siin ep olle muud nou; matša taggasi ehk ja lähhäb muido hukka.

153. Ous pettus siis ka wargus?

Kuida siis? Keif üllekohtune tõ on wargus. Keif pettine kauplemine, wahhetamine ja mu nurjato, misga sa liggimesse omma ennese pole küssud, ehk temmale kahjo teed, on wargus; mis Jummal kelab.

Digust Jummal armastab;

Wargust, pettust wihtab Jummal.

Se kes ial warrastab

Lähhäb hukka. Waene rummal

Kahho kolbab wargu tõ!

Warras lähhäb laiale.

Wargus koormab hingedest,

Wargus satab kurja tele,

Kautab siin iggawest

Kahho ei ja hingedeale.

Kes on warrastanud teäl,

Neil on nuhtlus walmis seäl.

154. Mis ülle kohto kelab Jummal kahheksamas kassus?

Keif wallet, mis liggimesse peäle rägitakse, olgo kohto ehk mu seltsi seas.

155. Mikspärrast keeltakse sedda?

Et walle jutto ja kurja tõnnedega liggimessele paljo hädda ja waewa tehakse.

156. Agga kui ja isse omma silmadega olled näinud, et temma pahha on teinud?

Siis ma pean küll neile sedda teada andma, kellele sest kahjo on olnud, ehk waewa tulleb. Agga laiale ei sünni sedda la-utada.

157. Agga kui ilmasüta inimesse peale jutto tõstetaks?

Siis peab temma eest kosta, se on, tunnistama et temma ilma süta on.

158. Ja kui teame, et temma koggematta on elanud?

Siis peab tedda wabbandama.

*158. Agga kui weel alles kahhe wabhel, kas ta teinud pahha?

Siis peame teit asjad heaks lüüdnama.

Kui püäd teiste au

Ja nimmet teotada

Ja nende wiggadust

Heal meel lantada.

Kui nende kitus siin

So läbbi allaneb,

Kui panned naeruks neid,

Kus sinno ust siis jääb?

Oh ärra liggimest

Siis wolla testada;

Waid kites wotta neid,

Kes waggad anäustada.

Sul olgo teiste au

Mi kallis kui so au

Ja et se hoitud saaks,

Se olgo sinno nou.

159. Mis Jummal weel tunnistab ühheksama ja kümneka kassu sees?

Et ka need himmud selle järrele, mis liggimesele on, wägga pahhad on ja et meie südda ka neist puhhas peab ollema.

160. Mis himmud kelab Jummal siin keigeennamiste?

1) Keit kadde wihha kui meile sest melehaigus et liggimesse kassi hästi läib 2) auahnusi, kui

suremat au püame kui liggimessele on et saaksime
tedda agga põlgada:

161. Kas kaddeus on suur üllekohhus?

Kuida sies? Meie peame jo omma liggimessele
keif head sowima ja kadde wihhaga inni-
menne ei sowi temmale ühtegi head, himmustab
keif enneselle ja on armoto ja kowwa omma lig-
gimesse wasto.

162. Kas kaddeusfest woib ka kasso tulla?

Ei woi! kadde wihha sõõb irnimesse süddant
ilma aego, wgewab ja pinab, ja on madda lu
kontida sees. Öpp. S. 14, 30.

Mul anna armo illewelt

Et minna wottau targa meelt

Ja sowin teistel head,

Et kaddeusfest peäsen ma

Ja öppin rahhul ollema,

Kui toidan omma pead.

163. Kui meie wiisil olleme juhtunud omma
liggimessele üllekohhto reggema, mis siis
meie kohhus?

Taggasi maksta ja kätte tassuda keif, mis
meie teiste käest olleme warrastanud, ehk ärra-
petnud ja keif kahjo, mis meie ial omma üllekoh-
tuse tõga temmale olleme teinud, jälle heaks
tehha, mil wiisil se ial sünnib.

164. Kas se on siis wägga tarwis?

Jah on. Ei Jummal muido ei anna mis-
gust patto andeks. Sest temma ütleb: Kui se
bäl annab panti taggasi ja tassub kätte mis ta
wrisunud, siis peab ta ellama. Esef. 33, 15.
Luk. 19, 28-30.

Goua, anna taggasi,
 Mis sa ial warrastanud;
 Urgo jägo ühtegi
 Sinno lääes, mis olled petnud
 Omma liggimesse läest;
 Sest se waewab igamest.

165. Kas olleme jo diged, Kui meie liggimessele
 jättame, mis ta omma on?

Ei, meie peame temmale andma, mis tōhhus
 on anda ehk mis meie temmale olleme lubband.

166. Kas peame liggimessele temma waewa palka
 kätte maksma kui temma meile teul on olnud?

Kuida siis? Hädda sellele, kes omma liggi-
 mest sunnib tenima ilma ja ei anna temmale
 temma tō palka. Jer. 22, 13.

167. Mis peab meile nou tagga andma, iggameh-
 hele ikka digust teggema?

1) Et Jummal digust armastab ja lāsib 2)
 Et meie ka tahhame, et meile peab digust teh-
 tama.

Anna iggamehhele,
 Mis ta digus; jätta temmal,
 Mis tal on Sest digele
 Lāsib head helde Jummal,
 Jummal dige olled sa;
 Dige pean ollema.

168. Kas peame neile, kes meid aitwad, ka ikka
 tänna liffud ollema?

Jah wist. Sedda peab ka sanna ja tōga üs-
 lesnaitma.

169. Kuida peame omma mele jutto ja tō polest
 omma liggimesse wasto ollema?

Selged, diged, tōssised ja ilma karowalus-
 seta. Jätke mahha wallet ja rāfige tōt, igga-
 üks

98 Sest mis ristiinimesse kohhus on.

üks omma liggimessega sest et meie olleme teine teise liikmed. Erwes. 4, 25.

170. Kas on siis lubba teistwiisi ennast seada ja teist wiisi süddames olla, ehk teist wiisi mõttelda ja teist wiisi raskida?

Ei olle. Se on üks waltst ja sallalik, kes misuggune on, üks libbe koer, kes melitab ja siiski kahjo peale mõtleb, üks pettis, kes omma libbe kelega karmwalaste pettab.

171. Oi, oi! Se on jo wägga pahha?

Jah wist. Misuggust wihtab ka Jummal; Sest Walskusse uled on Jehowa melest hirmusad. Opp. S. 12, 22.

172. Woi! peab siis keif ülles raskima, mis meil hinge tagga on?

Ei pea. Sest tõssine inimenne on küll selge ja tõssine keige omma juttude sees; agga temmast jääb ka üllesraskimatta, mis melehaigust ja kahjo teeb. Temma ep olle lobbakas ja moistab omma keelt wäigistada; sest kes omma suud ja keelt hoiab, se hoiab omma hinge abhastusse eest. Opp. S. 21, 23.

Se keel, mis raskib selgeste

On antud loja läbbi.

Oh! prugi prugi sedda truiste,

Ta satab au ja häbbi.

Ta rikub sind, ehk awwitab,

Ta kidad, ehk ta teotab;

Ta raskib head ehk kurja.

Mis kassin on, auns, tõssine,

Ta mis on hea kuulda,

Sest raskib risti innime

Sest õnnistus saab tulla.

Rui teine teisel kahjo teeb;
 Siis on ta wait, ja wait ta jääb
 Rui jut on teiste wiggast.

173. Kas peame teisi aitma ka selle sees, mis just
 meie ammet ex olle?

Ruida siis? Meie peame jo keik omma joudo,
 tarkust ja muud Jummalala annid omma liggis-
 messe kasuiks heamelega prukima. Sedda mõs-
 da, kui iggaüks on armo andi sanud, nenda
 aitage teine teist sellega, kui Jummalala monnes
 sarnatse armo head maiapiiddajad. 1 Petr, 4, 10.

174. Kellele peame sedda head keigeenamiste teggema?
 Meile, kes meile head on teinud, ehk weel
 tewad.

175. Misga woime keikidel head tehha?

Sellega, et meie heamelega keik head liggis-
 messesest rägime ja tedda kidade ja sest wait ol-
 leme, kui ta wahhest eksib, ehk tedda ka wab-
 bandame ja keik heaks kääname.

176. Eks ei sunni ka keik tühjad juttud uskuda,
 mis teiste peale tehhakse?

Ei sunni. Head, mis teistest rägitatse peab
 uskma, agga mitte sedda pahha; sest kelekand-
 jaid on paljo, kes tühjast tulest ommad juttud
 wotwad, et teistele agga saatsid liga tehha.

Rui ilma usfota

Sa teistest mõtled kurja

Ja tõstad nende teed,

Et nende õn läab nurja;

Rui teotab teiste ees

Neid sinno pahha keel;

Kas risti innime sa olled süiski weel!

Kes tuleb walle suust,
Et kurjad kõnned tõstab,
Se kartes Jummalat
Se eest, kes süta, koostab;
Kes isse libbe keel
Ja aitab peksta keelt.
Sell' polle tõeste kül risti-usko meelt.

177. Kuida peame nende wasto ollema, kes häd-
das ja waewas on?

Halle meel peab meile neist ollema. Eest
meie peame nutma nutjattega. Rom. 12, 15.
Ugga ka armolissed nenda, kui meie taewane
Jessa armolinne on. Luf. 8, 38.

178. Kas peame neile ka appi joudma?

Kuida siis? Hea melega peame neid hädast
lahti aitma ja kui meie joud sedda ei anna, siis
peame ommetegi nende hädda fergitama ja neid
rõmustama. Ehhitage ennast, kui Jummalat
ärarawallitsetud süddamelikkohallastussega. Kol.
3, 12.

179. Kes armoto ja kowwa on, kas se woib Jum-
mala meelepärast olla?

Ei woi, kohhus peab ilma hallastusseta kaima
seile peäle, Kes ei olle hallastanud, ja hallastus
kiitleb koihto wasto. Jak. 2, 13. Kel ma ilma
peatoidust on ja näab ommal wennal miidagi
tarwis ollewad ja panneb omma süddame temma
eest kinni, kuidas jääb Jummalat armastus
temma sisse?

Häddalissed rõmustama,
Oppetama rummalad,
Rõddrad, kurwad kinnitama

Parrandama eksiad:
 Se on selge hallastus
 Sedda käsib armastus.

Sõda näljatsed, käst käsib
 Joda neid kel janno käes.
 Sedda Teggemast kes wätsib,
 Arm sel polle süddames
 Ei ta uft ei kolba ka,
 Et ta ilma armota.

180. Agga kui häddalinne omma koerusse läbbi on
 hädda sisse on sattunud?

Siis peab tedda kül sedda puhko sest lahti
 aitma agga tedda ka nomima et ta tööd ja õigust
 teeb.

181. Mis eest peame ennast hoidma, kui waesed aitame?

Wihhastusse, kibbe ja walli sanna eest.
 Sest meie peame heamelega ja nurrisematta aitma
 Sest Jummal armastab übbe rõõmsa andia.
 2 Kor. 9, 7.

182. Mis meel peab sepärrast meile weel ollema?

Tassane ja allandik meel, kes teistele heame-
 lega on pakkub.

183. Kas peame siis omma moistusse ja tarkusse,
 omma auu ja rikkusse peäle uhked ollema?

Ei pea mitte. Sest meie peame meles pid-
 dama, et meile ka omma wigga on ja et teistele
 on ka ommad isse andid Jummalast antud.
 Üheski ei woi ka sest kitleda ja surustelleda, mis
 temma agga Jummalala armust on sanud.

184. Woi siis peame jo küll allandikkud ollema ja
 ei ial keddagit põlgama?

Kuida siis? Sest keik mis meie kõlbame, on

jo Jummal armu and, misga peame head tegema teistele. Urge tehke ühtegi ei rüü egga tühja auu pärrast, waid armage allandusse läbbi teine teist ülemaks kui isseennast. Wil.
2, 3.

185. Millal näitab risti innimenne agga ommad annid? omma au tarkust ja rikkust?

Siis agga, kui temma sega teistele woib head teha, ei mitte ial, et temma teisi saaks häbbistada, ennese alla allandada ja uhkeste ennast näita.

186. Eks siis Jummal ei salli ka nisuggust kõrkust ja uhkust?

Ei. Jummal paneb sureliste wasto, agga allandikuile annab temma omma armu. 1 Pet. 5, 5.

Keik mis mul on, on jinnust,
Oh helde Jummal minnust
Ep olle ühtegi.
Mul ello andsid sinna.
Ei kohhugi sa minna
Kui sinno arm on taggasi.

Miks ollen surelinne,
Ma waene waewalinne!
Oh kau uhke meel!
Ma tahhan allanduses
Ja diges tasanduses
Jesuse järrel káia teal.

187. Kas uhked innimised sawad ka sedda suremat au?

Ei sa; neid naertakse, pilkatakse ja ülski ei armasta neid.

188. Woi peame siis ennast hõpis alwaks pannema?

Ei sedda ka. Meie peame tännoga tundma, mis armo annid Jummal meile on annud ja ifka targaste neid pruufima.

Kui allandik ma ollen,

Siis rahholist ka ellan

Mind sallib iggamees.

Kust woin ma sõbbrad sada,

Kui wottan surustada,

Keif loom mind wihtab igganes.

189. Kui allandikkud olleme, kas olleme siis ka tasasased ja peame hea melega teistega rahho?

Jah wiist. Sest kes uhke ep olle, se ei anna ennast wihtale ärritada; waid annab enneminne järrele, ka siis, kui wahhest temmale liga teha hakse.

190. Kuida peame siis omma taesandust ja rahho armastust ülesnäitma?

Jakobus ütleb: Olgo igga innimenne nobbe kuulma, pitkalinne räkima, pitkalinne wihtale. Sest innimesse wihta ei te mitte, mis Jummal ees õige on Jak. 1, 19. 20.

191. Agga mis tehha kui tohhus on wihtaseks sada?

Siis peame omma wihta moistussega tallitama, et temma meid patto sisse ei sata ja wärga kauaks ei ja süddomes. Sest pühha kirri ütleb: Olge wihtased, agga ärge tehke patto. Ärge laske päwa loja miina omma wihtastamisest üle. Ew. 5, 26. 27.

192. Kas tohhib siis õigel aial ja wiisil wihtano olla?

Jah küll; kui need, sedda Jummal meie kae olla on annud, muido ei tahha kuulda, egga häbbeneda.

193. Agga kas peame kureja kurejaga kätte maksma?

Ei mitte, meie wihha peab üks pühha wihha ollema, mis kureja heaga ärrawoidab. Ärra maksma kureja kurejaga ehk sõimamist sõimamissega, waid se wasto õnnistage. 1 Petr. 3, 9.

*193. Mispärrast peame omma wihha waigistama ja isse järrele andma?

Et meie peama teadma ja tundma, et meie ka elšime, et teised meid ka peawad kandma ja et Jummal meiega kannatab.

194. Mis peame sepärrast teggema kui teised meie wasto elšiwad?

Pühha kirri ütleb: Kui innimenne ka ühhe elšitusse sisse sattuks, siis parrandage nifuggust jälle tassase waimoga ja wata hästi isse ennese peäle, et sind ka ei kiusata. Gal. 6, 1.

Kui sa püad rahhoga
Ellada siin ilmas järgest;
Leppi omma wennaga,
Tassandust ka noua kermest
Digust ikka armasta;
Siis ei jä sa rahhota.

Elšib wend siis õppeta,
Et ta pattud jättaks mahha
Püa tassandussega
Parrata, mis tal jäi tahha.
Kui sul wahhest nullkermest;
Urgo olgo wihha weel.

Unno temmal järrele,
Mis woid ial järrel anda
Kannata, mis ialge
Digussega sudad kanda,

Katsi tedda parrata.

Leppi pea temmaga.

195. Ei risti innimenne tohi siis wasto panna, kui
temmale üllekohto tehakse?

Kül ta woib ennese eest kosta, kui kegi tem-
male liga teeb. Ta woib ka kohto ette miina,
kui temmale üllekohto tehakse ja seält omma di-
gust otsida.

196. Kas peame, keige tühja asja pärrast ennast wih-
hastama ja se ülle kohto ette weddama?

Ei mis tühjad asjad on, neid peab enneminne
kandma ja unustama. Gesti muido taplemis-
sest ep olle ial otsa ja wihha ja waen lähhab ikka
suremaks.

Ei ilmas se sa kordagi,

Kes järrele ei anna.

Ta on siin tällis allati

Ta temma walli fanna

Kül ennesel teeb waenlasti,

Se on se jääb ta omma sü,

Kui rahhota ta ellab.

197. Kas peame heamelega leppima, kui meile on
üllekohto tehtud?

Jah peame leppima uudega, kes meile on
liga teinud ja rahho teggema omma waenlastega.

198. Siis peame jo kül ühtmelelist ello teistega ikka
noudma?

Jah iggawisi peäl, kus se ial õigussega woib
sündida. Gesti meie ei pea isse meelisest olle-
ma, kes omma pea järrele keit tahtwad seada,
waid järrele andma, mis ial õigussega woib
järrele anda.

106. Sest mis ristinnimesse kohkus on.

199. Agga kas peame kurja tööle omma nou andma?

Ei ial. Uge olgo teile teggemist pimmedusse
siggimatta teggudega, agga nomige neid enne
minne. Ew. 5, 11.

200. Kuida peame waenlasega leppima?

Meie peame temmale ommas süddames leið
andeks andma, mis temma meile on teinud ja su
sannaga temmale ka tunnistama, et meie ei
tabhagi selle peäle ennam möttelda, mis tem-
ma meie wasto on eßinud. Kol. 3, 13.

201. Agga kui waenlane ei seisa kurja teggemast?

Eiis meie ommetegi ei pea wässima temmale
andeks andmast. Sest Jeesus ütles: Et meie
mitte seitse korda waid seitse kummend seitse kor-
da peame, andeks andma. Matt. 18, 21, 22.

202. Misga peame teada andma, et meie omma
waenlasel olleme andeks jätanud?

Sega. et meie sest ennam ei rāgi ja et meie
ka walmis olleme, temmale head tehha, kui
meile agga sedda joudo on.

203. Mis sest wist touseb?

Et waenlane sest saab häbbistud ja sunnitakse
tagga, et temma omma meelt parrandab ja ha-
lab meid armastama. Röm. 12, 20.

204. Woi! siis peame ommad waenlased diete
armastama?

Jah wist. Sest Jeesus kinnitab: Armasta-
ge ommad wihamehhed, õnnistage neid, kes
teid ärra wannuwad, tehke head neile, kes teid
wihtawad ja palluge nende eest, kes teile liga
tewad ja teid takka kiusawad. Ei teie woiksite
sada omma Jäsa lapsiks, kes taewas ou. Sest
temma lasseb omma päikest toustä heade ja
kur-

kurjade ülle ja lasseb wihma saddada õigede ja ülle kõhtuste ülle. Matt. 5, 44. 45.

205. Mis siis selle kõhu, kes teisi on wihastand?

Et temma igga wiisi peäle omma wennaga peab ennast leppitama, andeks palluma ja keif kahjo, mis temma teisele on teinud, peab heaks teggema. Sest Jeesus ütleb: Kui sinna omma ande altari peäle tood, ja seal so mele tulleb, et so wennal on middagi sinna wasto, siis jätta senna omma ande altari ette ja minne ja leppi enne omma wennaga ärra. Olle pea heamelin-ne omma wihha mehhe wasto. Matt. 5, 23. 25.

206. Kas siis se, kellel liga on tehtud, peab ka hea melega ennast lastma leppitada?

Jah wiist, kes ei lasse ennast leppitada. Se ei leia ka Jummalast armo. Sest nenda kui meie teme omma wihhameestele nenda teeb Jummal meile ka. Matt. 18, 35.

207. Kui meie kurja kurjaga ei tohi tasjuda, kas siis ommetegi wahhest lubba on neid wanduda, kes meile liga tewad?

Kuida se peab sündima? Jeesus ütleb jo: Onnistage neid, kes teid ärrawanduroad palluge nende eest, kes teile liga tewad.

208. Eks siis ülleülitse ei sünni teisi wanduda?

Ei sünni! Meie peame jo omma liggimesest armastama, kuida peab siis kurja temma peäle palluma.

209. Kas same omma tühja wandumissjega liggimessele kurja tehha?

Ei sa; egga Jummal meie wandumisse peäle ei nuhtle feddagit; waid lasseb fedda kurja, mis teiste peäle pallume, meie omma pähhä tulla.

210. Oi oi! Siis meie wanduminno teeb jo meile
cunsel pahha?

Kuida siis? Kes teistele auks kaebab se lan-
geb isse sisse.

Ei minna ial tahha
Meid wasto wanduda,
Kes mulle teemad pahha.
Mo südda kannata
Ja wotta õnnistada
Meid, kes sind wanduwad,
Ka waenlast armastada
Kui kardad Jummalat.

Oh! ärra tassu kurja
So wihha meestele,
Ehk nemmad tewad nurja
Ja liga sennule.
Waid tassu sinna head
Sel, kes sul kurja teeb;
Siis sinna isse tead,
Et taewa arm sul jääb.

Siis wotta armastada,
Meid, kes sind wihkawad.
Ja neid ka õnnistada,
Kes sind siin wanduwad.
Mi kaskis Jeesus tehha;
Mi on ta isse teind.
Ja annab rahho nähha
Meil, kes ta teel on käind.

211. Kui Jummal meile head sõbbrad on annud, kas
peame need wägga armastama?

Jah wist. Sest nemmad on meile sureks war-
raks ja Sirak ütleb: Üks ustaw sõbber on üks
ustaw warjo paik, kes tedda leiab, se leiab õn-
nustusse warrandust. Sirak 6, 15.

212. Agga misjugusid peame enneselle sõbbaks wotma?

Moistlikkud ja jummalat kartlikkud innimesed, kes isse head ello aiawad. Sest pahhad jummalat kartmata innimesed ei sünni sõbbaks, sest et nemmad omma pahha ello wiisidega meid ärarikkunud.

213. Kuida peame keige omma ello wiiside ja kombede poolest ellama?

Nenda, et meie ikka head õppetuse märki anname ja teisi omma pahha elloga ei pahhanda, se on patto pole ei juhhata. Teie walgus (hea ello) paistko innimeste ees, et nemmad teie head teud näwad. Matt. 5, 16.

214. Mis eest peab siis wägga ennast hoidma?

Et meie rummalat juttu ei aia, õiged olleme omma tõ, ja keige omma ette wotmisse sees.

215. Kes teisi omma wiiside ja kombedega pahhandab, ehk patto tee peäle satab, kas sellel on suurt süüd ja wastamist Jummalale ees?

Jah wist; sest Jeesus ütleb: kes pahhandab teisi, sel olleks parrem, et wessi kirowi temina kaela peaks podama ja tedda ärraupputadama süggawama merre kofta. Matt. 18, 6.

216. Kes peawad keige ennamiste ennast hoidma, pahhandust andma?

Laste wannemad ja kaswatajad, õppetajad, õllemad, moisa, perre ja leiwa wannemad. Sest nende peäle wotwad teised ja wotwad nende wiisi.

217. Mis eest peab weel ennast hoidma?

Keige ebba usso wiiside eest.

218. Mis on ebba usk?

Se on keik ebba usk, mis Jummalale sanna ei õppeta mis küll oõldakse tõssi ollewad ja mis meie motsa

LIO Sest mis ristiinnimesse kohhus on.

moistus ei sa kätte, kust se tulles ja kuida se
sunnib. Nenda on ebbauf: täht = pãwad pid-
dama lausiatte ja sola pahhujatte jurest abbi
otsima, monne sannadega hawo ja haigust par-
randama, ehk ärra kaddunud asjad kätte saats-
ma. Sest se on keif tühhi uff ja lotus.

219. Kas nisuggune tühhi lotus teeb ka kahjo?

Jah kü!; sest se satab innimesed kartma, ke-
lab mitto fõrd tõõd teggemast, õiger abbi otsi-
mast raiskab innimeste warrandusi, ja te tab
ka nende moistust ja lotust Jummalale peäle. Jer.
29, 8. 9.

220. Agga ustakse jo ka et kõddo kãiad peawad ollema?

Se on ka tühhi ebba uff. Mis peab kõddo
kaima? Surno hing on jo ihhust ärra ja ei sa seält
tulla, kust ta on, ja sedda ei nä üfski, sest et ta
waim jon. Jhho on mullas maddanemas ja
ei peäse seält, ei sa ka ilma hingeta kuhhogi.
Walle siis puhhas, mis rummalad ehk pettised
innimesed sest rãgivad.

D. Sest, mis nende kohhus on, kes isse
seltsis ellawad.

221. Kas peame omma issa = maad, kus olleme sündi-
nud ja kaswatud, armastama?

Kuida siis. Issa maal olleme jo ifka head
samud, norest põlwest siitsadik.

222. Kuida peame omma issa = ma armastust illes-
näitma?

Sega, et meil sest rõõm on, kui issa = maal
keif korras on, ja et meie isse ka heamelega seks
aitame, et woiks korra pãrrast olla. Moudke
sedda, mis selle linnale heaks tulles (mis selle
ma

ma kassuks tulles kus teie ellate) ja palluge Jehowat selle eest. Gesei kui temmal hea põlli on; siis on ka teile hea põlli. Jer. 29, 7.

223. Kuida peame seks aitma, et keik korra pärrast woiks olla?

Nenda, 1) Et meie keik, mis issa- ma üllemad kasswad ja seadwad, truiste peame ja üllematta sanna kuleme. Gesei Jummal sanna kassib: Heitke keige innimeste sead misse alla. 1 Petr. 2, 13. 2) Et meie keik seatud maksid digel aial ja ilma nurrisematta kätte maksame. Gesei pühha kirri ütleb: Makske ka maksid. Rom. 13, 6.

224. Mis seks weel lähhab tarwis?

1) Et meie omma ammeti tõ ja mis ial muide meie kohhus on täieste teme. Sedda möda kui iggaüks on armo andi sanud, nenda aitage teine teist sellega. 1 Petr. 4, 10. 2) Et meie issa ma waenlaste wasto ka sõddime kui kassakse. 3) Et meie omma issa- ma eest ka Jummalat pallume.

225. Eks siis sünni issa- maalt ärra joosta?

Ei sünni. Ülle anneto joosteb ja otsib woobral maal hõlpsamat leiba ja laisamat ello, ja ei leia sedda mitte, ei leia seäl sõbbro, egga suggulassi, kes hädä aial woiksid aidata ja wannal eal toeks ja toitjaks olla, ei leia ka tuttanwad üllemad, kes temmale woiksid õigust moista, waid on nenda, kui lind metsas, kellel pessa ep olle ja ikka liikwel on kartusse pärrast. Sepärrast kassib Jummal sanna: Jä ommal maal ja toida ennast ussoga. Laul 37, 3.

Jäsa: mal ma tahhan jada.
 Rahhoga seäl ellama.
 Olgo mulle seälka hädä,
 Siiski ollen holeta.
 Hukkas on se jooksa.
 Kust saab abbi hukkaja?
 Ous ta haige willets wanna
 Ükski ta eest hoolt ei kanna.

Jäsa: maal ma tahhan jada,
 Oui tödd seäl teggema.
 Ollets mulle seäl ka hädä,
 Siis seäl leian abbi ka.
 Mul on tudwad, sõbbrad ka
 Kes mind, aitwad armoga;
 Kes mind wannal eal toidwad
 Ja ka surma tunnil hoidwad.

226. Mis head peawad rikkad inimesesed omma isar
 male teggema?

Nemmad peawad heamelega ommast warran-
 dussest sedda andma, mis seks tarwis lähhab,
 et kirrikud, kolid ja waeste honed saaksid hästi
 ülespetud.

227. Mis sugust häddalist peawad nemmad aitma?

Neid, kes tödd tehhes äppardusse, ehk wil-
 letsusse sisse on sattunud ja isseennast ei woi ai-
 data. Waesed lessed ja lapsed, wägga ellar-
 tand, ehk wiggased inimesesed peawad nende
 käest omma pea toidust sama. Eest pühha
 kirri ütleb: kässi neid, kes rikkad sessinnat ses-
 ma-ilmas, et nemmad pawad head teggema ja
 hea teggude sees rikkaks sama, heal meel and-
 ma ja teistele jaggama. ● Tim. 6, 17-19.

228. Mis õppetab Jummalalanna ülematsest?

Et ülemad on Jummalast seatud. Ülemaid ei ole muid kui Jummalast. Agga kes ülemad on, need on Jummalast seatud. Rõm. 13, 1.

229. Mis ülemate tõhus on?

Nemmad peavad omma meele tuletama, et nemmad Jummalalasse on ja mitte omma, vaid Jummalal rahva üle vallitsevad. Nemmad peavad separest rahva järrele kulama, õigust teggema iggamehhele, ommad allamad armastama ja iggal sündsäl wiisil nende eest muret kandma ja mitte liia maksoga meid waenama. 2. Mõia rann. 19, 6. 7.

230. Mis allamate tõhus?

Nemmad peavad ommad ülemad auustama, nende sanna kuulma ja neid ormastama. Keik maksid peavad ka truiste lätte saatma, hea elloga neid rõmustama ja nende eest ka Jummalat palluma. Kartke Jummalat, auustage kunnigast. Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla Issanda pärast, olgo kunniga, kui ülema alla; Ellik pealikkutte, kui nende alla, kes temmast on lakkitud kurja teggiattele kül nühkustuseks agga heateggiattele kiususeks. 1. Petr. 2, 13. 14. 17.

231. Eks meie tõhhi siis ülemate wasto panna?

Ei tõhhi. Sest Jummalal sanna kinnitab: Kes ülemata wasto panneb, se panneb Jummalal seadmisse wasto. Agga kes wasto pannewad, need saatwad isseenneste peäle nühkustust. Sest vallitsejad ei ole hirmuks hea tegudele, vaid karjadele. Rõm. 13, 2. 3.

232. Kas se on siis wägga hea et meie illemad on?

Jah wist. Kes muido kulaks meie järrele ja peaks meid warjo al kurjateggiatte wasto? Ma-ilm olleks üts pörge haud, kus ei sünniks ellada, kui illemaid ep olleks ollema?

233. Tõssi fäl! Siis peab jo wist ka hea melega teit maks maksma, misga nende wallitsust peab üllespetama?

Kuida siis? Jummal sanna käsib sepärrast ka: Siis tasuge nüüd teikile, mis teie kohhus on: Makso kellele maks: tolli-rahha, kellele tolli rahha: Kartust kellele kartust: au kellele au tulles anda. Rom. 13, 7.

Anustagem illemad!

Jummal on neid isse pannud,

Se kes kardab Jummalat.

Tännab ka et ta neid annud,

Mõtleb ikka selle peäl,

Et meil neist on kasso teäl.

Rahhus meie ellame

Nende al, kes wallitsewad.

Kangel on meist waeno heäl,

Sest et nemmad digust tewad

Ritus au on waggale;

Hirm on kurjateggiale.

Tännagem sest illemad,

Kes meil sedba head tewad.

Olgem truid allamad

Meile, kes ni wallitsewad.

Kuulgem sanna truieste,

Ellagem ka waggaste.

Kandkem heamelega,

Mis on meie peäle pandud.

Hoidkem kasko hõlega,
Mis meil ial heist on antud.
Makskem omma makso ka
Jkka heamelega.

234. Mis õppetajatte kohus on?

Et nemmad nõred ja wannad peawad õppeta-
ma maenitsema ja nomima, et saaksid Jumma-
lat tunda waggaste ellada ja iggaweste hinge
õnnistusse eest murret piddada. Nemmad peawad ka omma wagga ello wiisidega teistele märke-
giks ollema ja Jummalat nende eest palluma.

235. Kuida peab õppetaja omma ammet illespiddama?

Keige truusfega selge armastusfega. Sest
Paulus ütleb: Teie teate, kuida meie iggaüht
teie seast, otse kui Jssä ommad lapsed, maen-
itsime ja trööstisime ja tunnistasime, et teie pid-
dite ellama, nenda kui kohhus on Jummalas
ees, kes teid kutsus omma kunningrigi ja ann-
sisse. 2 Tess. 2, 11. 12.

236. Mis kuuljatte kohus on?

Et nemmad Jummalasanna õppetust hea-
tassase melega. Õppetaja käest peawad wasto-
wotma, selle järrele ellama, tedda armastama
ja Jummalat temma eest palluma. Kuulge om-
mad juhatajad ja wotke nende sanna, sest nem-
mad walwawad teie hingede eest nenda kui
need, kes wastust peawad andma, et nemmad
sedda rõmoga tewad ja mitte õhkades, sest teil
polle sest mitte kassõ. Ebr. 13, 17. 1 Tess. 5, 2. 13.

237. Mis Jummalasanna kassib õppetajatte illes-
piddamisfe parrast?

Ta ütleb: Jssand on seadnud neile, kes ar-
mo-õppetust kulutawad, et nemmad armo-õp-
pe-

petussest peavad ellama. 1 Kor. 9, 14. Ja se on ka õige, sest et õppetaja meie parrast muretet ja waewa näab, mis temmale peab tasustud sama, sest et tõteggia on omma palga wäärt.

238. Miks parrast peab õppetaja meile kallis ja armast ollema?

Et temma meile palju head teeb, meid rumalussest päästab, willetsuskes rõmustab, teige hea pole meid juhatab ja ka iggawesses õnnistuskes meid walmistab. Meid peab siis üpris wägga armsaste piddama nende tõ parrast 1 Tess. 5, 13.

Enn armastus meid ühhendago

Meid omma õppetajago

Meid temma sanna juhhatago

Õigusse teed siin minnema

Siis olleme teik temmaga

So taewas ikka rõmoga.

239. Kes on sedda abbiello seadnud?

Jummal isse.

240. Kuhu tarwis?

Et innimesed moistlikkult piddid lapsi ilmale sünnitama ja neid targaste ka kaswatama, et nemmad ka teine teisele piddid abbiks ja rõmiks ollema.

241. Kuida seati separrast abbiello?

Menda, et üks mees ja üks naene peavad pariks minnema ja teine teisega ellama. Matt. 19, 4. Selle parrast on ka ikka just ni palju meele, kui naeste - rahwas ma peäl ühtlase ellamas.

242. Mifs parrast seadis Jummal sedda wisi abbiello?

Et innimeste himmud moistlikkult piddid tallistud ja prugitud sama. Hora tö parrast olgo iggaühhel omma naese ja iggaühhel olgo omma mees. Mees tehko omma naesul sedda mele head, mis temma fohhus on ja nenda sammoti naene ka mehhel. I Kor. 7, 2. 3.

243. Mis kasso on sest abbiellust?

Et innimested ei jookse metsaliste wisil kofko, fes jalle ühhest lahkuwad, kui himmo on täides tud, waid ühhes jäwad teine teist aitmas ja ommad lapsed ülles kaswatawad ühtlase nenda kui fohhus on.

244. Kauaks peawad abbiello rahwas Jummal taht misse järrele ühhes ellama ja jäma?

Surmani. Sest Jummal sanna ütleb neile, fes abbi ellus ellawad, et naene mehhest ei pea ärralahkuma ja et mees ei pea naest mahhajäts ma. I Kor. 7, 10. 11.

245. Mifsparrast kohto wannemad agga woiwad abbiello rahwast lahjutada?

Abbiello rikmisse ja sure koerusse parrast.

246. Efs siis ial mu asja parrast ei sunni abbiello lahjutamist palluda?

Ei sunni. Sest kui tühja asja parrast lahjutakse abbiello rahwast; siis touseb sest suur kahjo ja pahhad wisid ja kumbed wotwad sest woiwust.

247. Mis siis abbiello rahwa kohtus?

Et nemmad peawad teine teist truiste armas tama, teise wigga ja nõddrust kandma ja par randama, ihho ja hinge polest teine teist aitma, ühhe meelised ollema ja hea tassase wisiga tei neteist rõmustama.

248. Mis siis mehe kohhus?

Et ta omma naesele leiba satab, temma eest
lostab ja temma waewa fergitab, mis abbiel-
lus temma peale tulles, ja rahho sees temmaga
leppib. Teie mehed ellage targaste omma naes-
tega. 1 Petr. 3, 7.

249. Mis naese kohhus?

Et ta peab mehe sanna kuulma, temmaga
tõdd teggema, targaste omma maia illespidda-
ma ja tassase melega omma mehe ümber peab
olles, et ta omma tõ ja waewa al fests saaks
rõmustud. Naesed kuulge omma meeste san-
na, kui Issanda sanna. Eest mees on naese
pea, Ewes. 5, 23.

250. Kuida mees omma naese ille peab wallitsema?

Ille meistusse ja armastuslega, mitte walli
sanna ja tapluslega, weel wähheminne peksmis-
sega. Mehed armastage ommad naesid ja är-
ge sage wihaseks nende wasto. Kol. 3, 19. Ew.
5, 25-29.

Sa olled abbiello seadnud,
Oh Jummal! sure armoga.
Sa olled targast ikka teadnud,
So seadust illespiddada:
Si ükski saand weel rikkuda,
Mis meie õnneks seadsid sa.

Oh pea ikka armastusses
Keit abbiello rahwast ka
Et nemmad hädas, willetsus-
Weel tundwad sure rõmoga,
Et õnneks neile kätend sa
Siin abbiellus ellada.

Et olgo sinno armo lābbi
 ūks nou ūks meel neil otsani,
 Se keelgo pahha ello hābbi,
 Se piddago ka allati
 Neid ūhhes nous, et lapsedke
 Siis kaswatakse targaste.

251. Wist! abbiello siise ennaft anda on siis suur asst
 Kas peab sepārrasi ka holega enneselle pari meest
 otsima?

Jah wist. Gest se ep olle ūhhe pāwa peāle,
 et meest ehk naest wottab; waid keige omma ella
 aia peāle.

252. Mis peāle peame siis waatma, kui tahhame
 enneselle abbiaksa wotta?

Ei mitte tūhja illo ja rikkusse peāle, waid selle
 peāle, et temma moissliiz ja hea wiisdega inni
 menne on, kes tōdd teeb ja Jummalat kardab.

253. Kas tohhib siis umbes agga wotta teiste saas
 misse peāle?

Ei mitte. Waid isse peab tedda tundma ja
 hāsti jārrele kulama misšuggune temma on.
 Muido se on meie omma sū, et meile ūks õnneto
 abbiello fātte tulleb.

254. Mis Jēsa ja emma kōhhus omma laste wasto?

Et nemmad sūndimisest sadik ihho ja hinge
 polest neid peawad hoidma, kasšima, kaswa-
 tama, et woiksid head, õiged, Jummalat kart-
 likud innimesed olla, kes keikpiddi wiisi pā-
 rast on.

255. Mis seks tarwis lābhāb?

Et neid õppetab sanna kuulma keige asjade
 kees ja wallatusse eest neid hoiab; et neid aeg-
 saste pameb Jummalat sanna õppima, neid

tõle õppetab ja hea tassase melega neid heattele
jubhatab. Õppeta omma last nenda, kui tem-
male sünnib, siis ei lahku temma ka mitte sest
ära kui ta wannaks sanud. Öpp. S. 22, 5.
Teie Jssad ärge ärritage mitte ennesta lapsi wi-
hale, waid käsawatage neid karristamisses ja
Jssanda maenitsemisses. Ewes. 6, 4.

Oh aita omma armoga,
Mo Jummal, et ma hõlega
Mo ommad lapsed käswatan
Ja ütskord neist ka rõõmu saan.

256. Mis selle wästo laste kohhus?

Et nemmad ommad wannemad peawad au-
ustama nende sanna kuulma, neid armsaste ja
kalliste ommas süddames piddama ja leik head
ka jälle kätte tassuma kui wannemad wannaks
ja rammotumaks lähewad.

257. Kas Jummal sanna sedda wägga linnitab?

Jah ta ütleb: Lapsed kuulge omma wanne-
matte sanna Jssanda sees, se on õige. Nuusta
omma Jssa ja emma se on se esimesenne kässo
sanna tootusfega, et sinna kässt hästi käib ja
sinna kawa ellad Ma peäl. Ewes. 6, 1-3.

258. Ei siis sünni wiist wannemad perrest ja leiwast ära-
laskada, kui wannaks on läinud? egga wannas
põlwes neid mahha jätta?

Kuida se peab sündima? Se on üks tanna-
matta poeg, kes sedda teeb. Wannemad on jo
meid nores põlwes toidnud ja meile ütlematta
paljo head teinud. Sedda peame neile kätte
tassuma, kui wannaks lähewad. Omma
wannemille head jälle tassuma on hea ja armas
Jummal ees. 1 Tim. 5, 4.

Waewa kurbdust, ahhastust
Minno pärrast nemmad tundsid,
Nuttet näitsid kannatust
Kui mind hea tõle tundsid.
Sedda pean tassuma
Head neile teggema.

Ons mo isä rannoto
Ons mo emma wannaks läinud,
Egga ma siis holetu
Kes mulle head teinud
Ei woi jätta hädda sees.
Hirno sest näaks iggamees.

Tulge armsad wannemad,
Sõge leiba lapse laual
Teie lapsed, wäetamad
Sõiwad sedda teie laual.
Jummal jätkab armoga
Mis teil lähhab tarwis ka.

259. Mis Moisa wannematte kõhus on?

Et peawad ikka meles piddama, et nende wal-
la rahwas ka nende liggimesed on, kes nende
Jummal tahtmisse järrele tööd tewad. Nem-
mad peawad sepärrast neil õigust teggema, mit-
te ülle kõhtusel wiisil neid wägga sure tö ja mak-
soga waewama, egga waljuste neid peksma ja
nubtlema, kui eksiwad, waid keige hea wiisiga
neid parrandama ja nende eest murret kandma.
Jesandad tehke sedda sullastele, mis õige ja
kõhus on, ja teadke et teile ka Jesand on ta-
was. Kol. 4, 1.

260. Miks pärrast peawad wannemad sedda meles
piddama?

Et Jummal kulab rahwa järrele ja seisab neu-
de

de poolt, kui liga tehhasse, ja et temma ei pea
ennam luggu ühhest, kui teifest. Ev. 6, 9.

Mind olled, Jummal, aunstand;
Mind teiste peaks pannud.
Mind olled sinna armastand,
Mo kaealla annud
Mo rahwast kes mind teniwad
Ja sures waewas orjavad,
Kui minnul tööd siin tewad.

Oh anna armo minnule,
Et ma sind appi huan
Et digust omma rahwale,
Ka ikka tehha püan.
Sa seisad waese rahwa poolt
Sa kannad selle eest wist hoolt,
Kes kiskendab so pole.

261. Mis walla rahwa kóhhus?

Et nemmad peawad moisa wannematte sanna
kuulma, omma tööd truiste teggema, ilma
nurisematta omma maks maksima, mitte was-
to tõrkuma, egga kangekaelsed ja wasto panhi-
ad ollema, waid rahhoga ellama omma wanne-
matte al, neid armastama ja nende eest ka Jum-
malat palluma.

262. Mis pärrast peawad sedda teggema?

Et Jummal sanna ütleb: Sullased kässt
omma ennaste issandatte sanna kuulda, keikis
asjus nende mele pärrast olla ja et nemmad ei
hauku wasto ja ühtegi kõrwale ei sata waid et
nemmad keik head truust üllesnäitwad, et nem-
mad Jummal, meie õnnisteggia, õppetusele
keike piddi wiiksid ello tehha. Tit. 2, 9. 10.

Mul

Mul anna head meelt!
 Ja tarkust illewelt,
 Keik omma tööd siin tehha
 Ja truist waewa nähha.
 Sa tuuned keik mo hädda.
 Ja tassud armust sedda.

263. Agga mis tehha, kui wannemad waljud on?

Ka waljude sanna peab kuulma kannatussega, mitte reddus kaima, ehk ärrajooksma. Sest Jummal üksi on se kättemaksija, kui liga tehakse. Teie sullased kuulge keige kartussaga omma isfandatte sanna, ei mitte üksipäinis heade sanna, kes järrele andwad waid ka nende tiggedatre sanna. Sest se on arm, kui legi südame tunnistusse pärrast Jummalä ees keik kura wastust heaks wottab, ja üllekohhut kannatab.
 1 Petr. 2, 18. 19.

264. Mis perrewannematte kohhus on tenia rahwa wasto?

Et nemmad neile, kes nende tööd tewad ei pealiaste tööd peäle pannema ja peawad neile õiget toidust ja palga andma keige asjade sees neile õigust teggema ja neid armastama.

265. Kas se on siis wägga suur üllekohhus, kui legi omma perre santiste peab?

Kuida siis? Sest ahwardab Jummal, neid wägga nuhhelda, kes omma perrele liga tewad. Wata, nende tõteggiate palg, kes teie maid on ärraleiskanud, mis teitest on kinnipetud, se küssendab ja leikajatte küssendamissed on tulnud wäggede Jssanda kōrwade ette. Jak. 5, 4.

So sanna ütleb selgeste,

Et palga peab sama,

Kes tõdd teeb liigimessele;
 Et peab armastama,
 Kes meie eest siin waewa näab,
 Et kowwal kätte maksjaks jääb
 Suur Jummal taewas isse.

Mo meles seisko kowwaste,
 Mis sa mul linnitauud
 Eest tõeks se lähhab tõeste,
 Mis sinna ahwardanud.
 Sa seisad isse perre poolt
 Ja kannad isse se eest hoolt,
 Et õigust peab sama,

266. Mis selle wasto on tenia = rahwa kohhus?

Et peawad saama kuulma, truiste tõdd tegge-
 ma ja tenima ja perre warrandust, riistad ja
 lojutsed holega hoidma. Teie sullased, kuulge
 nende saana, kes teie perremehhed on, Ei mitte
 filma kirjaks tenides, kui need kes inimeste
 mele pärrast püüdwad olla; waid kui Kristusse
 sullased, kes Jummalat teniwad ja mitte inimi-
 messi. Ja teadke, mis head legi ial saab tei-
 nud et temma sedda saab Issanda käest (tas-
 sutud) Ew. 6, 5 = 8.

Ma tenin perremeesi;
 Ja murretseb mo eest.
 Te et ma tüddimatta
 Ja wastopannematta
 Ja sanna ikka kulen
 Ja tru ja ussin ollen.

267. Kas peame siis ka lojuste wasto õiged ollema?

Kuida siis? Meed on jo ka Jummalal lomad
 Ei meie pea sepärrast mitte neid liaste waewa-
 ma,

ma, sõmatta jäatma, ilma asjata neid peksma, ehk meletumal wiisil piddama. Üks õige teab omma lojutsse hinge waewa. Op. S. 12, 10.

268. Kui tene feik, mis ial kohhus on, mis kasso on mul sest?

Se suur kasso, et meil süddames rahho ja rõõm on, et meile keige murre ja waewa al kannatlik meel ja isse surmas weel lotus Jum- mala peal on.

269. Kas peame seks ka pruukime, mis Jummalala meie rammo kaswatamisseks ja kinnitusseks on seadnud?

Ja wiist ja seks aitwad keigeennamiste need pühhad Sakramentid.

IV. Sakramentidest.

1. Mis on need Sakramentid?

Need on head ausad seadmissed, mis Kris- tus neile, kes temma õppetust wastuotwad ja sest õiete tahtwad kasso sada, on isse kasknud pruukida, et saaksid enneselle Jummalala armo.

2. Mitto neid on?

Kaks: pühha ristminne ja pühha õhto: sõ- ma, aeg.

3. Rahho tarwis on pühha ristminne seatud?

Et selle läbbi meid ristitinnimeseks peab teh- tama ja risti koggodusse sisse peab ülleswoetud lama.

4. Ja rahho tarwis pühha õhto: sõma aeg?

Seks, et piddime omma usso sees kinnitud sama.

5. Kuida seadis Jeesus pühha ristmist?

Taewa minnes laskis temma ommad Jünngrid; keik rahvast õppetada ja ristida, neid kes temma armo õppetuse sanna tahtsid wasto wõtta ja temma lunnastamisest kasso sada. Matt. 28, 29.

6. Mis temma seäl jures tootab?

Kes ussub ja kedda ristitakse se peab õnsaks sama. Mark. 16, 16.

7. Misga peab siis ristima?

Weega, mis peäle wallatakse, ehk kühho sis. se meid wautakse, Jummalala se Issa, ja se poia, ja se pühha Waimo nimmel.

8. Mis se wee ristminne siis tähhendab?

Se tähhendab, et meie keigest kurbast himmust ennast peame lahti wotma ja peame kassinaste ja puhtaste ellama omma Jummalala ees. Sest ristminne on uesündimisse pesseminne ja pühha Waimo uendaminne. Tit. 3, 5.

9. Mis se tähhendab, et meid kolmaino Jummalala peäle ristitakse?

Se tähhendab, et meie tootame Jummalat ommaks lojaks, lunnastajaks ja saatjaks keige hea pole täie usfoga wasto wotta ja risti usso õppetuse järrele tahhame ellada, head tehhes ja kurja mahhajättes.

10. Kas se on siis meie kõhus ristmisse järrele?

Jah on; Sest Paulus ütleb: Mitte teid Kristusse sisse on ristitud, teie ollete ka Kristussaga ennast ehitanud. Kal. 3, 27.

10. Mis Jummal selle peäle ristmises tootab?

Et temma meid ommaks lapsiks tahhab wasta wõtta ja piddada, meie eest murret kanda Jeesuse

sisse leppitamisse parrast meie keif pattud tah-
hab andeks jätta ja meie nõddrussega tahhab
kannatada.

11. Misga woime siis ennast rõmustada kui ristit-
tud olleme?

Et meie Jummalala lapsed olleme, kes emma
õnnisteggia läbbi armo on leidnud ja julgeste
keif armo ja iggawest õnnistust Jummalala käest
woiwad lota ja ma peäl ka keif head temma käest
peawad sama. Sest Jummalala Waim tunnis-
tab meie waimoga et olleme Jummalala lapsed.
sis olleme kapärriad, kui meie temmaga kanna-
tame et meie ka temmaga aui sisse same. Rom.
8, 16. 17.

12. Mis meie selle wasto tootame omma Jummalale?

Et meie Jummalat, kui omma üllemat tah-
hame auustada ja keif tahhame uskuda, mis
temma tooatub ja truiste ka tehha, mis ta käs-
tib ja mahha jätta, mis ta kelab. Sest kes
on Kristusse sisse ristitud, need on temma sur-
ma sisse ristitud (on temmaga pattule ärra sur-
nud) ja otsego Kristus on üllestousnud furnust,
nenda peame ka meie udes ellus kaima (wag-
gas ellus ellama.) Rom. 6, 3. 4.

13. Mis peab sepärrast neist mahha jama, kes ris-
titud on?

Keif pattune meel, keif pattused wiisid ja koms-
bed keif walle ja ebba usk. Sest need on need
kurrati wiisid ja teud, mis meie ristmisses ärra-
wannume. 1 Joan 3, 8.

14. Oi oi! Siis olleme jo Jummalaga üht seadust
diete teinud ristmisses sees?

Kuida siis? Temma on jo meie omma armo
ja

ja meie temmale omma sanna kuulmist tootand.

15. Kas temma peab omma sanna wiisist?
Jah; sest feik temma sanna on tõsidsuses.

16. Kas meie peame siis ka piddama mis meie
olleme tootand?

Kuida siis.

Ma olen ristitud,
Mind Jummal wasto wotnud
Ja olgo fidetud!
Kes mulle appi tõtnud
Mo patto hädä sees.
Ma waene pörinokke
Saam temmast armastud
Kes tru ja tõsine

Kül Jummal peab tõest
Mis temma tootand
Ja on mind waewalist
Siitfadik armastanud
Ehk minna tõrkusin
Ja wasto allati
Ei jännud minnustki
Ja armo taggasi.

Oh hallasta mo peäl
Mo helde Jummal taewas.
Oh heida armo weel
Mo peäle patto waewas,
Ma waene pattune,
Kes ikka pörane
Ma polle piddanud
Mo sanna järgeste.

17. Mis läbbi jâme sest heast jälle ilma, mis meie ristminne meile ou saanud?

Patto läbbi, mis melega tehakse. Teie suur üllekohjus teeb lahutust teie ja teie Jummalala wahhelele ja teie pattud petwad temma palle teie eest ärra Jēf. 59, 2.

18. Mis peame sellepärast teggema, et saaksime selle eest ennast hoida?

Meie peame tihti ennaste mele tulletama, mis meie ommas ristimisles Jummalale olleme tootanud, peame head ikka takka noudma ja kurja wihkama.

19. Dus meile sest suur kasso, et meid jo nores põlwes on ristitud.

Jah on; Selle läbbi olleme jo norelt Jummalat tunda sanud, olleme aegsaste temma sanna õppinud ja selle läbbi targaks läinud.

Mind sinno nimmeja

Mo Jēsus! nimmetakse,

Mind sinno sannaga

Kül rohkest õppetakse

So waino walguistus

Se pakutakse mul,

Et saaksin täieste

Ka head tehha sul.

20. Agga meid ristitakse nores põlwes kui isseennejelle weel teadmatta olleme. Mis peame teggema, kui iese suremaks ja moistlikuks olleme sanud?

Siis peame isse omma ristimisse seadust oma Jummalaga uendama.

21. Millal se sünnib siis?

Kui noor rahwas õppimas on läinud ja esimest korda tulerwad Jēsusse lauaele.

22. Kuhho tarwis seädis Jesus omma pähha dhög
söma: aega?

Keige selle hea mällestusseks, mis temma omma öppetusse omma hea märgi ja omma kibbeda kannatamisse ja risti surma läbbi meile on saatnud, et peame tännoga sedda ennest meile tulletama ja omma patto waewas sega ennast rõmustama.

23. Kuiba temma seädis sedda?

Temma wottis leiba tännas, murdis ja andis omma Jüngrittele ja ütles; wotke joge, se on minno ihho nenda sammoti wottis ka wina tännas ja andis omma Jüngrittele ja ütles: Joge keik seält seest, se on minno werri, mis teie eest ärrawallatakse pattude andeksandmisseks. Sedda tehke ni mittokord kui teie seist söte ja jote minno mällestusseks.

24. Mis söme ja jome siis kui Jesusse laual kaima?
Meie söme leiba ja jome wina Jesusse mällestusseks.

25. Mis kinnitas Jesus omma Jüngrittele kui ta sedda leiba ja wina neile andis?

Temma ütles selgeste: Se on minno ihho, se on minno werri.

26. Mis meie siis selle õnnistud leiwa ja winaga ühtlase söme ja jome?

Jesusse ihho ja werd.

27. Se on jo imme luggu! Mikspörrast ja ussub sedda?
Jesusse sanna peäle, mis ifka tössine olli.

28. Agga kuida se woib olla?

Ei ma sedda ei moista, agga ma ussun sedda wähhä on agga mis meie moistame ka seist, mis meie jümade ees on.

29. Kuida pühha Paulus sedda selletab?

Temma ütleb: Se õnnistud karrikas, mis meie õnnistame, eks se ei olle Kristusse werre ossasaminne se leib, mis meie murrame, eks se olle Kristusse inho ossasaminne? 1 Kor. 10, 16.

Leiba, wina woetakse,
 Jhho werri annetakse
 Meile kes sel laual söwad
 Ja se karrika seest jowad
 Põlwele ma langen mahha,
 Kui ma mõtlen sedda tahha.
 Siiski kindlast ussun; minna,
 Jesus kinnita mind sinna!

30. Mis kasso tulles meile sest sõmisest ja jomisest?

Et meile ka Jesusse lunnastamisest ja Jum-
 mala armust, mis temma meile on saanud,
 omma ossa antakse.

31. Mis ta peab meile siis kinnitama?

Meie usko ja lotust Jesusse lepoitamisse peas-
 le ja meie armastust temma ja meie liggimesse
 wasto.

32. Mis peame se parrast meile tuletama, kui laua-
 le käime?

Keik sedda head, mis Jesus meile on saata-
 nud, keige ennamiste temma kibbedat kannata-
 mist ja surma. Mi mitto kord kui teie ial sedda
 leiba söte ja sest karrikast jote, siis kulutage Jõ-
 sanda surma, senni kui ta tulles. 1 Kor. 11, 26.

33. Woi! siis peame wist teistega ka ühtlase Jumi-
 mala laual käima?

Jah wist. Gest et meie ühhe õnnistusse ossa-
 salisfed ollema ja et meie selle jures ommast us-
 sust ja lotussest ka tunnistust anname ja armas-

tusse sees teine teise wasto ja allandusses ennast
finnitame, et meie ühhest leiwast söme ja ühhest
karrikast jome.

34. Kas peab tihti Jeesusse lauale tullesma?

Jah wiist; Selle peäle tähhendawad Jeesusse
jannad: Sedda tehke ni mitto kord, kui teie jed-
da tete minno mällestusseks ja Paulus laudab
sedda, kui mitte igga kord, kui koggodus ühhes
kous on ep olle Jssanda õhto = söma - aia pid-
damist. 1 Kor. 11, 20.

35. Mikspärrast peame siis sedda tihti wotima?

Et Jeesusse mällestus ikka peab meles seisima
ja et meie usso finnitust tihti tarwis lähbää.

36. Kas se on tõssine risti innimenne, kes arwast ehk
ka kogonisti ial selle laua jures ei käi?

Ei olle; Sest Jeesus ütleb; Teie ollete min-
no söbbrad, kui teie teete mis minna teid käsfin.
Joan 15, 4. Kes siis arwast käib se on holetu,
kes koggoniste ei käi se ei karda, egga armasta
omma Jummalat ja põlgab temma armo. Ja
se on hirmus luggu.

*36. Alga kas kerge melega sedda woib pruvida?

Jummal hoidko selle ette! Se on jo wägga
kallis asiti. Kes kolbata sööb ja joob, se sööb ja
joob isseenneselle nuhtlust. 1 Kor. 11, 29.

37. Kuida peab siis selle wasto diete ennast wal-
mistama?

Meie peame omma süddant ja selle wiisid ja
joned diete läbbi katsuma, kas wahhest patto ar-
mastus weel meie sees on, ehk kurja pole weel
hoiame. Innimenne katstugo isseennast läbbi ja
nenda sögo temma sest leiwast ja sögo se karrika
seest. 1 Kor. 11, 28.

38. Ja kui leiama omma meelt ja tödd weel pattune ollewad; mis siis tehha?

Süis peame süddamest selle ülle ennast kure wastama ja sedda kindlat nou wotma, et tahhame omma pattust ello hopis parrandada.

39. Kas peame omma wiha meestega ka ärraleppima ja wargust ja pettust ka kätte tasuma enne kui lauale lähhame?

Kuuda siis? Egga meie muido ei tõlba Jeesuse pühha õhto sõma aega wotta.

40. Kas walmistamisjeks on wägga hea, et pihtil käime?

Jah wiist. Sest õppetaja tulletab meie mele, mis meie kõhhus on, kui ausaste tahhame Jeesuse laual käia ta maenitseb ja nomib meid.

41. Mis mõtteb peawad süddames liikumas ollema, kui Jeesuse ihho ja werd wottame?

Halle melega peame kõi omma patto peäle mõtlema, et Jeesus nende parrast on piddand kannatama ja surrema; agga sure kitusse ja tühnoga peame ka meletulletama, mis Jeesus meie heaks ja kasuks on teinud ja kannatanud ja sest omma süddant rõmustama.

42. Mis sügaust nou peame selle jures wotma?

Et meie tedda keigest süddamest tahhame armastada, ikka temma pole hoida, temma jalgede sees käia head tehhes ja kure mabha jättes. Et meie ka tahhame omma liggimest, kui isse ennast armastada.

43. Kas niisugune hea meel ja nou peab ka weel parrast laua käimist süddames jääma?

Kuuda siis? Tõsine ristiinnimenne ep olle siis üf paines wagga, kui ta laual käio waid keige omma ello aial.

Jesús sa mind ikka aita
 Er so tahtmist woiksin taita,
 Tahhab pat mind efsitada
 Siis mind wotta kiinitada
 Et ma temma wasto woitlex
 Pahhab himmud ikka sbitlen
 Et ma surren enneminne
 Kui et ollen waewalinne.

Le et kardan patto hãbba
 Ja et tunnen jãlle sedda
 Mis suurt rõmo se mul annud,
 Kui ma patto wasto pannud.
 Tulgo siino arm mo mele.
 Mõttelgo mo hing se peale.
 Et sa piddid kannatama,
 Et ma woiksin õnsaks sada.

Ö p p e t u s

Kuuda bige üst innimeste seas on hakkunud
 ja kaswanud.

1. Jummal on kãl jo algmissesest sadist mutret
 kannud, et innimesed tedda piddid tundma ja
 tenima. Ea olli innimesse süddamesse omma
 kãsko kirjotanud ja ilmutas isseennast Adamile
 ja Ewale omma teggude ja omma õppetusse
 lãbbi. Jõubba nende poid, Kain ja Abel, tunde
 sid sedda, et Jummalat, kui omma õllemat hea-
 teggiat, peab tannama ja kummardama, sest
 nemmad tõid temmate jo õhwrõid, ja Kain nõg-

gi io hirno Jummalä õigusse eest, kui ta omma wenda sai tapnud. Patto läbbi, kuhho sisse inimessed ennast andsid, sai sesamma Jummalä tundminue wähhemaks ja Henot' olli agga omma waggadusse läbbi weel kulus.

2. Inimessed ynnustasid ikka ennä omma Jummalat ärra ja ellasid omma himnude järrel. Kül Jummal nomis neid, agga nemmad ei wotnud kuulda. Temma nuhtles sepärsast keit' inimeste suggu ühhe sure wee upputusse läbbi ma peält ärra ja Moa, üks wagga Jummalä kartlit mees, jõi üksi järrele omma kolme poiadega, et nemmad Jummalä kässo peäle wee upputusse aial ühhes taewas olid olnud, mis Jummal isse olli õppetanud walmistama. Sai se ma jälle kuwaks läinud, siis need hakkasid jälle selle peäl töibuma.

3. Kül olli nüüd Jummal essimest puhko armas; agga inimessed ei jätanud emmad joned mahha, kui nende koggio suremaks sai. Nemmad hakkasid pea wõõraid Jummalaid enneselle otsima ja neid kummardama ja nende Jummalä tundminue läks hopis seggaseks. Siis wallitses Jummal enneselle Abramit ärra, et temma sedda selget aino Jummalä tundmist enneselle ja omma sugguwõksale piddi hoidma. Kül Abram olli õige wagga mees, kes täleste Jummalat kartis. Ni samma suggune olli ka Izaak, temma poeg ja selle poial, Jacob ehk Israel nimmi, olid kakssteist kummend poiat. Nende seast olli Josef, kedda temma wennad koerusse pärrast kül müsid, agga kedda Jummal saretis töötis Egiptusse maal. Se kutsus

sure nälja aial omma wanna Issat keige temma
sugguwõssaga ka seinna male

4. Said nemmad seäl tükki aega ellanud,
siis ollid jo suur rahwas, kes isse hoidsid omma
wannematte usko ja nende wiisi järrele sedda ai-
must tõssist Jummalat temsid. Egiptussema
rahwas hakkasid neid karima, et nende arro it-
ka suremaks läks, sundsid neid wägga tagga ja
teggid neile liga. Agga Jummal seisis nende
poolt ja satis neile Moses, kes neid Egiptusse
maalt ärra wiis, et nemmad ei piddand omma
wannematte usko ja seadmist ärrakautama ja
ka woõra Jummalat teenriks sama, nenda kui
Egiptussema rahwas ollid.

5. Moses olli üks wahwas, moistlik ja tark
mees Israeli soust, kes keik hästi wõttis tõi-
metada. Rahwast ärrawies Kanaanimi pole,
seadis temma keik targaste, õppetas Jummalat
õiete tundma ja tenima ja temma läbbi andis
Jummal isse ommaad käsud Sinai-mäe peäl.
Moses kirjotas keik Jummalat seadmissed ülles,
panni rahwale Preestrid ja õppetajad, kes neid
piddid hoidma ja õpetama ja Aaron Mosesse
wend olli nende üllem.

6. Josua, kes Mosesse järrele rahwa üllem
olli seadis Israeli rahwast Kanaani male ja
finnitas neile ueste, et nemmad Mosesse õppe-
tusse ja kässo järrele selle ainsa tõssise Jumma-
la pole piddid hoidma. Ja nenda olli nüüd
üks rahwas ma peäl, fellele kirjad käes ollid,
kuida innimenne ommat Jummalat peab tund-
ma ja tenima. Gest se olli keik selgeste kirjo-
tud Mosesse kässo ramato sees, mis seks hoiti,
et

et sedda öiget Jummalala tundmist ikka piddi leida ollema. Hea tük aega ollid rahwale nüüd tohtomõistjad wallitsemas, kes neid, kui ehkõid, parrandasid. Pärast said kunningatte wallitsusse alla. Nende hulgast ollid tawet ja Salomon, kes Lauludega ja mu öppetusega neid emale saatfid omma ussoöppetusega. Nende kirjad on ka Piibli ramatus leida. Nenda samoti tunnistawad ka keif pühhad Prohwetid ikka selgeminne Jummalast, öppetawad nimitwad ja mäenitsewad rahwast Jummalat karmia ja puhta süddamega tedda tenima.

7. Siiski ollid ülleannetunud ja jätfid mitto kord Jummalat mahhi. Wimaiks kui nende holetus wägga sureks läks, lastis Jummal Asfiria ja Babile ma kunningad wõimust nende peile wotta. Need wiisid neid omma male wangiks. Kõl ollid nüüd nutto viad lahti, et Jummal ka hallastas nende peäle ja lastis neid omma male taggasi tulla. Esdras koggus nüüd keif need wannad ramatud, mis ennemiste Jummalala käsio peäle ollid kirjutud kotto ja neist sai nüüd se wanna testamenti ramat, mis nüüdse weel Piibli ramato esfimenne Jäggo on.

8. Esdras ja Nehemias seadsid nüüd keif jälle wanna wiisi järrele ja Israeli rahwas mis nüüd Juda rahwaks hüti, hakkas jälle tõibuma; hõidsid kindlaste omma Jummalala pole hea tük aega, ehk neid kõi kiusati. Nende usk olli ka seäl wõbral maal tuttawaks sanud, kus nemmad ollid ellanud ja weelgi paljo neist mahha jäid. Ka ümberkaudo said rahwas sest teada. Juda maal hakkasid agga Barriserid Saddu-

ferid ja muud firjatundjad rahvast seggama, et öppetastid paljo wäljaspiddist wigust, ja omma öppetust Jummalala sanna kôrwa pannid.

9. Ristia Joannes hakkas teige essite neid parreminne öppetama, sest ta käs kis pattust-meelt parrandama. Temma risti ka selle ue usso peäle ja kûlutas neile, et se suur öppetaja, kedda Moses ja prohwetid ollid tootanud, jo tullemas piddi ollema. Temma näitis tedda ka rahwale ja käs kis temma sanna kuulda.

10. Se olli Jესus Kristus, se ainusündinud Jummalala poeg, kes, kui ma-ilm jo nelli tuhat aastat ühhes seisnud, olli innimeseseks sündinud ja wäggewaste hakkas rahvast öppetama. Suur ja immelik olli temma tarkus täieste wäggad temma wisid ja kômbed, et nisuggust ep olnud weel ma peäl ellamas olnud. Kei, mis innimesesed peawad ussima ja mis nemmad Jummalala meleheaks peawad teggema, kei mis innimeste kôhhus isseenneste ja teiste wasto, mis nemmad peawad lootma siin ellus ja pâr-wast surma, öppetast temma nenda, et nisuggust öppetust ep olnud weel kuulda olnudki.

11 Jესus tootast ka, et temma lābbi kei innimeste suggu omma Jummalaga piddi leppitud sama. Ka sedda teggi temma tõeks. Ta surri risti surma, kinnitas sega omma öppetust ja sâ-tis sellega meile Jummalala armo ja iggawesse ollo lotust. Kei sedda kinnitas temma omma illestousmisse lābbi ja jāggas omma Jāngritsele, kedda ta isse olli öppetanud, omma pūhha waimo, et nemmad kei sedda täie julgussēga
kei

keiges ma: ilmas piddid kolutama, et Jummal keik inimeste suggu tahhab õnsaks tehha.

12. Eruid ja ustawad ollid temma Jüngrid sedda kolutades, ei nemmad kartnud hädda egga waewa ei willetsust egga surma. Hulgal wotsid rahwas nende sanna wasto ja Jესusse armo õppetuse sai mitmel maal tuttaraks ja sured kogodussed ollid iggas kohhas. Nende õppetusses kirjotasid Jესusse Jüngrid nelli Ewangeliummit Jესusse ellamisest, õppetusselt ja surmast, ja monned ramatud risti usso selletamisses. Need on Ile testamenti nimmi al meie Wiibli ramatus, meie õppetusses ja kinnitusses.

13. Wagga ja laitmatta olli esimeste risti inimeste ello. Ja siiski kiusati neid takka. Neid kimputati, waewati ja pinati ja monnes kord tappeti neid ka nende usso pärrast. Jmmet teggid nendega Juida rahwas, senni kui Jerusalemma: lin Jესusse sanna järrel sai rikikutud ja keik Juida: liste ma ärrahawitud. Agga pagaganadki ei jätnud ristirahwast rahhule. Neid põlgti, teotati, tappeti mittokord hirmsaste. Ja siiski jäid kindlaks omma usso sees ja laitmatta olli nende ello.

14. Kolm sadda aastat pärrast Kristusse sündimist heitis üks Roma rigi Keiser, Konstantin nimmi, risti usso poole ja wottis tedda wasto. Siis sai risti rahwale rahho ja nende usk wottis keige Roma rigi sees woimust. Müündpeti Jummalala tenistust suure kirrikutte sees mitmesugguse uhke wiisiga. Neid õppetajaid hakati sureks petama ja nemmad jäid pea uhlets, et tahtsid teine teise ille wallitseda. Piiskopid
woids

waiblefid teine teisega, kes se keige ülem piddi ollema. Usso öppetusse parrast tapleti wägges waste ja ebba usso wisid wotfid jo woinust.

15. Zubba monne aia parrast hakkas Roma linna Piiskop, omma peat ülestõstima ja walitsema keikide piiskopide üle. Se on sesamma, kedda Pawstiks hüame, kes parrast ka keikide ülemaks jäi. Rahwas, waesed, jäid ifka rummalamaks ja omma ello wiside sees ka ülleanne tumaks. Kristi usko olli kül, agga paljo ebba usko olli senna kõrwa pandud ja öige ristiihimessse ello olli hukka lainud.

16. Siis wottis kuus sadda aastat parrast Kristusse sündimist üks Arabia ma kaup mees Muhamet nimmi, kätte ja seadis ühe ue usso, mista sest kofko panni mis ta risti ussust ja Judaliste ussust olli kuulda sanud. Temma ütles ennast prohwetit ollewad, Jummalast läkkitud, kedda usko parrandada mis kolbatumaks olli lainud. Ta panni omma öppetust üles, ja sest sai parrast temma surma koggotud üks ramat koran nimmi ja paljo rahwast wotfid temma wallet ustuda. Sai temma selle läbbi suurt rahwa hulga koggonud; siis ta hakkas tulle ja moögaga söddima ja wäggisel teisi sundima, et piddid temma usko wasto wotma. Seeb se on se samma usk, mis nüüd weel Türki maal ja mitthes mu ma ilma kohhas wallitseb.

17. Kristi usk jäi siiski weel nenda, kuida ta olnud ja jäi tagga järrele weel pahhamaks. Se Paawst, kellele nüüd se ülem meelwald ka olli, kes ennast kiitles Jummalas asemel siin ma peäl ollewad, se wottis nenda woinust, et üks

ükski ei tohtind enam suud lahti teha temma wasto. Temma panni risti, usso jure müüd weel paljo enam wõruid õppetussi, ebba ja walle usso, ja ükski ei tohtind Jummalala sanna enam luggeda. Temma sanna olli üksi au sees. Ka kunningad ja würestid piddid temma sanna kuulma, muido lükkas temma neid risti koggodussest ärra, moistis neid nende rigist lahti ja ükski ei tohtind enam nende sanna kuulda.

18. Paawst jäi omma suure wõimusse sees monne sadda aastat ja teggi keik suggust immer risti koggodussega. Neid ollid küll ka, kes selle wasto tunnistasid, agga nende sanna ei mäh hund kuhugi. Neid küsati taaga, wõeti künni, tappeti ja rahwast peti rummalusses ja ebba ussus. Wimalaks lastis Paawst rahha pärrast Pattude andeks andmisi ja taewa rõm wälja paktuda ja Munked hakkasid selle kaubaga kauplema. Rahwas, wärsed, hakkasid ostma, mis hinge õnnistusseks usuti tarwis olla, wad ja petti hirmaste ärra. Paawst koggussega suurt rahha iggawoost ja inimeste ello läks hopis hukka, sest nemmad lootsid selle tühja Rauba peäle.

19. Sest hakkas ühhe wagga Saksa õppetata südda seest põllema, et Jummalat nenda teotati ja rahwast petteti. Se olli Lutterus, üks wagga moistlik rahwas mees. Temma hakkas liggi kolm sadda aastat teed Paawsti ja keige temma walle ja ebba usso wasto wäggewaste õppetama ja Jummalala sanna jälle rahwa kätte saatma. Hulgal wõtsid rahwas temma õpetust wasto, et nemmad sedda ka isse Jummalala

sannast ülesleidfid. Paawst ja temma abbi-
mehhed kelasid tedda kül ja püüdsid tedda huf-
fasata, agga Lutterus ei holind ja lats iikka jul-
gemaks, sest temma öppetuss olli õige ja tõssine
ja Jummal andis temmale woimust funningad
ja Würstid ja mitto ma rahwas wotsid sedda
wasto. Ja iggamees sai nüüd omma ma sele
sees omma Jummal sanna öppetust selgeste
kuulda. Paawstilissed katsusid kül wäggitel
omma wanna woimust jälle kätte sada; agga
Jummal piddas omma selgemat usko üles.
Gesamma selgem usk sai pea ka meie male tulla;
kubho se rikkutud Paawsti usk jo nelli sadda aas-
tat enne olli sanud.

20. Wennelastele ja monne mu ma rahwale
ep olle kül mitte meie usk, waid se wanna Krefama
ristiusk. Agga Krefa ma rahwas ollid jo, am-
mogi enne Lutterust Paawstist ja temma öp-
petussel ennast lahutanud ja parremat, usko
hoidnud. Reid Paawstilissi on weel paljo
mitme rigide sees; agga nemmad motwad ka
pääw päwast omma usko parrandada. Pigi
ühhes nouus meiega on weel Svingli ja kalwi-
ni koggodus, kes ka Paawsti ikest on ennast
lahi wotnud ja monne made sees ellawad. Need
keif on risti koggodussed ja meie peame mele
tulletama, et risti innimessele ei sünni teodagit
pölgada, waid et peame teine teist armastusse-
ga kandma. Sest Jesus ütleb: Sest tun-
nukse, et teie minno Jüngrid ollete kui teil on
armastust issekeskes.

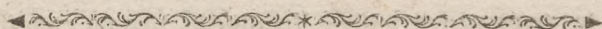
21. Judalissed hoidwad weel omma wanna
usko; nemmad motwad sedda ainust Jumma-
lat

lat wasto, kes wanna testamenti sees on enmast ilmutanud. Agga nemmad ootwad weel omma Onnisteggiat, mis meie armame ja ussume jö tulnud ollewad. Judalissed ei ella ühhes rigis ennam, waid Jummal on neid laiale saatnud, keige mä ilma rigide sisse et nemmad Jესust ei tahtnud ommaks Onnisteggiaks wasto wotta.

22. Türki rahwas ja muunde suurte rigide rahwas Asia ja Awrika maal, on weel Muhammedi ussust. Nemmad ussuvad kül üht ainust Jummalat. Siiski ei wotta nemmad Jესust Onnisteggiaks, waid Muhamet on nende prohwet, selle sanna wotwad uskuda, ja tehha, mis temma neid on käsnuud.

23. Mitmes kohhas ma peäl ellawad ka ißka weel pagganad, kes Jummalast ühtegi ei tea ja teletumatte wööratte Jummallatte järrele lähhawad, ehk ka Päwa, kuud, tähhed ja muud lodud asjad kui Jummalat kummardawad. Nähha se on kül, et nende süddame tunnistus neid öppetab, et üks Jummal on tedda innis menne peab kummardama. Nemmad otssivad tedda ja ei leia tedda mitte.

24. Meile on Jummal isse omma sanna sees enmast teada annud. Tännagem tedda selle arms eest. Öppigem tedda täieste tundma ja rõmoga temma tahtmist teggema, et saaksime temmale sest suremast armust, mis temma meile on annud, ka ükskord julgeste wastust anda.

Lühike õppetus ma = ilmast.

1. Ma = ilm on üllesrääkimatta wägga suur. Sest päike, ku ja teie tähhed on ka sellema = ilma ossad, mis Jummal on loonud. Meid on wägga sure wäe ja tarkussaga kotte pandud ja seiswad, ni paljo kui meie sest teame jo liggi kuus tuhat aastat ühes.

2. Päike on wägga suur ja näitse sel's lodud ollowad, et ta meie walguist ja soia peab andma. Temma seisab ikka paigal. Alga meie ma, ku ja mooned tähhed. ligutawad ennast temma al, ikka sures ümberringis ja sawad omma walguist temma läest.

3. Teised tähheksed seiswad sures kõrges ikka paikal ja neid peab sepärrast ka isse päikesel's arwama. Egga need ei woi siis ilma asjata seäl olla. Meile on wiist ka ommad tähhed, ehk maad, mis nende läest walguist ja soia wotwad ja nende al ennast ligutawad, ehk meie kül omma ilmadega neid mitte ei nä, et wägga kaugele on pandud. Zubba sest künnib arwada, mis ärraarwamatta suur se = ma ilm on.

4. Egga Jummal need tähhed ep olle wiist ilma asjata, ehk tühia illo pärrast loonud. Ku on meile nende hulgaist se teige liggem ja senna sisse wates panneme jo mooned sures plekkid tähhele. Mooned moistlikkud targad inimesesed on neid omma klawidega, mis pissokesesed asjad suremaks tewad, ehk liggimalle filmade ette saatswad,

wad, tähhele pannud ja leidnud, et need sured
ku plekkid on mäed ja merred.

5. Sest woib arwada, et ku just nisuggune
ma on, kui se, mis peäl meie ellame, ja et seal
peäl ka keiksuggused Jummalalomad ellawad.
Nenda sammoti peab ka arwama, et need muud
tähhed, mis meie päwa al ennast ligutawad ja
need ka, mis meile kül näggematta mu päikede
al likuwad, ka sured maad on, kus peäl keik
suggused Jummalalomad ellawad ja tõibuwad.

6. Märkamatta suur on siis Jummalal ma-
ilm ja temma teggude arro; ja imme se on kogu-
gone, kuidas se, keik nenda ühhes seisab ja seä-
tud wiisi järrele omma tee konda käib, ja ial ei
eksi omma tee peält ärra. Wiist on se kes sed-
da keik on teinud ja seädnud ärraarwamatta
suur ja auulik, wäggew, tark ja armolinne, et
keik temma lomad tedda peawad kummardama
ja ommaks Jummalaks piddama ja auustama.

7. Meie ilma-ma, mis peäl meie ellame ja
mis meie ma ilmaks hüame, on kül agga pis-
soke tük, ehk üks rasoke sest surest ma-ilmast ja
siiski on temma jo ni suur ja lai ja ni mitme
sugguste lomadega täidetud, et immeks peab
pannema Ennam kui pool on temma merrede
al ja siiski arwatakse sest kuiwast maast weel
wiis sured jäud. Need on Europa, Asia, Awa-
rika, Amerika ja louna poole India-ma.

8. Europa ma järrele on pool Wenneriik,
Pohla Rootsi, Tani, Preussi, Saksama,
Englandi, Prantsosi, Spaniam, Portugalli,
Hollandi, Italia, Schweitsi, Ungri ma ja pool
Türki riik. Europa maal ellawad need targe-
mad

mad innimesed ja nemmad on ennamiste teist risti usust. Omma werre polest on nemmad walged. Nemmad leidwad ommal maal teist, mis peatoidusseks ja üles piddamisseks tarwis on; kairwad omma laewadega teist merred läbbi ma ilma otsani; kauplewad iggas kohhas ja weimus teiste peale on neile ka s. Omma moistussega on nemmad teist suggused head ammetid üleswotnud ja suremat tarkust ka ülesleidnud, kui mu innimeste suggu.

9 Asia ma on palju surem, kui Europa ma. Seal hakkas innimeste suggu teige esite ellama. Wannast ollid seal targemad innimesed kui nüüd. Seal ollid Juda ehk Israeli rahwast, kellele Jummal omma saana andis. Seal ollid sured wäggewad kuningrigid. Nüüd on surem pool wenne ja Türki rigist, Persia riik, Sina riik, India riik, Arabia ma ja mitto muud rigid ja maad seal, kus kallid rohhud kaswawad, mis Europa ma rahwas sealt towad. Werre p lest on need innimesed seal punnase ehk pruni mustaka näoga. Muhamedi usk on seal mitmes kohhas, risti usk on seal arwast ja paggana uskus ellab se teige surem innimeste hulk. Loufoerad, Hiänid, Tigrid ja muu sured metsalised, agga ka Elewantid ja k melid on seal ellamas ja wilja kaswatab se ma rohkeste.

10. Awrika maal ellawad ennamiste mustad innimesed, ehk mora = rahwas. Se ma on ennamiste liiwane ja kuitu sure pallawa pärrast. Selle pärrast ei kaswata temma wilja mitmes kohhas. Metsalised, Loufoerad, Tigrid, Leopardid, Panterid, Krokodillid, ja muud

muud, on seal tiggedad. Rahwas ep olle paks, on rummalad ja tuimad, enamiste teif pagas nad. Marokko ja Wessi rigis ja moone mu kohhas on agga Muhhamedi usfolissed, Abessinia = maal risti usso rahwas, mis arwasi ka mu made sees on leida. Egiptusse ma on hea wilja ma, kus enne tarf rahwas ellasid.

11. Amerika ma on wast enne kolm sadda aastat ülles leitud. Need inimessed, kes seal ellasid, ollid pooled metsalissed rummalad ja moistmatta ja need, kes neist weel järrele jänud, ellawad praego weel metsas ja kõrbes sures pime medusfes. Nemmad on pruni mustak we re ga. Europa ma rahwas on seal paljo maad enneselle wotnud, ennast seal asjutand ja towad sealt paljo kuulda ja hõbbedat ja muud kallid asjad.

12. Louna pool India = ma on pärrast weel üllesleitud ja leitakse ikka praego weel ja ep olle weelgi diete tuttawaiks sanud. Inimessed peawad seal rummalat ja tuimad ollema metas liste wiisil ellama ja ma mitmes kohhas weel dige tuhhi ollema.

13. Juuba sest woib arwada, mis sunr meie ma = ilm on. Panne nüüd tahhele need mitmes suggused Jummalalomad, mis so filmade es ellawad, mis merres on ja ma peäl liikuwad, kaskawad ja siggiwad, mõtle et neid weel paljo on, mis sinno filmad ei selleta, et liwa söm mera peäle mitto kord liggi tuhhat pisikofest el lajat klasiga on nähtud liikumas ollewad, kes süski teif omma toidust leidwad, ja anna om ma Jummalale sest au, õppi tedda kartma ja

armastama, temma peäle lootma ja teigest süd-
damest temma mele pärrast ellama.

Monned head õppetussed mis wanne-
maad maastmaddalast omma laste
mele peawad tulletama.

1. Gummal on iggas kohhas. Sa näab ja
täitseb sind. Loda temma peäle ta tõimetab
keif hästi.

2. Olle julge temma peäle, kui sa õigust teed;
karda tedda kui sa kurja teed.

3. Häbbene Gummalat, kui sa üksi olled, sest
temma on iggas kohhas.

4. Pallu Gummalat; sest temma on so par-
rem abbi mees.

5. Tanna Gummalat teige hea eest. Sest se
tulleb keif temma kääst.

6. Arra wotta Gummalat nimmet ilma asjata
suhho.

7. Arra wanneru ial kurja, isseennast, ehk teisi
needmas. Sa olled muidogi temma kää al ja
kes teistele auko kaebab se langeb isse senna sisse.

8. Onnieta neid, kes sind wanduwad.

9. Te head neile, kes sind wihtawad.

10. Oppi hästi omma Gummalat sanna, siis
sa saad targaks.

11. Pea meles sedda, mis sa olled õppinud
ja te selle järrele, siis so kääst kääb hästi.

12. Kule omma issa ja emma sanna ja te keik mis kâstasse.

13. Ärra tõrku wasto kui nemmad sind nomiwad.

14. Muusta ja armasta omma Issa ja emma, sest nemmad tewad sulle wägga paljo head.

15. Muusta keik wanna rahwast.

16. Ärra rägi wahhele, kui wanna rahwas rägiwad, waid olle wait, senni kui sind küssitakse.

17. Muusta keik üllemad, sest nemmad on Jummalast pandud.

18. Ärra pahhanda kellegi meelt omma sanna, ehk tõga.

20. Kela teiste kahjo, kus sa ial saad kelata.

21. Minne teistele appi, kui nemmad hädas on.

22. Olle hälbelⁿ keige omma sanna ja tõ sees.

23. Panne kõrwad lukko, kui teised hora tõõst kennelewad, ehk minne omma teed.

24. Ärra mängi ial tüddrokuttega.

25. Hoia ennast kimalusse ja keige pahha himmo eest, ka siis kui sa üksi olled. Sest Jummal näab sind.

26. Ärra sõ omma kõht wägga täis. Sest sa saad haigeks.

27. Ärra õppi wina joma. Sest se wottab meelt ja meistust ärra.

28. Ärra magga ülle liga; Sest sa saad laisaks ja waeleks.

29. Hoia ennast keige wallatusse eest.

30. Olgo so filmad ja käd ikka puhtad ja riette polest olle ikka siirus.

3. Arra olle laisk. Laiskus õppetab kurja
ia teeb kehwaiks.

32. Hoia ommad neppud sedda putumast,
mis teiste pärralt on. Wargus ei siggine.

33. Warras ja pettis on Jummal ja inni-
meste meiest hirmus.

34. Arra wallela ial. Wallel on lühikesed
jallad ja temma satab häbbi.

35. Arra teota keddagit teiste ees. Kosta
selle eest, kes ilma süta.

36. Kään heaks mis ial sünnib heaks rää-
nata, Wabbanda mis ial woid wabdandada.

37. Arra laida keddagit. Kida heamelega,
kes kido wäärt on.

38. Pea rahho keikidega.

39. Arra himmusta sedda enneselle, mis teis-
tele on; waid olle sega rahhul, mis sul ennesel on.

40. Arra olle kadde. Kaddedus sööb so omma
süddant ilmaa ego.

41. Arra olle ahne, egga sitt, ja anna hea
melega kui sa täid anda.

42. Olle allandik keikide wasto.

43. Arra olle hoplik, kes isse ennast kiitleb.

44. Arra lobbise paljo.

45. Olle nobbe kuulma, pitkalinne räkima,
ja pitkalinne wihhale.

46. Arra olle ennese meiest tark.

47. Olle hea meelinne ja leppi keikidega.

48. Arra minne, kui wallatumad sind kutsu-
wad. Gest sa õppid kurja.

49. Arra te ka lojustele ilma aego waewa.

50. Mõtle ikka wiimse otsa peäle; siis sa ho-
iad ennast kurja teggemast.

Palwed.

Jēsa meie palwe, selge sannaga ülles-
pandud.

Oh Jummal, meie keige üllem issa! Sul on
keif kã, mis meile tarwis lähhãb, sinna olled
ka helde ja armolinne, keif sedda andma ja pead
targaste murret meie eest. Lasse keif innimes-
sed sinno tundmissese tulla. Anna sepãrrast, et
Jesusse armo õppetus keiges ma ilmas tutta-
waks saaks ja et keif rahwas nenda sinno taht-
mist ma peal teeksid kui Inglid ja õnsad hinged
sedda taewas tewad. Anna meile iggal pãwal
ni paljo, kui meil ihho toidusses ja üllespidas-
misses tarwis lähhãb. Jatta meile meie pat-
tud andeks; meie tahhame ka hea melega neile
andeks anda, kes meie wãsto on efsinud. Hoia
meid patto kiusatusse ja wãgga raske willetsusse
eest ja peãsta meid keigest sest mis ihho ehk hin-
ge polest meile woiks kahjaks tulla. Sest sin-
na olled meie Jummal, kes woib ja tahhab ai-
data ja meie tahhame sulle sest au, kitus ja tãn-
no anda. Amen, meie ussume et sa meie pal-
wed wottad kuulda.

Hommiko Palwed.

Armas taewane issa? Ma tãnnan sind kei-
gest süddamest, et sa mind minnewal õsel keige
hinge ja ihho kahjo eest olled hoidnud ja kaitse-
nud.

Rahhoga ma ollen magganud ja terwisel ollen
 ma ommast unnest üles ärkanud ja ue rammo-
 ga hakkas ma nüüd ta omma tõle. Olle sin-
 na nüüd minnoga, mo Jummal, et keif mo tõ
 ja keif minno ello sinno mele päcrast woiks olla.
 Mita isse head tehha ja kurja mahha jätta, et
 keif minno wisid ja kumbed woiksid õigusses olla.
 Anna mulle heldeste keif ihho ja ello tarwidust,
 ka tarkust ja rammo, et keif woiks hästi korda
 minna, mis ma ial ette wottan ja teen. On-
 nista mind, mo Jummal, õnnista mo wannes-
 mad suggulasfed, üllema ja keif innimesfed ja
 kule minno allandikko palwe omma sure armo
 ja hallastusse päcrast. Amen.

Sind, sind mo Jummal tahhan kita,
 Sa ollid õfel sureks warjuks mul.
 Sa saatsid rahho ilma süta
 Ma tousen ommast wodis; tanno ful!
 Kes minna ollen, et mind mälletad
 Ja weel sel päwal head tootad?

So filmade ees tahhan kâia
 Mo teed ja truist nenda ellada,
 Kui kâstsid; Ei se rahho leia
 Kes kurja teeb, se tullis otsata.
 Oh Jummal juhata sa isse mind,
 Et õigust teen ja ikka kardan sind.

Teine hommiko Palwe.

Tânnoga tahhan ma ka sel hommikul sinno
 peäle mõttelda, mo Jummal. Sinna hoidsid
 mind õfel keige kurja ja kahjo eest ja olled mulle
 ta

ta uet pāwa jalle lätte annud. Mo Jummal,
mo hea teggia, aita ka sedda pāwa hāsti lōp-
petada. Sinno peāle ma lodan, sinno mele
pārrast tahhan ma ellada. Mita mind, õnnis-
ta mind, kinnita, hoia ja kaitse mind omma
armoga. Amen.

Mo Jummal! olle kibetud,
Et sa mind arwitanud,
Et ollen hāsti magganud
Ja ue pāwa sanud.

So arm ja rahho paistago
Ka tanna minno peāle
Mo hing se sinnust õppigo
Ka kāima dige tele.

Mo ello pea illes sa;
Ma lodan sinno peāle.
Kui juhtun willetsusseina,
Ehk efsin, aita tele.

So peāle tāies lotusfes
Mo südda rahhul olgo.
Et ellan sinno seadmisses,
Se mulle rõmuks tulgo.

Oh anna, et ma holega
So rigi takkanouan
Ja diete siin ellada
So armo lābbi nouan.

Õhto palwe.

Sa olled mo palwet kuulnud, helde Jum-
mal! Sa olled ka tanna omma armoga mind
kats

Katnud ja ülespiddanud. Mu, kitus ja tanno
 olgo sulle sest, mo Jummal, mo abbimees!
 Oh leppi agga ka minnoga nende pattude parrast
 mis ma tanna ta ollen teinud. Anna hel-
 deste andeks Jesusse minno õnnisteggia parrast,
 sest ma kahhetßen neid ja tahhan neid parranda-
 da. Olle ka sel õsel mulle hoidjaks ja kaitse-
 jaks, et ma saaksin rahholiste maggada ja
 homme terwisel jälle ülestousta. Sinno ho-
 leks ma annan keik mis mul on. Hoia ja kaitse
 sinna mind, minno wannemad, suggulasfed,
 üllemad ja keik innimesfed. Kela sinna isse keik
 kurja ja kahjo. Sulle peab sest au ja kitus ja
 tanno ollema iggaweste. Amen.

Oh kaitse õsel mind!

Keik mis sa mulle pannud,

Se jägo puutmatta:

Sa olled sedda annud.

So holeks jättan keik

Ja lähhan rahhoga

Ja lotes sinno peäl,

Nüüd rõõmsast maggama.

Teine Öhto palwe.

Hea ja armolinne olled sinna meie Jummal
 Sa olled ka sedda päwa aitnud lõppetada.
 Mo tõ on nüüd tehtud, ma lähhan maggama.
 Walwa sinna; minno Jummal, kui ma mag-
 gan, Hoia ja kaitse mind, keik minno ommad
 ja keik, mis mul on keige kurja ning kahjo eest,
 et ma homme terwisel woiksin jälle tõi buda ja
 sulle sest au ja kitust anda. Amen.

Mo

Mo ihho hinge, ello,
 Mo maia au ning hüüd
 Mo weiksed ning mo põllo
 So holeks annan nüüd.
 So wädgew, Jēsa, kāsfi
 Mind hoidko armsaste
 Head otsa anna isfi
 Et surren õnsaste.

Mo hing se tännab kõrgest,
 Oh Jummal Jēsa! sind
 Et olled hoignud järegeft
 Ning ka sel päwal mind.
 So armo eest, oh Loja
 So nimmi kädame
 Meid õfel nüüd ka hoia,
 Et sulle ellame.

Palwe enne söma : aega.

Helde Jummal meie wottame. ta omme lei-
 ba, mis sa surest armust meie ihho toidusseks
 olled annud. Onnista sinna sedda ja lasse
 meid tännoga sinno armo peäle mõttelda ja sind
 omma heateggiat kita ja auustada keige omma
 ello aial Amen.

Meil sinno armo abbiga
 Ka tanna leib on kã.
 Sest wottame sind tännada
 Ja söme rõõmsaste.

Palwe pärast söma : aega.

Au kitus ja tanno olgo sulle armas taewane
 Jēsa et sa omma leiwaga meid olled ta sõot-
 nud

nud ja finnitatud. Lasse ikka veel wilja kas-
wada kui tööd teme ja meid ikka tännoga sed-
da pruvida, mis sinna meile annad. Amen.

Oh Jummal! meie tänname

So sure helde armo

Et sa meid toitnud järeste

Ja söötud meie ihho.

Sa pead murret meie eest.

Sa jagad keikil rohkest kääst,

Mis meile tarwis lähhäb.

Nore rahwa Palwe, kui õppimast on lahtisanud.

Sinna ette ma astun, mo Jummal, mo
helde Koia, ja laitsia. Sinna olled sütsadi
mind aitanud. Lapse põlwest sadik olled sa mo
Jummal, mo hallastaja olnud, ja armo an-
nud, et ma innimeseks ollen kaswanud. Mitto
neid on kül norelt maggama läinud, kes ühtla-
se minnoga ilmale sündsid; agga minnule and-
sid so ello ja siggidust, et ma üleskaswasin.
Mind olled sinna aitanud, et ma moistlikkaks ja
targaks sain sind tundma ja so mele pärrast el-
lama. Oh olleksin agga omma noort ello nen-
da aianud, et sullest hea meel woiks olla! Kül
ma lubbasin sedda so ommas ristmisses. Seäl
Sinna wotsid mind so ommaks lapseks wasto,
et ma wagga lapse melega so ees piddin ella-
ma. Agga ma waene ekksin pea, andsin ennast
pea

pea wallatusse ja rummalusse sisse ja ei holind
sest kui mind nomiti. Siiski ei wässiud sinna
mitte ärra mind kandmast. Ma hakkasin so san-
na õppima; agga se ei hakkand süddame peäle,
sest et ma holetu olin. Müüd ollen ka Õppetä-
ja õppetusse al olnud ja täieste keif kuulda sa-
nud, mis sinna, mo Jummal, mulle head ol-
led teinud ja mis head ma pean teggema, kui so
mele pärrast tahhan olla. Mo Jummal, mo
Õnnisteggia, mis hea mis armoliinne olled sa,
et sa weel minnoga tahhad leppita. Sa olled
mind otsinud, kes ma so wasto tõrkusin, mind
lunnastanud, kes ma omma patto pärrast pid-
din hukka minnema. Hallasta mo peäle, mo
Jesús, mo kallis lunnastaja, kes sa omma ar-
mo õppetusesega mind olled õppetanud, et ma
sinno peäle pean lootma. Hallasta mo peäle
mo Eestkõrja, et mo pattud saaksid kautud.
Wotta mind müüd hopis ommaks, et ma so
kalli õppetusse järrele, keif omma rummalust ja
wallatust mahha jättan, keif patto tõõd wih-
kan ja täies waggadusfes selle pühha marki jär-
rele woi sin ellada mis sinna mulle olled jät-
nud. Alita mind, tallota ja juhata mind isse õige
tele. Alina sinna mulle omma pühha waimo,
kes mind walgustaks ja pühhitseks, et ma selle
õppetusse järrele, mis ma ollen kuulnud ka woi-
sin ellada. Sinno pühha, kalli laua jures tah-
han ma hopis ennast sulle lubbada. Seäl tah-
han ma sinno armu mele tulletada, mis sa om-
ma kibbeda kannatamisse ja risti surmaga mo
wasto olled sülesnäitnud. Walmista mind sel-
le wasto, et ma sind seäl süddamest woi sin
tana

tännada selle kalli õppetusse eest mis sa mulle andsid selle pühha märki eest, mis sa mulle jät-
sid ja sinno leppitamisse surma eest, mis sa mo
eest surrid. Wotta seäl minno süddant ohw-
riks wasto.

Oh mo Jummal mo hallastaja, hallasta
sinna minno waese pattuse peäle. Mo meel on
kurb mo südda on rõhnutud minno pattude pär-
rast. Hopis tahhan ma ennast neist lahti wot-
ta. Aita mind woitelda, kinnita mind mo
Jummal, mo Ünnisteggia, omma sure hallas-
tusse pärrast. Amen.

Sul Jummal! ennast hopis lubban
So sanna kuulda järgeste,
Sul omma süddant ifka annan,
Mo Jesus, kes sa heldeste
Mind patto waewast lunnastand,
Ja mind sütsadik awwitand.

Mind juhata, mo Jummal! isse;
Mind kela patto teggemast.
Oh hoia mind ka kurja sisse
Meelt wasto jälle langemast.
Mind aita omma armoga
Sis saan ma waggast ellada.

Se pääw mul tulgo ifka mele,
Mil ma sul truust tootand:

Ja kui ma eksin kurja tele,
 Ehk ollen ka jo kummistand;
 Siis nemigo mo südda mind,
 Et ollen mahhajatnud sind.

Oh aita aaga kinnitada
 Mo kallis Dnnisteggia
 So õppetust ja walguštada
 Mind wotta pühha Waimoga;
 Siis woitlen ma siin w hwašte
 Ja ellan waggast järgeste.

Se ufs ford ufs.

1 ford	1	on	1	5 ford	5	on	25
2 ford	2	on	4	5 ford	6	on	30
2 ford	3	on	6	5 ford	7	on	35
2 ford	4	on	8	5 ford	8	on	40
2 ford	5	on	10	5 ford	9	on	45
2 ford	6	on	12	6 ford	6	on	36
2 ford	7	on	14	6 ford	7	on	42
2 ford	8	on	16	6 ford	8	on	48
2 ford	9	on	18	6 ford	9	on	54
2 ford	10	on	20	6 ford	10	on	60
3 ford	3	on	9	7 ford	7	on	49
3 ford	4	on	12	7 ford	8	on	56
3 ford	5	on	15	7 ford	9	on	63
3 ford	6	on	18	7 ford	10	on	70
3 ford	7	on	21	8 ford	8	on	64
3 ford	8	on	24	8 ford	9	on	72
3 ford	9	on	27	8 ford	10	on	80
3 ford	10	on	30	9 ford	9	on	81
4 ford	4	on	16	9 ford	10	on	90
4 ford	5	on	20	10 ford	10	on	100
4 ford	6	on	24	10 ford	100	on	1000
4 ford	7	on	28				
4 ford	8	on	32				
4 ford	9	on	36				
4 ford	10	on	40				

Monned sannad mis ep olle diete triffitud

Lehhes	Middas	seisab	peab ollema.
6	15	fulumie	fuleme.
9	5	tuhhandast	tuhhandest.
15	15	suddameimest	suddamest.
21	12	peawad	peawad.
24	12	tahkendakse	tahkendakse.
—	31	loema	loeme.
25	27	pölweni	pölwesi pölweni.
26	23	mābhajādwad	mābhajādwad.
27	14	Ebr. 14	Ebr. 4.
—	21	24	22.
28	24	neil	meil.
29	5	33, 3	33, 4.
31	7	willetsetta	willetsette.
31	33	13	15.
34	16	fundsas	fundsäl.
36	2	13	23.
—	24	tullab	tullieb.
39	9	misfa	mis fa.
41	21	20	23.
47	4	wollab	wottab.
—	25	palle	patto.
48	26	mele	meie.
49	8	annei	anneti.
50	15	pattuta	pattule.
50	16	üllefobhust	üllefobhtust.
—	22	20	25.
52	7	melega	meiega.

Lehhes	Midbas	seisab	peab ollema.
53	9	hakkitselt	akkitselt.
54	15	põlle	polle.
55	14	kin gääb	hing jääb.
55	27	24	28.
57	6	kartusseja	kartusse ja.
—	19	35, 58	15, 45.
58	25	armu	armo.
59	1	peäseme	peäseme keik.
—	3	meie keik	meie mele.
—	29	fes mele olla	fes mind tahhab tenida.
61	1	peame tedda	peame.
—	7	204	104.
—	12	wannud	annud.
—	15	maja	ma ja.
62	5	taewet	Tawet.
—	17	pouame	püame.
—	19	temma mele	temma mele.
—	20	temma mele	temma mele.
—	32	mitleme	mõtleme.
—	32	kalsub	katsub.
63	20	sinnigo	sundigo.
—	30	pellume	pallume.
64	1	temma	temmal.
—	4	karkus	kartus.
66	9	ennete	ennaste.
—	24	6	16.
67	19	ülleultse	ülleultsa.
68	4	moal	maal.
69	25	fummardama	fummardada.
70	10	enselle	ennestelle.
—	19	14	24.
—	25	heäl	heal.
72	25	enneselle	ennestelle.

tehbhes	Stibdas	seistab	peab ollema.
72	28	woiſſſite	woiſſſite.
75	1	jutnuſt	jutluſt.
—	5	meleto	meleto.
76	15	hoiob	hoiab.
77	7	Gün on waia	Küſſim. 78.

Mis ette peame
 Feigeennamiste hooſt
 fandma? Omma
 hinge eest, feſt ſe
 jaab iggawesſels
 aiaks. Math 16, 6.

83	2	enneſe	enneſte.
—	19	2 Teſſ. 5.	2 Teſſ. 3.
—	26	enneſelle	enneſtelle.
84	3	warrandast	warrandust.
88	13	Wil. 1, 1.	Wil. , 12.
—	20	Joan. 1.	Joan. 11.
89	9	34	39.
90	24	lememe	leme.
93	2	pabhandama	pabhandama.
—	20	3	4.
—	28	warjuſt	warguſt.
—	32	taggand	taggant.
94	8	nariato	nurja to.
95	18	wollab	wottab.
97	9	temmale	temmale fa.
98	20	waigistoda	waigistada.
—	25	prugile prugi	prugi.
100	13	Luf. 8.	Luf. 6.
101	26	meile	meil enn:ſtel.
103	29	Erw. 5	Erw. 4.
104	4	ärramaſſma	ärge maſſſe.
106	19	tebha	teggema.
108	1	wanduminno	wanduminne.

ehh3	Niddas	scisab	peab olkema.
108	2	ennesel	ennestel.
—	30	need	neid.
112	10	om	omma.
—	30	parwad	pearwad.
115	16	tunnistafina	tunnistafime.
—	29	2	12.
116	15	öppetajago	öppetajage.
117	5	naesul	naesel.
—	28	föhtus	föhhus.
—	29	teise	teine teise.
120	4	5	6.
121	10	fes	neid fes.
125	20	enneselle	ennestelle.
126	26	isfeenneselle	isfienneselle.
—	33	lanaele	lauale.
134	20	Juda = liste	Judaliste.
141	21	petti	pelleti.
142	21	motwad	wotwad.
147	21	rummalal	rummalad.
—	30	peäle	peäl.
148	4	wannemaad	wannemad.
150	13	läida	laida.
155	11	hoignud	hoidnud.
157	11	leppita	leppida.

Monnes föhhas ep olle fa need tähhed ehf
mārgid sannade wahhel öiete pandud.

